

Tweede generatie immigranten en hun herkomstland

*Een studie naar de potentiële bijdrage van tweede
generatie Surinamers aan het ontwikkelingsproces
van Suriname*

Else Ham, s0520047
elseham@hotmail.com
Den Haag, februari 2008

Radboud Universiteit Nijmegen
Faculteit der Managementwetenschappen
Sociale Geografie, Globalisation & Development
Begeleidster: Prof. dr. A. Zoomers

‘Het is nu of nooit...’

(Leonie, tweede generatie Surinamer)

© Else Ham, Den Haag, 2008

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt middels druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de copyrighthouder.

VOORWOORD

Door mijn interesse in migratie en ontwikkeling en de relatie tussen Nederland en Suriname, kwam ik tijdens mijn zoektocht naar een geschikte onderzoeksstage terecht bij de Directie Westelijk Halfrond (afdeling Midden Amerika en het Caribisch Gebied) van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Gezien er bij de directie behoefte was aan kennis over tweede generatie Surinamers, kreeg ik de mogelijkheid dit onderzoek uit te voeren. Tijdens mijn stage heb ik veel geleerd over de werkzaamheden van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ik wil iedereen van de Directie Westelijk Halfrond daar heel hartelijk voor bedanken. In het bijzonder wil ik mijn stagebegeleidster Karin Boven bedanken voor haar toegewijde begeleiding en enthousiasme voor mijn onderzoek.

Ook wil ik graag prof. dr. Annelies Zoomers van de Radboud Universiteit Nijmegen bedanken. Haar tips en aanwijzingen hebben me geholpen bij het schrijven van mijn scriptie.

Verder wil ik uiteraard alle respondenten van dit onderzoek heel hartelijk bedanken voor hun tijd en inzet. Zonder hen had ik dit onderzoek nooit tot een succesvol einde kunnen brengen. Ik ben hen dan ook zeer dankbaar voor de leuke gesprekken en de zinvolle informatie die ik heb ontvangen.

Tenslotte wil ik de volgende personen graag bedanken voor de bijdrage die zij aan dit onderzoek hebben geleverd: de heer D. Abiamfo, de heer S. Audhoe, de heer S. Belfor, mevrouw K. de Bye, de heer C. Choenni, mevrouw L. Callender, mevrouw S. Khoemblal, mevrouw H. Mingoen, de heer R. Reeder, de heer J. Ritveld, mevrouw M. Veldhuizen en de heer M. Winter.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van mijn scriptie.

Else Ham

SAMENVATTING

Het gezamenlijke verleden van Nederland en Suriname, de gemeenschappelijke taal, familiebanden en de omvang van de Surinaamse gemeenschap in Nederland zorgen ervoor dat Nederland en Suriname onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Op tal van manieren worden er contacten onderhouden tussen individuen, families en organisaties. De stromen van goederen, geld, personen, informatie en kennis die als gevolg hiervan op gang zijn gekomen, kunnen een belangrijke impuls geven aan het ontwikkelingsproces van Suriname. De totale Surinaamse gemeenschap in Nederland bestaat uit 333.504 mensen, van wie er 147.479 tot de tweede generatie behoren (<http://statline.cbs.nl/>). Veel tweede generatie Surinamers beschikken over professionele vaardigheden en kennis van zowel de Nederlandse als de Surinaamse samenleving. Hiermee kunnen ze, als hun vaardigheden en kennis aansluiten op de behoefte van Suriname, een belangrijke bijdrage leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname.

Tot op heden is er weinig onderzoek verricht naar de transnationale activiteiten van tweede generatie Surinamers en de bijdrage die ze kunnen leveren aan de ontwikkeling van hun herkomstland. Wel zijn er studies gedaan naar tweede generatie immigranten elders in de wereld, waarin duidelijk werd dat slechts een relatief kleine groep tweede generatie immigranten transnationaal actief is (Jones-Correa, 2002; Portes, 2001).

Dit onderzoek schetst een beeld van de factoren die van invloed kunnen zijn op de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van hun herkomstland. De centrale vraag luidt:

‘Welke factoren zijn van invloed op de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname?’

Om deze vraag te beantwoorden heb ik de volgende vier deelvragen opgesteld:

- Wat zijn de kenmerken van tweede generatie Surinamers?
- Wat voor ideeën hebben tweede generatie Surinamers over de problemen en ontwikkelingen in Suriname?
- Zijn tweede generatie Surinamers bereid een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname?
- Zijn er verschillen in de manier waarop eerste, tweede en derde generatie Surinamers banden onderhouden met Suriname?

Om een antwoord te vinden op deze vragen, heb ik vier eerste generatie Surinamers geïnterviewd, veertig tweede generatie Surinamers en zes derde generatie Surinamers. Ik ben via 13 sneeuwballen met de respondenten in contact gekomen. Tijdens de interviews heb ik gebruik gemaakt van een interviewgids. Vanwege het geringe aantal respondenten en het

soort onderzoek is het niet mogelijk representatieve uitspraken te doen over de hele Surinaamse gemeenschap.

Het overgrote deel van de respondenten van de tweede generatie voelt zich verbonden met Suriname. Een enkeling voelt zich sterker verbonden met Java, India of Afrika. Het grootste deel van de respondenten weet in hoofdlijnen wat er in Suriname gebeurt. Velen zijn kritisch over de problemen in Suriname en in het bijzonder over de politiek. Ruim een derde van de respondenten van de tweede generatie heeft maandelijks contact met mensen in Suriname en een kwart wil in de toekomst naar Suriname migreren. Hoewel de intensiviteit van activiteiten bij de eerste generatie volgens de respondenten van de tweede generatie hoger is, wijst bovenstaande erop dat de deelname aan transnationale activiteiten van tweede generatie Surinamers niet mag worden onderschat. De uitkomsten van dit onderzoek wijzen erop dat er verschillen zouden kunnen bestaan tussen tweede generatie Surinamers en tweede generatie immigranten in de Verenigde Staten, van wie slechts een klein deel transnationaal actief is (Jones-Correa, 2002; Portes, 2001).

In dit onderzoek wordt duidelijk dat het opleidingsniveau van de respondenten van de tweede generatie nauwelijks van invloed is op de mate van contact met mensen in Suriname en de bijdrage die de respondenten leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname. Ook de invloed van het geslacht van de respondenten op de bijdrage die zij leveren, lijkt niet groot te zijn. Religie lijkt daarentegen wel van invloed te zijn. Respondenten van de tweede generatie die een religie praktiseren, hebben vaker contact met mensen in Suriname en leveren vaker een bijdrage aan het ontwikkelingsproces van Suriname dan respondenten die geen religie praktiseren. Verder wordt in dit onderzoek duidelijk dat een sterke oriëntatie van een respondent van de tweede generatie op de Surinaamse gemeenschap, zowel de mate van contact met mensen in Suriname, als de bereidheid om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname, vergroot. Respondenten van de tweede generatie van wie één ouder van Nederlandse afkomst is en één ouder van Surinaamse afkomst lijken hiertoe juist minder geneigd.

Volgens Gowricharn en Schuster (2003, p. 171) zijn er twee extremen waar te nemen binnen de tweede generatie; namelijk een sterk afnemende interesse in Suriname en het hebben van beste vrienden in Suriname. In aanvulling daarop onderscheid ik drie groepen. Ten eerste is er een groep die actief is en een bijdrage levert aan het ontwikkelingsproces van Suriname. Ten tweede is er een groep die niet actief is, maar wel geïnteresseerd is een bijdrage te leveren. Tenslotte is er een groep die niet actief is en ook niet geïnteresseerd is. De tweede groep is in dit onderzoek het grootst. Dit zou erop kunnen wijzen dat een redelijk groot deel van de tweede generatie bereid is een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname, maar dat de daadwerkelijke inzet van tweede generatie Surinamers gering is.

De inzet van de ouders van de respondenten van de tweede generatie ligt hoger dan van hen zelf en de inzet van de respondenten van de derde generatie ligt lager. Sommige

respondenten van de tweede en derde generatie geven aan dat ze zich liever inzetten voor landen die armer zijn dan Suriname. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat respondenten van de tweede generatie minder intensief contact onderhouden met mensen in Suriname, minder snel geneigd zijn naar Suriname te migreren en minder kennis hebben over Suriname dan de leden van de eerste generatie. Bij de respondenten van de derde generatie zet deze trend zich voort. Ze onderhouden nauwelijks of geen contact, willen niet naar Suriname migreren, weten weinig of niets van de gebeurtenissen in Suriname en voelen zich niet verantwoordelijk voor Suriname. Op basis hiervan verwacht ik dat de banden met Suriname en de bereidheid om een bijdrage te leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname per generatie zullen afnemen.

Slechts een klein deel van de respondenten van de tweede generatie is aangesloten bij een migrantenorganisatie. Dit kan erop wijzen dat de interesse in migrantenorganisaties onder tweede generatie Surinamers beperkt is. Veel van de respondenten zijn wel van migrantenorganisaties op de hoogte, maar hebben niet de behoefte om lid te worden. Dit komt overeen met het onderzoek van Van Heelsum (2004, p. 22), waarin zij aangeeft dat Surinaamse jongeren relatief weinig behoefte hebben aan Surinaamse organisaties.

De interviews laten een grote variëteit aan bijdragen zien die de respondenten van de tweede generatie willen leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname. De bijdragen variëren van het sturen van geld of het opzetten van een stichting tot het starten van een eigen bedrijf. Een kleine meerderheid van de respondenten is positiever over overkoepelende hulpprojecten dan over persoonsgebonden hulp. Veel respondenten zijn echter ook wantrouwend ten opzichte van overkoepelende hulpprojecten.

Afhankelijk van de aansluiting van de bijdragen van tweede generatie Surinamers op de hulpbehoefte van Suriname, kunnen tweede generatie Surinamers een belangrijk potentieel vormen voor Suriname. Als Suriname behoefte heeft aan hulp, dan is dit hét moment om een beroep te doen op de Surinaamse gemeenschap in Nederland. De uitkomsten van dit onderzoek wijzen er namelijk op dat veel tweede generatie Surinamers zich nog met Suriname verbonden voelen en een deel van hen nog bereid is zich in te zetten voor het land, terwijl Suriname in het leven van derde generatie Surinamers nauwelijks meer een rol lijkt te spelen. Daarom, zoals één van de respondenten van dit onderzoek zei: 'het is nu of nooit'.

In het onderzoek is echter ook duidelijk geworden dat een negatieve houding van Surinamers ten opzichte van Nederlanders van Surinaamse afkomst de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname kan belemmeren. Daarnaast zijn veel respondenten van de tweede generatie kritisch over zowel overkoepelende hulporganisaties als materiële remittances. Overkoepelende hulporganisaties worden door sommige als onbetrouwbaar ervaren en materiële remittances als niet duurzaam. Desalniettemin is het mogelijk dat de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces zal toenemen wanneer Suriname toont dat er behoefte is aan hulp vanuit Nederland door in contact te treden met tweede generatie Surinamers in Nederland.

VOORWOORD	I
SAMENVATTING	II

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
1.1. INLEIDING TOT CENTRALE VRAAG	2
1.2. CENTRALE VRAAG	3
1.3. DOELSTELLING	4
1.4. RELEVANTIE	5
1.5. METHODE	5
1.6. STRUCTUUR	6
2. THEORETISCH KADER	8
2.1. TWEEDE GENERATIE IMMIGRANTEN	8
2.2. HET POTENTIEEL VAN TWEEDE GENERATIE IMMIGRANTEN	9
2.3. 'BELONGING' & 'HOME'	11
2.4. IDENTITEIT	13
2.5. TRANSNATIONALISME	14
3. DE SURINAAMSE GEMEENSCHAP IN NEDERLAND	17
3.1. ONDERSCHIEDENDE KENMERKEN	17
3.1.1. <i>Historie</i>	17
3.1.2. <i>Omvang en diversiteit</i>	19
3.1.3. <i>Taal</i>	20
3.1.4. <i>Integratie</i>	20
3.1.5. <i>Overzeese verhoudingen</i>	21
3.2. BIJDRAGE AAN SURINAME	22
3.3. VERSCHILLENDE GENERATIES	23
4. KENMERKEN VAN TWEEDE GENERATIE SURINAMERS	26
4.1. DE 'ROL' VAN SURINAME IN DE OPVOEDING	26
4.2. CONTACT MET SURINAME	28
4.3. GEVOEL VAN VERBONDENHEID	30
4.4. IDENTITEITSBELEVING	32
4.5. ROOTMIGRATION	34
5. TWEEDE GENERATIE SURINAMERS EN ONTWIKKELINGEN IN SURINAME	41
5.1. KENNISNIVEAU	41
5.2. INFORMATIEWINNING	45
6. INITIATIEVEN VAN TWEEDE GENERATIE SURINAMERS	46
6.1. EEN OVERZICHT	46
6.2. NIET ACTIEF, WEL GEÏNTERESSEERD	49
6.3. BELEMMERENDE FACTOREN	52
6.4. PERSOONSGEBONDEN HULP VS. OVERKOEPELENDE HULPPROJECTEN	55
6.5. BEHOREN MIGRANTENORGANISATIES TOT HET VERLEDEN?	57

7.	TWEEDE GENERATIE SURINAMERS IN TIJDSPERSPECTIE	59
7.1.	EERSTE GENERATIE SURINAMERS	59
7.2.	DERDE GENERATIE SURINAMERS	61
7.3.	VERVAGENDE TRANSNATIONALE BANDEN?	65
8.	CONCLUSIES	67
9.	NAWOORD	70
10.	LITERATUUR	71
11.	BIJLAGEN	75

1. Inleiding

Na de kolonisatie van Suriname in 1667 emigreerden de eerste individuen, voornamelijk leden van de elite, van Suriname naar Nederland. Het aantal migranten nam sterk toe rondom de onafhankelijkheid van Suriname in 1975. Individuen uit alle lagen van de bevolking kozen voor een leven overzee. Zowel rondom de onafhankelijkheid als rondom de militaire machtsovername in 1980 en de decembermoorden in 1982 zijn er pieken in de migratie waar te nemen. Nog steeds migreren jaarlijks ruim 2.000 Surinamers naar Nederland.

De grote stroom van migranten heeft voor een omvangrijke Surinaamse gemeenschap in Nederland gezorgd. Veel van de migranten onderhouden op tal van manieren contact met familie, vrienden of organisaties in Suriname. Ze stellen elkaar op de hoogte van gebeurtenissen, gaan op vakantie in Suriname, ondersteunen vrienden of familie financieel, doneren aan organisaties of starten bedrijven in Suriname. Als gevolg hiervan zijn er belangrijke stromen van onder andere geld, goederen, personen, informatie en kennis op gang gekomen.

Surinaamse migranten kunnen door middel van deze stromen een belangrijke rol spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname. Alleen al de totale stroom van remittances van Nederland naar Suriname wordt geschat op 100 miljoen euro per jaar (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2004, p. 13; Unger en Siegel, 2006, p. 118). Daarnaast kan een positieve impuls worden verwacht van NGO's (non-governmental organisations) en migrantenorganisaties die de economische, sociale, maatschappelijke en culturele situatie van Suriname proberen te verbeteren. De kennis en informatie die wordt opgedaan door de wederzijdse uitwisseling tussen individuen en organisaties kan het ontwikkelingsproces van Suriname bevorderen. Tevens kunnen investeringen in en handel met Suriname de economische positie van Suriname verbeteren.

De totale Surinaamse gemeenschap in Nederland bestaat uit 333.504 mensen, van wie er 147.479 tot de tweede generatie¹ behoren. Ruim 90 procent van de tweede generatie is tussen de 0 en 35 jaar oud (<http://statline.cbs.nl/>). Sommige van hen zijn nog nooit in Suriname geweest en kennen het land alleen van verhalen van hun ouders, terwijl andere er al meerdere keren zijn geweest. De professionele vaardigheden van tweede generatie immigranten en hun kennis van zowel de Nederlandse als Surinaamse samenleving, kunnen bruikbaar zijn voor Suriname. Op hun relatief jonge leeftijd kunnen tweede generatie Surinamers netwerken tot stand brengen met individuen en organisaties in Suriname waarbinnen kennis, informatie, ideeën en kapitaal worden uitgewisseld en gegenereerd. Afhankelijk van de behoefte van Suriname en de bereidheid van tweede generatie Surinamers een bijdrage te leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname, zouden de leden van de

¹ Het Centraal Bureau voor de Statistiek definieert tweede generatie Surinamers als degenen die in Nederland geboren zijn en van wie minstens één ouder in Suriname geboren is.

tweede generatie een positieve impuls kunnen geven aan het ontwikkelingsproces van Suriname.

Wereldwijd is een opkomende interesse waar te nemen in de relatie tussen de tweede generatie immigranten en de landen van herkomst (Jones-Correa, 2002; Lee, 2004; Levitt, 1998, 2003; Portes, 2001; Portes en Rumbaut, 2005; Potter & Conway, 2008; Wessendorf, 2007). Volgens Portes (2001, p. 190) nemen voornamelijk eerste generatie immigranten deel aan transnationale activiteiten en volgens Jones-Correa (2002, p. 228-229) onderhoudt slechts een relatief kleine groep tweede generatie immigranten contacten met het herkomstland. Desalniettemin is het absoluut gezien een redelijk omvangrijke groep en kunnen ze van grote betekenis zijn voor het herkomstland (Potter & Conway, 2008, p. 215).

Er is nog weinig onderzoek verricht naar de banden die tweede generatie Surinamers onderhouden met Suriname. Bijnaar (2004, p. 43) verwacht dat de bijdrage van tweede generatie Surinamers aan Suriname gering zal zijn (Bijnaar, 2004, p. 43). Schlangen (2007, p. 21) geeft daarentegen aan dat steeds meer hoogopgeleide Nederlandse jongeren van Surinaamse afkomst naar Suriname migreren en op zoek gaan naar 'rust, ruimte, roots en een succesvolle carrière'.

1.1. Inleiding tot centrale vraag

De Surinaamse gemeenschap in Nederland onderscheidt zich op vele gebieden van andere allochtone bevolkingsgroepen. Onder andere het gezamenlijke verleden, de gemeenschappelijke taal, familiebanden en de omvang zorgen ervoor dat Nederland en Suriname onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Vele migranten hadden reeds de Nederlandse nationaliteit op het moment dat zij naar Nederland migreerden. Daarnaast hebben Surinaamse migranten in vergelijking met andere migrantengroepen als voordeel dat ze bekend zijn met de Nederlandse taal en het Nederlandse onderwijssysteem. Over het algemeen hebben ze daardoor hogere posities binnen de Nederlandse samenleving weten te verwerven dan andere migranten. Tevens ligt het opleidingsniveau, de arbeidsparticipatie en het aantal interetnische huwelijken hoger (<http://statline.cbs.nl/>; Liem & Veld, 2005, p. 97). Daarnaast is er geen andere grote allochtone bevolkingsgroep die, in vergelijking met het inwonersaantal in het herkomstland, zo veel leden in Nederland heeft wonen en zo een complexe gedeelde historie heeft met Nederland als de Surinaamse bevolkingsgroep.

De stromen van goederen, geld, personen, informatie en kennis tussen Suriname en Nederland kunnen niet los worden gezien van de bijzondere relatie tussen beide landen. Het dagelijkse leven van verschillende generaties Surinamers kan door de bijzondere relatie beïnvloed worden. Nieuwe technologieën op het gebied van communicatie en transport maken het makkelijker en goedkoper contact te onderhouden. Veel leden van de eerste generatie bellen wekelijks met familieleden of vrienden in Suriname en maken regelmatig geld over. Ook op andere manieren kunnen de leden van de Surinaamse gemeenschap een

bijdrage leveren aan Suriname. Tal van organisaties voeren ontwikkelingsprojecten uit op gebieden als onderwijs, gezondheidszorg, infrastructuur en jeugd (<http://www.linkis.nl/>). Op deze manier kunnen Surinaamse migranten een belangrijke rol vervullen in de ontwikkeling van Suriname.

Het is echter niet duidelijk in hoeverre de tweede generatie (en komende generaties) een rol wil vervullen in het ontwikkelingsproces van Suriname. Er is weinig bekend over de contacten die tweede generatie Surinamers onderhouden met Suriname en over de mate waarin ze zich verbonden voelen met het land (Bijnaar, 2004; Gowricharn & Schüster, 2001). Nog minder is er bekend over de bijdrage die ze willen leveren aan de ontwikkeling van Suriname. Met dit onderzoek probeer ik deze lacune op te vullen door een beeld te schetsen van de factoren die van invloed kunnen zijn op de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname.

1.2. Centrale vraag

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

‘Welke factoren zijn van invloed op de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname?’

Onder tweede generatie Surinamers versta ik alle personen die in Nederland geboren zijn en van wie minstens één ouder in Suriname geboren is, plus alle mensen van Surinaamse afkomst die voor hun zesde levensjaar van Suriname naar Nederland zijn gemigreerd; ongeacht hun nationaliteit.

Voor de operationalisering van het begrip ‘ontwikkeling’, maak ik gebruik van de definitie van Hammar en Tamas die ontwikkeling definiëren als:

‘...Development takes place when members of a society or a community experience an enhancement of their chances of social, economic and political well-being’ (Hammar en Tamas, 1997, p. 18).

Om de centrale vraag te beantwoorden heb ik de volgende deelvragen opgesteld:

1. Wat zijn de kenmerken van tweede generatie Surinamers?

Aspecten waaraan ik onder andere aandacht besteed zijn de ‘rol’ van Suriname in de opvoeding van tweede generatie Surinamers, de mate waarin ze zich verbonden voelen met Suriname, de band die ze hebben met landen als Java, India en Afrika, de wijze waarop ze hun identiteit beleven, het contact met mensen in Suriname en de mate

waarin ze naar Suriname willen migreren. Tevens besteed ik aandacht aan eventuele verschillen op het gebied van etniciteit, geslacht, leeftijd, religie en klasse.

2. Wat voor ideeën hebben tweede generatie Surinamers over de problemen en ontwikkelingen in Suriname?

Ik onderzoek of tweede generatie Surinamers op de hoogte zijn van de problemen en ontwikkelingen in Suriname en hoe ze er tegenover staan. Daarnaast onderzoek ik op welke wijze ze informatie verkrijgen over de problemen en ontwikkelingen in Suriname.

3. Zijn tweede generatie Surinamers bereid een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname?

Ik onderzoek de mate waarin tweede generatie Surinamers bereid zijn een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van Suriname, welke factoren dit belemmeren, het soort hulp waar hun voorkeur naar uitgaat en de mate waarin ze zijn aangesloten bij migrantenorganisaties. Tevens onderzoek ik of er verschillen zijn waar te nemen op het gebied van etniciteit, geslacht, leeftijd, religie en klasse.

4. Zijn er verschillen in de manier waarop eerste, tweede en derde generatie Surinamers banden onderhouden met Suriname?

Ik onderzoek of de banden tussen Nederlanders van Surinaamse afkomst en Suriname veranderen in de tijd.

1.3. Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is:

Inzicht te krijgen in de factoren die van invloed zijn op de bereidheid van tweede generatie Surinamers in Nederland om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname.

Het is niet mijn doel representatieve uitspraken te doen over de gehele tweede generatie Surinamers in Nederland. Ik zal slechts een beeld schetsen van de factoren die van invloed kunnen zijn op de bereidheid van tweede generatie Surinamers.

1.4. Relevantie

De transnationale activiteiten van Nederlanders van Surinaamse afkomst kunnen van grote invloed zijn op Suriname. Geldovermakingen, investeringen en kennis vanuit Nederland vormen belangrijke inkomsten- en informatiebronnen voor Suriname. De continuïteit van de stromen van geld, kennis en informatie kan onder druk komen te staan als de bereidheid om een bijdrage te leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname per generatie minder wordt.

Als de leden van de tweede generatie zich niet of nauwelijks verbonden voelen met Suriname, dan is de kans groot dat de stromen van geld, informatie en kennis minder zullen worden, hetgeen als gevolg kan hebben dat Suriname een groot deel van haar inkomsten en kennis moet missen. Als tweede generatie Surinamers zich echter nog in zeer sterke mate verbonden voelen met Suriname en als hun kennis en vaardigheden aansluiten op de behoefte van Suriname, dan kunnen tweede generatie Surinamers een groot potentieel voor Suriname vormen.

Voor beleidsmakers is het daarom van belang te weten of tweede generatie Surinamers nog banden onderhouden met mensen in Suriname en welke factoren van invloed zijn op hun bereidheid om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname. Pas als dat duidelijk is, kan er een effectief beleid worden gevormd op het gebied van migratie en ontwikkeling.

1.5. Methode

Het onderzoek is te verdelen in vijf fasen. In de eerste fase heb ik mij verdiept in de literatuur over tweede generatie immigranten, migratie, 'belonging', 'home', identiteit en transnationalisme. In deze fase heb ik het theoretisch kader vastgesteld dat de bredere basis van het onderzoek vormt. Tevens heb ik mij in deze fase verdiept in de literatuur over de geschiedenis van de relatie tussen Suriname en Nederland en de Surinaamse gemeenschap in Nederland. Naar aanleiding hiervan heb ik de onderscheidende kenmerken van de Surinaamse gemeenschap uiteengezet.

De tweede fase bestond uit een aantal interviews met sleutelpersonen van de eerste generatie Surinamers, waaronder mevrouw Callender (Hogeschool INHolland), de heer Choenni (Ministerie van Justitie, Directie Inburgering & Integratie), de heer Winter (Surinaams Inspraak Orgaan) en mevrouw Veldhuizen (Stichting Dufuni). Op basis van de literatuur en de interviews heb ik een interviewgids (bijlage 1, p. 2) samengesteld die ik heb gebruikt in de derde fase van mijn onderzoek.

In de derde fase heb ik veertig tweede generatie Surinamers geïnterviewd. Ik heb, op basis van etniciteit, geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en inkomen, een zo divers mogelijke groep geïnterviewd. Daarnaast heb ik erop gelet dat ik zowel mensen van wie twee ouders van

Surinaamse afkomst zijn, als mensen van wie één ouder van Nederlandse afkomst is en één ouder van Surinaamse afkomst, heb geïnterviewd.

Ik heb gebruik gemaakt van dertien ‘sneeuwballen’. Ik ben op verschillende manieren met de eerste personen van de sneeuwballen in contact gekomen. Een aantal heb ik ontmoet bij een bijeenkomst die georganiseerd was ter ondertekening van de overeenkomst tot samenwerking tussen de Republiek Suriname en de gemeente Den Haag. Daarnaast ben ik met een aantal in contact gekomen via het ministerie van Buitenlandse Zaken. Twee personen heb ik ontmoet via Surinaamse organisaties. De overige personen heb ik ontmoet op diverse informele gelegenheden. Deze personen zijn niet verbonden aan het ministerie of Surinaamse organisaties.

De interviews vonden meestal plaats bij de respondenten thuis, maar in sommige gevallen vond een interview plaats bij het ministerie van Buitenlandse Zaken of in een openbare gelegenheid. Gemiddeld duurden de interviews vijftig minuten tot een uur, met uitzondering van een aantal van een half uur en van ruim anderhalf uur. Meestal interviewde ik één persoon tegelijkertijd. Tweemaal heb ik echter met twee respondenten tegelijkertijd gesproken en éénmaal met vijf respondenten. Na de eerste ronde interviews heb ik met de meeste respondenten nogmaals contact gezocht per telefoon of email om extra vragen te stellen of dieper op een onderwerp in te gaan.

Tijdens de interviews met de leden van de tweede generatie heb ik vragen gesteld over de band die hun ouders met Suriname hebben. Vanwege de beperkte tijd van het onderzoek was het niet mogelijk de ouders persoonlijk te spreken. Op deze manier heb ik echter wel informatie verkregen over een groot aantal eerste generatie Surinamers. Als aanvulling hierop gebruik ik de vier interviews met de sleutelpersonen van de eerste generatie. Naast de interviews met de leden van de eerste en tweede generatie, heb ik zes leden van de derde generatie geïnterviewd.

De vierde fase van het onderzoek bestond uit het analyseren van de interviews. Fase drie en vier liepen gedeeltelijk door elkaar, omdat ik na een aantal interviews al begon met analyseren. De vijfde en tevens laatste fase bestond uit het trekken van conclusies.

1.6. Structuur

In hoofdstuk 2 stel ik het theoretisch kader van dit onderzoek vast. Ik ga dieper in op het potentieel van tweede generatie immigranten en op concepten als ‘home’, ‘belonging’, identiteit en transnationalisme.

In hoofdstuk 3 beschrijf ik de kenmerken van de Surinaamse gemeenschap in Nederland die haar onderscheiden van andere allochtone groepen in Nederland. Daarnaast ga ik dieper in op de bijdrage die de Surinaamse gemeenschap in Nederland levert aan het ontwikkelingsproces in Suriname en de verschillende generaties Surinamers.

In hoofdstuk 4 bespreek ik de kenmerken van de respondenten van de tweede generatie. Ik ga in op de 'rol' die Suriname heeft gespeeld in hun opvoeding, de mate waarin ze zich verbonden voelen met Suriname, de band die ze hebben met landen als Java, India en Afrika, de wijze waarop ze hun identiteit beleven, de mate van contact met vrienden en familie in Suriname en de mate waarin ze naar Suriname willen migreren.

In hoofdstuk 5 bespreek ik het kennisniveau van de respondenten van de tweede generatie over de problemen en ontwikkelingen in Suriname en de wijze waarop zij informatie verzamelen.

In hoofdstuk 6 analyseer ik de mate waarin de respondenten van de tweede generatie bereid zijn een bijdrage te leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname. Tevens onderzoek ik of er factoren zijn die hun bereidheid belemmeren. Daarnaast onderzoek ik naar wat voor een soort hulp hun voorkeur uitgaat en in welke mate ze zijn aangesloten bij migrantenorganisaties.

In hoofdstuk 7 analyseer ik de gesprekken die ik heb gevoerd met de leden van de eerste en derde generatie. Ik onderzoek of er sprake is van afnemende transnationale activiteiten per generatie.

In het afsluitende hoofdstuk bespreek ik de conclusies van het onderzoek. Ik laat onder andere zien op welke wijze het onderzoek een bijdrage levert aan bestaande theorieën over tweede generatie immigranten. Tenslotte zal ik in het nawoord een blik in de toekomst werpen en suggesties doen voor verder onderzoek.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk vang ik aan met een korte introductie over tweede generatie immigranten. Vervolgens ga ik dieper in op het potentieel van tweede generatie immigranten voor het ontwikkelingsproces van het herkomstland. Tevens zal ik in dit hoofdstuk de concepten 'home', 'belonging', identiteit en transnationalisme behandelen.

2.1. Tweede generatie immigranten

Zoals in de inleiding duidelijk is geworden, is er weinig onderzoek verricht naar de banden die tweede generatie Surinamers onderhouden met Suriname. Er zijn daarentegen wel studies gedaan naar tweede generatie immigranten elders in de wereld (Jones-Correa, 2002; Lee, 2004; Levitt, 1998, 2003; Portes, 2001; Portes en Rumbaut, 2005; Potter & Conway, 2008; Wessendorf, 2007).

In het verleden gaven tweede generatie Europeanen in de Verenigde Staten geleidelijk de taal en cultuur van hun ouders op. Bij de derde generatie vormden het vaak niet meer dan een verre herinnering en overheerste de Amerikaanse cultuur (Portes & Rumbaut, 2005, p. 986). Men dacht dat immigranten in de meeste gevallen de banden met hun herkomstland verbraken op het moment dat zij zich assimileerden met het ontvangende land. Recentere studies laten echter zien dat dit niet altijd het geval hoeft te zijn. Individuen kunnen zowel gericht zijn op het herkomstland als op het ontvangende land (Levitt, 1998, p. 927). De strakke gang van assimilatie die te zien was bij de Europeanen gaat niet op voor elke migratiestroom.

Volgens Portes en Rumbaut (2005, p. 986) is er bij de huidige tweede generatie in de Verenigde Staten sprake van *gesegmenteerde assimilatie* 'where outcomes vary across immigrant nationalities, and where rapid integration and acceptance into the American mainstream represent just one possible alternative' (p. 986). Zo kan in sommige gevallen groeiende acculturatie samen gaan met integratie binnen de witte meerderheid middelklasse en in andere gevallen met blijvende armoede en assimilatie met de onderklasse (Portes, 1995, p. 251). Volgens Portes en Rumbaut (2005, p. 986) zijn de uitkomsten afhankelijk van de geschiedenis van de eerste generatie, de snelheid van acculturatie bij de ouders en kinderen, de culturele en economische barrières die tweede generatie immigranten tegenkomen op hun weg naar adaptatie en de mogelijkheid van families en gemeenschappen om deze barrières te overwinnen. Het hoeft dus niet zo te zijn dat sterke assimilatie samengaat met vervagende banden met het herkomstland.

Portes zegt het volgende over transnationale activiteiten en verschillende generaties immigranten:

By and large, regular involvement in transnational activities appears to be a one-generation phenomenon, at least in the United States. However, this involvement can have resilient effects on the second generation. (2001, p. 190)

In overeenstemming hiermee, geeft Jones-Correa (2002, p. 228-229) aan dat relatief een zeer klein deel van de tweede generatie immigranten in de Verenigde Staten transnationaal actief. Absoluut gezien gaat het echter om een redelijk omvangrijke groep.

2.2. Het potentieel van tweede generatie immigranten

Tweede generatie immigranten kunnen een belangrijke bron van kennis en inkomen vormen voor het ontwikkelingsproces van het herkomstland. Niet alleen vanuit het ontvangende land kan een positieve impuls worden gegeven, maar ook door middel van bezoeken aan of migratie naar het herkomstland.

Als tweede generatie immigranten naar het land van hun ouders migreren, is er geen sprake van terugkeermigratie maar van '*rootmigration*', omdat de leden van de tweede generatie grotendeels niet in het land van hun ouders geboren zijn en in het ontvangende land zijn opgegroeid. 'Rootmigration' is het proces van 'migration to a place where members of the second generation originate from, but where they have never lived' (Wessendorf, 2007, p. 1084).

In het algemeen wordt de positieve rol die migratie kan spelen in het ontwikkelingsproces van het zendende land steeds vaker erkend (Naerssen, 2008, p. 1; Zoomers, 2006, p. 35). De positieve relatie tussen migratie en ontwikkeling hoeft volgens Portes (2007, p. 95) echter niet vanzelfsprekend te zijn. De staat dient volgens Portes (2007, p. 95) een proactief beleid te voeren, waarbij een productieve sociaaldemografische infrastructuur voor remittances en investeringen wordt gecreëerd en voor wetenschappelijke en technologische instituties wordt gezorgd. Daarnaast is het karakter van migratie volgens Portes (2007, p. 79) belangrijk. Mensen die voor een bepaalde tijd in het buitenland gaan werken, nemen in veel gevallen kennis en geld mee terug naar het zendende land. Wanneer echter hele families migreren, heeft dit vaak tot gevolg dat een land leegstroomt. Hele families keren zelden terug en zijn minder snel geneigd remittances naar het herkomstland te sturen. Permanente familiemigratie heeft daardoor in veel gevallen een negatief effect op de ontwikkeling van het zendende land en *circulaire migratie* een positief effect. In het geval van Suriname zijn in het verleden veel families naar Nederland gemigreerd en zijn er relatief weinig mensen teruggekeerd.

Potter en Conway (2008, p. 214) hebben onderzoek gedaan naar Caribische transnationale migranten. Uit het onderzoek blijkt dat, naast eerste generatie immigranten, ook tweede generatie immigranten tussen de 30 en 40 jaar naar de Caribische eilanden 'terugkeren'. Gezien het aanzienlijk sociaal en menselijk kapitaal dat tweede generatie immigranten hebben opgebouwd in het ontvangende land, vormen zij een groot potentieel voor het zendende land. Daarnaast kunnen ook individuen die niet permanent migreren naar hun herkomstland een potentieel vormen door regelmatig hun herkomstland te bezoeken en contacten te onderhouden met het herkomstland. Volgens Potter en Conway (2008, p. 214) zijn Caribische transnationale migranten van de tweede generatie '*human agents of change*'. Ze geven aan:

It is their youthful age and 'intention to make a difference back home' that are two noteworthy distinctions of the small, new cohort. (Potter & Conway, 2008, p. 214)

En

Many, possibly most, of these young returnees are likely to be endowed with considerable stocks of human capital, being more skilled than the first-generation elderly returnees. They are coming back at earlier stages in their working and professional careers and are likely to possess more advanced technological skills and better professional training. (Potter & Conway, 2008, p. 225)

Potter en Conway (2008, p. 228) geven hiermee aan dat jonge Caribische transnationale migranten effectievere '*agents of change*' kunnen zijn dan hun voorgangers. Hoewel zij in kleine aantallen 'terugkeren', beschikken zij over grote hoeveelheden professionele vaardigheden, waardoor de bijdrage die zij kunnen leveren groot is. Ook tweede generatie Surinamers in Nederland kunnen op deze wijze een belangrijke impuls geven aan het herkomstland.

De kennis en ervaring die tweede generatie immigranten kunnen overbrengen op het herkomstland worden *sociale remittances* genoemd. Sociale remittances bestaan uit stromen van ideeën, gedrag, identiteiten en sociaal kapitaal die plaatsvinden tussen zendende en ontvangende landen (Levitt, 1998, p. 927). Volgens Levitt (1998, p. 926) bevorderen ze onder andere immigranten entrepreneurship, gemeenschaps- en familievorming en politieke intergratie. *Materiële remittances* bestaan uit tastbare overmakingen, zoals geld en pakketten. Vanuit een individueel perspectief lijken sociale en materiële remittances vaak puur persoonlijke consequenties te hebben. Het sturen van een pakket, het starten van een bedrijf of het uitwisselen van kennis kan echter van invloed zijn op het kapitaal en de cultuur van het gehele land (Portes, 2003, p. 877-878).

Naast Potter en Conway benadrukt Lee het potentieel van tweede generatie immigranten. Lee (2004, p. 235 en 244) heeft onderzoek gedaan naar transnationale activiteiten van tweede generatie Tonganezen. Aangezien de economie van Tonga sterk wordt ondersteund door materiële remittances vanuit ontvangende landen, is het volgens Lee (2004, p. 244) cruciaal dat de tweede generatie betrokken blijft bij het proces van 'nation building'. Volgens Lee (2004, p. 240) zijn tweede generatie immigranten echter steeds kritischer over fondswerving en directe remittances. Daarnaast vormen de taal en de houding van Tonganezen ten opzichte van leden uit de diaspora ervoor dat tweede generatie Tonganezen zich niet thuis voelen in Tonga (Lee, 2004, p. 246). Tenslotte vormt het hoge percentage gemengde huwelijken een obstakel. Kinderen uit gemengde huwelijken zijn volgens Lee minder geneigd banden in stand te houden, omdat ze vaak niet worden geaccepteerd als echte Tonganezen. Lee (2004, p. 247) verwacht daardoor dat de kans klein is dat de tweede generatie Tonga economisch zal ondersteunen. Slechts een klein gedeelte van de tweede generatie onderhoudt sterke banden met het herkomstland (Lee, 2004, p. 248). Gezien het grote belang van remittances in Tonga, is Lee (2004, p. 249) van mening dat het belangrijk is een 'sense of belonging' te creëren bij de tweede generatie en ervoor te zorgen dat Tonga voor hen als een tweede thuis gaat voelen. De houding van Tonganezen ten opzichte van de migranten is hierbij belangrijk. Daarnaast is er volgens Lee (2004, p. 250) een rol weggelegd voor de regering van het ontvangende land door middel van het bieden van ondersteuning in de vorm van diensten en bronnen.

Gezien er enkele gelijkenissen lijken te zijn tussen de Tongaanse gemeenschap en de Surinaamse gemeenschap, is het onderzoek van Lee bruikbaar ter oriëntatie op de banden die tweede generatie Surinamers met Suriname onderhouden. Net zoals veel Tonganezen, zijn veel tweede generatie Surinamers afkomstig uit gemengde huwelijken, kennen veel de taal van hun ouders niet en ligt de relatie tussen Nederland en Suriname gevoelig.

2.3. 'Belonging' & 'Home'

In de studie van Lee is duidelijk geworden dat het niet vanzelfsprekend is dat de leden van de tweede generatie een 'sense of belonging' hebben voor het herkomstland. 'Belonging' hoeft niet verbonden te zijn aan een vaste gemeenschap of plek. Individuen kunnen zich met verschillende plaatsen verbonden voelen. Ik zie 'belonging' als een veranderlijk concept waarbij identiteit in verschillende plaatsen tot uiting kan komen (Savage, Bagnall, & Longhurst, 2005, p. 29). Savage *et al.* (2005, p. x) spreken over 'elective belonging'. Hiermee benadrukken ze dat het gevoel van verbondenheid niet afhankelijk hoeft te zijn van historische wortels. Individuen verbinden hun eigen biografieën aan locaties (Savage *et al.*, 2005, p. 29). Ze zeggen:

Elective belonging articulates senses of spatial attachment, social position, and forms of connectivity to other places. (Savage *et al.*, 2005, p. 29)

En

Elective belonging exists in a tension between an instrumental and functional orientation to place on the one hand, and powerful, emotional and auratic yearnings on the other. Such emotional attachments, we emphasise, need not be conferred by a history of long residence, or by being born and bred in a particular area, but are related to people mapping their own biography through identifying places dear to them. (Savage *et al.*, 2005, p. 104)

Op basis van 'elective belonging' is het mogelijk een gevoel van verbondenheid te creëren voor meerdere plaatsen, landen of gemeenschappen. Tweede generatie Surinamers kunnen zich dus zowel met Suriname, als met Nederland als met andere plaatsen verbonden voelen, onafhankelijk van hun geboorteland. Dit gevoel van verbondenheid is niet statisch en kan door de tijd heen veranderen.

De mate waarin tweede generatie immigranten zich verbonden voelen met het herkomstland kan te maken hebben met de wijze waarop tweede generatie immigranten betekenis geven aan 'home'. Nieuwe technologieën, die het makkelijker en goedkoper hebben gemaakt contacten te onderhouden met het land van herkomst, hebben de betekenis van 'home' veranderd.

Vaak wordt 'thuis' geassocieerd met de fysieke plek waar mensen wonen zoals een huis, appartement of land. 'Thuis' kan echter ook worden ervaren als een symbolische plaats vol met herinneringen (Mallett, 2004, p. 63). 'Thuis' wordt dan geassocieerd met gevoelens van veiligheid, comfort, liefde en belonging (Lucas & Purkayastha, 2007, p. 244). Het hoeft niet gekoppeld te zijn aan de geografische grenzen van het land van herkomst. Als gevolg van transnationale activiteiten is het mogelijk dat een individu zich thuis voelt op meer dan één plaats en zich met verschillende culturen en natiestaten verbonden voelt (Lucas & Purkayastha, 2007, p. 245).

In dit onderzoek ga ik er vanuit dat 'thuis' wordt geconstrueerd door de connecties tussen 'hier' en 'daar' (Staheli & Nagel, 2006, p. 1603). Al-Ali en Koser zeggen: 'home has become a space, a community created within the changing links between 'here' and 'there' (2002, p. 6). De beleving van 'thuis' is zeer contextgebonden en kan daardoor op verschillende momenten verschillende betekenissen hebben. Het concept 'thuis' dient naar mijn mening daarom niet gezien te worden als statisch concept, maar als een dynamisch concept. 'Thuis' is grenzeloos, open en continu veranderend (Massey, 1994, p. 169-172). Het omvat de dynamische processen van 'imagining, creating, unmaking, changing, losing and moving 'homes'' (Al-Ali & Koser, 2002, p. 6).

Ideeën over en relaties met ‘thuis’ kunnen per individu sterk verschillen. Niet voor iedereen zijn contacten met het herkomstland wenselijk. De wijze waarop migranten home construeren is afhankelijk van de omstandigheden in de context, individuele motieven, meningen en ervaringen (Staeheli & Nagel, 2006, p. 1603). De ‘sense of home’ kan verschillen per locatie en persoon (Al-Ali & Koser, 2002, p. 10). Armbuster zegt:

Home can be both where one comes from and where one travels to; it can also be a tension between the two. As such the contours of home are a matter of different orientations affecting each other: a state of imagination and identification, a state of being and experience. (2002, p. 32)

In dit onderzoek ga ik uit van de benaderingswijze waarbij ‘thuis’ wordt gezien als een construct dat gevormd wordt in verschillende contexten. Door de verschillende omgevingen, achtergronden en individuele kenmerken kunnen tweede generatie Surinamers verschillende belevingen van ‘thuis’ hebben.

2.4. Identiteit

Migranten en hun nakomelingen kunnen door middel van ‘senses of belonging’ nieuwe symbolische *spaces* creëren (Erkamp & Leitner, 2006, p. 1591; Ghorashi, 2005, p. 210). De nieuwe geconstrueerde ruimten zijn geen statische gebieden, maar altijd veranderende ruimten die telkens opnieuw worden gereconstrueerd. Ze worden onder andere geconstrueerd op basis van herinneringen en transnationale activiteiten en kunnen een bijdrage leveren aan de sense of belonging van migranten (Ghorasi, 2005, p. 211).

De nieuwe ruimten en het gevoel van verbondenheid met deze ruimten, zorgen ervoor dat migranten zich bijvoorbeeld zowel Surinaams als Nederlands kunnen voelen. Verschillende identiteiten worden in de nieuwe ruimten met elkaar verbonden en nieuwe identiteiten ontstaan. Individuen kunnen meerdere identiteiten hebben (Al-Ali & Koser, 2002, p. 3).

In dit onderzoek ga ik uit van een non-essentialistische benadering van *identiteit* waarbij identiteit, cultuur en het land van herkomst niet als statische gegevens worden gezien die vanzelfsprekend met elkaar verbonden zijn (Ghorashi, 2003, p. 140). Net zoals het concept ‘home’, zie ik het concept identiteit als een concept dat zeer veranderlijk is en telkens opnieuw wordt geconstrueerd in veranderende contexten. Ik ga uit van de discursieve benaderingswijze waarbij identificeren wordt gezien als een proces dat nooit afloopt, als een proces van articulatie (Hall, 1996, p. 2-3).

Tegenwoordig zijn identiteiten steeds vaker gefragmenteerd en gebroken. Ze worden meervoudig geconstrueerd binnen verschillende, vaak tegenstrijdige, discoursen, praktijken, posities en representaties (Hall, 1996, p. 4). Hall zegt:

They emerge within the play of specific modalities of power, and thus are more the product of the marking of difference and exclusion, than they are the sign of an identical, naturally-constituted unity. (1996, p. 4)

Identiteiten zijn dus geen natuurlijk gevormde eenheden zonder interne verschillen, maar constructen die continu veranderen binnen verschillende contexten. Identiteiten kunnen functioneren als punten waarmee individuen zich kunnen identificeren en verbinden (Hall, 1996, p. 5).

Migranten en hun nakomelingen ontwikkelen nieuwe, wereldwijd georiënteerde identiteiten (Al-Ali & Koser, 2002, p. 6). De identiteiten kunnen worden beïnvloed door de transnationale banden die zij onderhouden (Vertovec, 2001, p. 578). De wijze waarop tweede generatie immigranten hun identiteit beleven, de betekenis die zij geven aan 'home' en de transnationale activiteiten die zij onderhouden kunnen elkaar wederzijds beïnvloeden.

2.5. Transnationalisme

In de wetenschap wordt veel gedebatteerd over transnationalisme. Sommige critici zijn van mening dat transnationale activiteiten geen nieuw fenomeen zijn en dat daarom transnationalisme slechts een nieuw begrip is voor een eeuwenoud verschijnsel. Levitt, DeWind en Vertovec (2003, p. 569) geven aan dat er wel overeenkomsten zijn tussen eerdere en huidige stromen van transnationale activiteiten, maar dat de factoren die de huidige stromen tot stand laten komen en onderhouden verschillen.

Grote ontwikkelingen binnen de informatietechnologie hebben namelijk communicatie op lange afstand mogelijk gemaakt. De relatie tussen tijd, ruimte en plaats is veranderd en de uitwisseling tussen landen is sterker en dynamischer geworden (Haller & Landolt, 2005, p. 1183; Portes & DeWind, 2004, p. 835). Nieuwe technologieën op het gebied van communicatie en transport zorgen er voor dat migranten frequentere, goedkopere en sterkere connecties met de herkomstlanden in stand kunnen houden (Levitt *et al.*, 2003, p. 569). Door de '*space-compressing power*' van moderne elektronica is het mogelijk transnationale activiteiten uit te voeren zonder dat er 'face-to-face contact' plaatsvindt (Portes, Guarnizo, & Landolt, 1999, p. 224). Nieuwe technologieën maken het op deze manier voor migranten mogelijk op een regelmatigere en invloedrijkere manier actief te blijven in het zendende land dan in het verleden (Levitt *et al.*, 2003, p. 569).

Portes, Escobar en Radford definiëren immigranten transnationalisme als 'regular activities across national borders conducted by the foreign-born as part of their daily lives abroad' (2007, p. 252). In tegenstelling tot andere wetenschappers leggen zij hierbij de nadruk op de frequentie van activiteiten. Transnationalisme creëert voor migranten de mogelijkheid in twee samenlevingen economische en politieke kansen te exploiteren (Portes & DeWind,

2004, p. 834). Een groeiend aantal mensen in de wereld spreekt twee talen, heeft in twee landen een huis en verdient geld met regelmatige contacten die over nationale grenzen gaan (Portes, 1999, p. 217). Ze bevinden zich hierdoor in 'multi-local transnational networks of communication, movement, exchange of knowledge, skill acquisition, business entrepreneurialism and social and cultural hybridity' (Potter & Conway, 2008, p. 213). Transnationalisme biedt Nederlanders van Surinaamse afkomst de mogelijkheid actief te zijn in Suriname zonder er fysiek aanwezig te zijn.

Uitgaande van de definitie van Portes, neemt slechts een klein gedeelte van migranten daadwerkelijk deel aan transnationale activiteiten (Portes & DeWind, 2004, p. 835). Desalniettemin blijven transnationale activiteiten volgens Portes (2001, p. 181) zeer belangrijk, gezien de verwachte groei en de impact op zowel de integratie van immigranten in ontvangende landen als de ontwikkelingsmogelijkheden voor zendende landen.

Het concept transnationalisme is voor dit onderzoek van belang omdat transnationale activiteiten van invloed kunnen zijn op de bijdrage van tweede generatie Surinamers aan Suriname. De mate waarin transnationale activiteiten plaatsvinden, kan van verschillende factoren afhankelijk zijn. Portes doet op dit gebied onderzoek naar Latijns-Amerikaanse migranten in de Verenigde Staten en Haller en Landolt (2005) hebben onderzoek gedaan naar tweede generatie immigranten in Miami. De uitkomsten van hun onderzoeken zijn een goede oriëntatie op de factoren die van invloed kunnen zijn op de transnationale activiteiten van tweede generatie Surinamers.

Uit het onderzoek van Portes en DeWind (Portes, 2003, p. 886; Portes & DeWind, 2004, p. 842) komt naar voren dat hoogopgeleide en beter ontwikkelde immigranten eerder geneigd zijn deel te nemen aan transnationale activiteiten dan laag opgeleiden. In tegenstelling tot Portes en DeWind, geven Haller en Landolt (2005, p. 1202) aan dat juist mensen uit lagere klassen vaker banden onderhouden met hun herkomstland dan mensen uit gegoede families.

Daarnaast geven Haller en Landolt (2005, p. 1199) aan dat mannen eerder geneigd zijn deel te nemen aan transnationale activiteiten dan vrouwen. Ook Portes (2003, p. 886) is van mening dat gender een belangrijke invloedsfactor is. Zo zegt hij dat mannen vaker transnationale entrepreneurs en transnationale politieke en sociale activisten zijn dan vrouwen. Uit een rapport van de Consumentenbond (2005, p. 22) blijkt echter dat binnen de Surinaamse gemeenschap in Nederland mannen en vrouwen in min of meer gelijke mate geld overmaken naar Suriname.

Uit het onderzoek van Haller en Landolt (2005, p. 1199) komt tevens naar voren dat mensen die regelmatig een religieuze dienst bijwonen, eerder remittances sturen en naar hun herkomstland reizen, dan mensen die nauwelijks of nooit een religieuze dienst bijwonen. Transnationale religieuze activiteiten zijn voor migranten een manier om in contact te blijven met het zendende land (Levitt, 2003, p. 851; Levitt *et al.*, 2003, p. 568). Migranten blijven vaak contact onderhouden met de religieuze organisatie waarbij ze waren aangesloten in het

land van herkomst. Op deze wijze blijven spirituele en praktische adviezen en financiële contributies plaatsvinden ook al woont men niet meer in hetzelfde land. Vaak vinden transnationale religieuze activiteiten plaats binnen een organisatie die gekoppeld is aan een religieuze organisatie in het zendende land (Levitt, 2003, p. 851).

Tot slot geeft Portes (2003, p. 886) aan dat sociaal kapitaal van invloed is op transnationale activiteiten. Immigranten die deel uitmaken van een netwerk zijn eerder geneigd transnationale activiteiten te ondernemen dan immigranten die geen deel uitmaken van een netwerk. Een voorbeeld van een dergelijk netwerk is een migrantenorganisatie, ook wel zelforganisatie genoemd. Migrantenorganisaties zijn in veel gevallen gericht op activiteiten in het ontvangende land, maar onderhouden en ontwikkelingen daarnaast vaak ook banden met het herkomstland. Op deze manier kunnen zij van invloed zijn op de sociale en economische ontwikkeling van het herkomstland (Van Naerssen, 2008, p. 1). Portes (2007, p. 80) geeft in één van zijn studies aan dat transnationale organisaties een lichtpunt kunnen zijn bij permanente arbeidsmigratie. In Nederland zijn naar schatting 882 Surinaamse organisaties (Van Heelsum & Voorthuysen, 2002, p. 7). Binnen het netwerk van organisaties zijn etnische en religieuze scheidslijnen waar te nemen. 3 procent van de Surinaamse organisaties is gericht op jongeren. Dit is laag in vergelijking met het percentage Turkse en Marokkaanse organisaties die gericht zijn op jongeren, namelijk 10 procent. Dit duidt erop dat Surinaamse jongeren minder behoefte hebben aan specifieke Surinaamse organisaties dan Turkse en Marokkaanse jongeren (Van Heelsum, 2004, p. 22). Van Heelsum (2004, p. 34) verwacht dat het aantal Surinaamse organisaties zal afnemen door onder andere de hoge 'inter marriage rate'.

In dit hoofdstuk is duidelijk geworden welke theoretische concepten ten grondslag liggen aan dit onderzoek en welke factoren eventueel van invloed kunnen zijn op transnationale activiteiten van tweede generatie immigranten. In het volgende hoofdstuk ga ik dieper in op Surinaamse gemeenschap in Nederland.

3. De Surinaamse gemeenschap in Nederland

In dit hoofdstuk ga ik in op de onderscheidende kenmerken van de Surinaamse gemeenschap in Nederland, de bijdrage die Nederlanders van Surinaamse afkomst leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname en de verschillende generaties Surinamers in Nederland.

3.1. Onderscheidende kenmerken

De Surinaamse gemeenschap in Nederland is een unieke groep die zich op vele gebieden onderscheidt van andere allochtone groepen in Nederland. De kenmerken van de Surinaamse gemeenschap die ik in deze paragraaf beschrijf, kunnen van invloed zijn op de banden die de leden van de Surinaamse gemeenschap in Nederland onderhouden met Suriname.

3.1.1. Historie

Geen andere grote allochtone bevolkingsgroep in Nederland heeft zo een rijk gedeelde historie als de Surinaamse gemeenschap dat heeft met Nederland. In 1667 kwam Suriname in handen van het Koninkrijk der Nederlanden. Slaven vanuit het westelijk deel van Afrika werden vaak onder slechte leefomstandigheden gedwongen op plantages te werken. Na de afschaffing van de slavernij in 1863 werd het tekort aan arbeidskrachten gedeeltelijk opgevuld door contractarbeiders vanuit West-Indië en Java en later vanuit Britisch-Indië. Velen van hen bleven na afloop van hun contract in Suriname wonen.

Met het Koninkrijkstatuut in 1954 werd Suriname rijksdeel van het Koninkrijk der Nederlanden en verkreeg Suriname autonomie met uitzondering van de terreinen defensie en buitenlandse zaken. Op 25 november 1975 werd Suriname onafhankelijk. Rondom de onafhankelijkheid emigreerden meer dan 200.000 Surinamers naar Nederland. Bij de onafhankelijkheid werden de in het verleden gemaakte schulden kwijtgescholden en werd overeengekomen dat Nederland voor 3,5 miljard Nederlandse gulden (1,6 miljard euro) aan ontwikkelingshulp zou verlenen. Deze middelen worden ook wel de Verdragsmiddelen genoemd. In het ontwikkelingssamenwerkingsverdrag werd de bereidheid van Nederland vastgelegd om 'financieel bij te dragen aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Suriname, met nadruk op de economische groei en spreiding van welvaart' (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2004, p. 9).

Op 25 februari 1980 werd er een staatsgreep gepleegd door 16 sergeanten onder leiding van Desi Bouterse. Toen Bouterse in 1982 15 tegenstanders van het bewind liet executeren, werd de Nederlandse ontwikkelingshulp stopgezet. In 1990 werd naar aanleiding van de telefooncoup de hulp voor de tweede keer opgeschort.

Onder leiding van regering-Venetiaan werd de relatie met Nederland volledig hersteld en werd in 1992 het 'Raamverdrag inzake vriendschap en nauwere samenwerking' gesloten

(Snijders, 2000, p. 21). In het verdrag werd, naast economisch herstel, het belang van herstel en consolidering van de democratie en rechtsstaat vastgesteld. Tevens richtte het verdrag zich op samenwerking op terreinen van buitenland- en veiligheidsbeleid, cultuur en milieu (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2004, p. 9).

In augustus 1997 werd bekend dat Nederland een opsporingsverzoek tegen Bouterse had ingediend wegens handel in cocaïne. De verhouding tussen Suriname en Nederland bekoelde en in november 1997 zei Suriname eenzijdig het overleg over de bestedingen van ontwikkelingsfondsen op. Minister Pronk besloot daarna dat er geen nieuwe committeringen uit de Verdragsmiddelen konden worden aangegaan (<http://www.minbuza.nl/>).

Na de verkiezingen in mei 2000 kwam het land weer onder leiding van Venetiaan en werd de bilaterale relatie met Nederland hersteld. Er werden afspraken gemaakt over de invoering van een sectorale benadering in de ontwikkelingsrelatie tussen Suriname en Nederland.

In opdracht van de Nederlandse minister voor Ontwikkelingshulp (Herfkens) en de Surinaamse minister van Planning en Ontwikkelingssamenwerking (Raghoebarsing) publiceerden Dirk Kruijt en Marion Maks het evaluatierapport 'Een belaste relatie; 25 jaar ontwikkelingssamenwerking Nederland-Suriname, 1975-2000' en het bijhorende advies 'Ieder zijn Eigenaardigheden' waarin de hulprelatie tussen Suriname en Nederland werd geëvalueerd. Duidelijk werd dat afwisselende periodes van hartelijkheid en afstandelijkheid in de relatie tussen Nederland en Suriname hun sporen hadden nagelaten. In het rapport kwam naar voren dat het complexe verleden het had bemoeilijkt zakelijke afspraken te maken en dat er geen overeengekomen doeleinden waren op het terrein van ontwikkelingssamenwerking. Er werd geconcludeerd dat de Verdragsmiddelen onvoldoende hadden bijgedragen aan de ontwikkeling van Suriname en dat er moest worden gestreefd naar een zakelijke, minder emotionele relatie (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2004, p. 10).

Naar aanleiding van het evaluatierapport publiceerde de Nederlandse regering in 2004 haar eerste beleidsnotitie over Suriname sinds 1975. De Nederlandse regering geeft hierin het streven naar een 'zakelijke, doch betrokken' relatie met Suriname aan. Daarbij wordt er gestreefd naar:

... het onderhouden van goede betrekkingen met Suriname en samenwerking op verschillende terreinen, een effectieve en doelmatige besteding van de resterende Verdragsmiddelen, een vermindering van de afhankelijkheid van Suriname van Nederland en het behartigen van wederzijdse belangen in het kader van geïntegreerd Nederlands buitenlandsbeleid. (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2004, p. 5)

Het doel van Nederland is om de brede ontwikkelingssamenwerkingsrelatie met Suriname binnen vijf jaar af te bouwen (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2004, p. 6).

3.1.2. Omvang en diversiteit

Volgens Willemsen (2001, p. 103) valt de geschiedenis van Surinamers in Nederland grofweg in drie fasen te verdelen. De eerste fase begint tijdens de koloniale tijd en duurt voort tot de onafhankelijkheid in 1975. De migranten kwamen veelal uit de elite van de bevolking en gingen naar Nederland voor studiedoelstellingen. Na het afronden van hun studie keerden ze in de meeste gevallen terug naar Suriname. Degene die in Nederland bleven wisten vaak hoge posities binnen de Nederlandse samenleving te verwerven (Willemsen, 2001, p. 104). De tweede fase loopt van 1975 tot het midden van de jaren 90. Rondom de onafhankelijkheid, de militaire coup en de decembermoorden waren pieken waar te nemen in de migratie. Deze periode wordt ook wel de periode van massamigratie genoemd. In deze fase emigreerden relatief veel laagopgeleiden Surinamers naar Nederland (Willemsen, 2001, p. 104). De derde fase begint in 1995 en duurt voort tot op heden. In deze periode hebben de meeste Surinamers geaccepteerd dat ze in Nederland zullen blijven. De Surinaamse gemeenschap in deze periode laat zich kenmerken door een grote diversiteit in opleidingsniveau, leeftijd en sociaaleconomische positie (Willemsen, 2001, p. 104). Jaarlijks emigreren nog ruim tweeduizend Surinamers naar Nederland (<http://statline.cbs.nl/>).

Op het moment wonen er in Nederland 333.504 mensen van Surinaamse afkomst (<http://statline.cbs.nl/>). Het werkelijke aantal zal waarschijnlijk hoger zijn, omdat bij het officiële aantal illegalen niet zijn meegerekend. De terugkeer naar Suriname is zeer beperkt. In 2006 keerden slechts 2.493 personen terug naar Suriname (<http://statline.cbs.nl/>).

In onderstaand figuur is te zien dat de Surinaamse gemeenschap de één na grootste allochtone bevolkingsgroep in Nederland is. De tweede generatie Surinamers is met 147.479 personen net iets kleiner dan de tweede generatie Marokkanen en Turken.

Tabel 3.1.1 Aantal personen van allochtone afkomst in 2007

	1e generatie	2e generatie	Totaal
Marokko	167.893	161.600	329.493
Turkije	195.113	173.487	368.600
Suriname	186.025	147.479	333.504
Antillen en Aruba	78.907	51.058	129.965

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, 2007

Wat de Surinaamse gemeenschap op dit gebied onderscheidt van de Turkse en Marokkaanse gemeenschap, is het relatief lage bevolkingsaantal in het land van herkomst. Suriname heeft naar schatting 470.784 inwoners, terwijl Marokko en Turkije respectievelijk 33.757.175 en 71.158.647 inwoners tellen (<http://www.cia.gov/>). Bijna de helft van de gehele Surinaamse gemeenschap is dus woonachtig in Nederland.

Het grootste deel van de Surinaamse bevolking heeft één of meer familieleden 'overzee'. Uit onderzoek van De Bruijne en Schalkwijk (1994, p. 16) blijkt dat drievierde van de bevolking in Groot Paramaribo ouders, broers, zussen of kinderen in Nederland heeft. Uit het onderzoek blijkt tevens dat hoe armer men is in Suriname, hoe minder familie men heeft in het buitenland.

Naast de omvang van de Surinaamse gemeenschap, laat zij zich kenmerken door een grote diversiteit aan bevolkingsgroepen. De gemeenschap bestaat voor ongeveer 40 procent uit Hindoestanen en 30 procent uit Creolen. De overige 30 procent bestaat uit Javanen, Marrons, Indianen en Chinezen (Bijnaar, 2004, p. 40).

3.1.3. Taal

De Surinaamse gemeenschap verschilt tevens van andere allochtone bevolkingsgroepen in Nederland op het gebied van taal. Suriname is het enige land ter wereld, naast Nederland, waar Nederlands de officiële taal vormt. In het schoolsysteem is Nederlands de voertaal en worden er vaak Nederlandse vakmethoden en vakinhouden gehanteerd. Als gevolg hiervan beheersten Surinamers van de eerste generatie al de taal op het moment dat zij naar Nederland kwamen en waren zij reeds bekend met de Nederlandse samenleving (Liem & Veld, 2005, p. 87). Dit zorgde ervoor dat zij relatief hogere posities binnen de samenleving konden verwerven dan andere migrantengroepen.

3.1.4. Integratie

Ook op het gebied van integratie onderscheiden Nederlanders van Surinaamse afkomst zich van andere allochtone groepen. In vergelijking met andere groepen, zijn Nederlanders van Surinaamse afkomst goed geïntegreerd. Ze zijn relatief hoog opgeleid en het werkloosheidspercentage is relatief laag (Unger & Siegel, 2006, p. 6-8). Er is zelfs sprake van een stijgend opleidingsniveau en een toenemende arbeidsparticipatie (Gortzak, 2003, p. 123).

De verbetering van de onderwijspositie van Nederlanders van Surinaamse afkomst is volgens Liem en Veld (2005, p. 91) vooral zichtbaar bij de tweede generatie. Het opleidingsniveau is hoger dan bij eerste generatie Surinamers en de achterstand ten opzichte van autochtone Nederlanders is minder groot. Uit onderzoek blijkt dat het aandeel Surinaamse jongeren van 15-19 jaar dat deelneemt aan het voltijd onderwijs in de loop van 1998-2002 is toegenomen en dat deze toename gepaard is gegaan met een stijging van het opleidingsniveau (Liem & Veld, 2005, p. 91). Tweede generatie Surinamers dichten hierdoor voor een klein deel de kloof met autochtone Nederlanders. De voorsprong op andere migrantengroepen begint daarentegen af te nemen (Liem & Veld, 2005, p. 95).

Uit het onderzoek van Liem en Veld (2005, p. 97) komt tevens naar voren dat dezelfde trend is waar te nemen op het gebied van arbeidsparticipatie, werkloosheid en beroepsniveau.

De arbeidsparticipatie neemt toe, de werkloosheid neemt af en het beroepsniveau is gestegen. Hoewel de achterstandspositie ten opzichte van autochtone Nederlanders lichtelijk is ingelopen, duurt deze nog steeds voort en is de voorsprong op andere migrantengroepen afgenomen.

Daarnaast zijn Nederlanders van Surinaamse afkomst ook sociaal gezien goed geïntegreerd. Ruim driekwart van hen heeft autochtone vrienden en kennissen die bij hem of haar thuis komen. Bij Turken en Marokkanen ligt het percentage 20 procent lager (Liem & Veld, 2005, p. 98). Binnen de Surinaamse gemeenschap zijn hoogopgeleiden en mensen van de tweede generatie sterker sociaal geïntegreerd dan laagopgeleiden en mensen van de eerste generatie (Liem & Veld, 2005, p. 99).

De voorsprong die eerste generatie Surinamers hebben op andere migrantengroepen wordt veroorzaakt doordat Surinaamse migranten uit alle lagen van de Surinaamse bevolking afkomstig zijn, opgegroeid zijn in een samenleving die dicht bij de Nederlandse maatschappij staat en onderwijs hebben gevolgd in een schoolsysteem dat sterk op het Nederlandse lijkt. De voorsprong wordt bij de tweede generatie kleiner, omdat andere allochtonen ook in de Nederlandse samenleving zijn opgegroeid en soortgelijke kansen en problemen zijn tegengekomen als tweede generatie Surinamers (Liem & Veld, 2005, p. 102-103). Tweede generatie Surinamers blijven echter wel voordeel ondervinden van hun ouders die gemiddeld een betere positie hebben en in een geringere culturele afstand tot de Nederlandse samenleving verkeren (Liem & Veld, 2005, p. 102-103).

Gortzak (2003, p. 124) geeft aan dat Nederlanders van Surinaamse afkomst steeds moeilijker van autochtone Nederlanders zijn te onderscheiden. Autochtone Nederlanders aanvaarden Nederlanders van Surinaamse afkomst steeds meer als mensen die hier blijven en thuishoren. Uit de burgermonitor van 2006 (p. 44) van de gemeente Amsterdam blijkt dat over Nederlanders van Surinaamse afkomst veel minder negatief wordt gedacht dan bijvoorbeeld over Nederlanders van Marokkaanse afkomst.

Tot slot is het percentage huwelijken dat plaatsvindt tussen Nederlanders van Surinaamse afkomst en Nederlanders die niet van Surinaamse afkomst zijn hoog in vergelijking met andere allochtone groepen. In 2006 was 45,3 procent van de huwelijken binnen de Surinaamse gemeenschap interetnisch (<http://statline.cbs.nl/>).

3.1.5. Overzeese verhoudingen

In paragraaf 3.1.1 is reeds duidelijk geworden dat de relatie tussen de Nederlandse en Surinaamse overheid niet altijd even vlekkeloos is geweest. Volgens Willemsen (2001, p. 107) is dit tevens zo bij de relatie tussen individuen in Nederland en Suriname. Volgens hem is er recentelijk in Suriname een nieuwe vorm van nationalisme ontstaan dat gericht is tegen voormalige landgenoten, waarbij Nederlanders van Surinaamse afkomst worden gezien 'als mensen die in relatieve rijkdom leven en vanuit een comfortabele positie gemakkelijk kritiek

leveren op de regering en samenleving in Suriname' (p. 107). Willemsen (2001, p. 108) zegt dat dit tevens wordt gevoed door de overheid die aan de ene kant zich inspant om buitenlandse investeringen en hulp aan te trekken, maar aan de andere kant vijandelijk staat tegenover leden van de Surinaamse gemeenschap in het buitenland.

Volgens Gowricharn en Schüster (2003, p. 163) is de houding van Surinamers ten opzichte van Nederlanders van Surinaamse afkomst tweeledig. Aan de ene kant is er sprake van een zekere waardering voor de blik op de buitenwereld die Nederlanders overbrengen door middel van hun kleding, consumptiepatronen en kennis, maar aan de andere kant worden Nederlanders van Surinaamse afkomst bespottelijk gemaakt en als arrogante vreemdelingen gezien. Surinamers zien degene die in Suriname zijn blijven wonen als echte Surinamers in tegenstelling tot de mensen die naar Nederland zijn vertrokken. Tegelijkertijd zien Nederlanders van Surinaamse afkomst Surinamers als nonchalant, lui en achtergebleven (Gowricharn & Schüster, 2003, p. 163). Deze spanningen hebben volgens Gowricharn en Schüster (2003, p. 163) Nederlanders van Surinaamse afkomst er echter niet van weerhouden om terug te keren naar Suriname.

Gortzak (2003, p. 124) geeft daarentegen aan dat de houding van Surinamers ten opzichte van Nederlanders van Surinaamse afkomst, gecombineerd met het feit dat Nederlanders van Surinaamse afkomst het in Nederland in veel opzichten steeds beter krijgen, belangrijke redenen vormen voor jonge Nederlanders van Surinaamse afkomst om in Nederland te blijven.

3.2. Bijdrage aan Suriname

De vele activiteiten die plaatsvinden tussen Nederland en Suriname vormen een grote bron van inkomsten en kennis voor Suriname. Individuen en organisaties onderhouden contacten en regelmatig vinden er familiebezoeken of zaken- en toeristenreizen plaats. De bezoeken genereren grote hoeveelheden inkomsten (Gowricharn & Schüster, 2003, p. 165). Daarnaast steunen veel individuen hun familie in Suriname. Tussen één vijfde en een kwart van het nationale inkomen van Suriname bestaat uit privé-overmakingen vanuit Nederland (Gowricharn & Schüster, 2001, p. 170). De stroom van materiële remittances was in 2004 vier keer zo groot als de ontwikkelingshulp en groter dan de totale stroom Foreign Direct Investment (Unger & Siegel, 2006, p. 8). Het is moeilijk een precieze schatting te geven van het bedrag dat Suriname vanuit Nederland aan remittances ontvangt, omdat een groot deel wordt verstuurd via het informele circuit. De schattingen liggen dan ook sterk uiteen. Zowel het ministerie van Buitenlandse Zaken (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2004, p. 13) als Unger en Siegel (2006, p. 118) denken dat de totale stroom remittances rond €100,- miljoen ligt. De consumentenbond (2005, p. 47) schat dat het totale bedrag zelfs rond €115,- miljoen ligt.

Ongeveer 50% van de Surinaamse bevolking ontvangt remittances (Unger & Siegel, 2006, p. 120). Volgens De Bruijne en Schalkwijk (1994, p. 8) is er hierdoor sinds half de jaren tachtig een nieuwe tweedeling in Suriname waar te nemen tussen de mensen die wel en geen steun ontvangen van familie of vrienden in Nederland.

Creolen ontvangen het hoogste bedrag aan remittances en ontvangen tevens het frequentste geld. Hindoestanen ontvangen daarentegen minder vaak remittances, maar ontvangen wel grotere bedragen, vaak voor speciale gebeurtenissen (Unger & Siegel, 2006, p. 120). Uit een studie van de Consumentenbond blijkt dat leden van de Surinaamse gemeenschap in Nederland gemiddeld €777,- per jaar overmaken en dat 48 procent twee tot vier keer per jaar een bedrag stuurt naar mensen in Suriname (Consumentenbond, 2005, p. 42).

Het is onzeker hoe de geldstroom zich in de tijd zal ontwikkelen. Volgens Unger en Siegel (2006, p. 26 en 119) blijft de geldstroom gelijk, ondanks de verwachting dat de banden met Suriname per generatie zullen verzwakken. De omvang van de geldstroom zal constant blijven door de nieuwe geldstroom van pensioenen die op gang is gekomen. Steeds meer gepensioneerden willen hun oude dag in Suriname doorbrengen en daar hun pensioen ontvangen. Dit vormt een nieuwe stroom van inkomen voor Suriname (Unger & Siegel, 2006, p. 26 en 119).

Naast de grote stroom van remittances en de inkomsten die bezoeken genereren, zijn er vele instanties waarvan een impuls te verwachten is voor het ontwikkelingsproces van Suriname. Tal van NGO's (niet-gouvernementele organisaties) opereren vanuit Nederland in Suriname. Volgens De Bruijne, Runs en Verrest (2001, p. 37) zijn NGO's belangrijke spelers bij het ontwikkelen van de samenleving en de sociaal-economische situatie van Suriname. Daarnaast zijn NGO's een belangrijk kanaal voor internationale ontwikkelingssamenwerking. NGO's kunnen 'een belangrijke rol spelen bij het opvangen van taken die de overheid niet of nauwelijks kan of wil uitvoeren zoals sommige vormen van onderwijs en training, de opvang van kinderen in tehuizen en medische zorgvoorzieningen' (De Bruijne *et al.*, 2001, p. 37). In Suriname alleen al zijn naar schatting 4000 NGO's (De Bruijne *et al.*, 2001, p. 37). Daarnaast opereren nog tal van NGO's vanuit Nederland (<http://www.linkis.nl/>).

3.3. Verschillende generaties

De wijze waarop de verschillende stromen van personen, goederen, informatie, geld en kennis zich zullen ontwikkelen, is onder andere afhankelijk van de banden die de verschillende generaties Surinamers met Suriname onderhouden. Gowricharn en Schüster (2001, p. 170) geven aan dat bijna alle eerste generatie Surinamers in Nederland intensief contact onderhouden met Suriname, maar dat het onduidelijk is wat voor een relatie de tweede generatie met Suriname heeft. Ze hebben de indruk dat eerste generatie Surinamers geld sturen naar mensen in Suriname en tweede generatie Surinamers niet (Gowricharn & Schüster, 2003, p. 167). Gowricharn en Schüster (2001, p. 171) zijn van mening dat er twee

extremen zijn waar te nemen binnen de tweede generatie; namelijk een sterk afnemende interesse in Suriname onder tweede generatie Surinamers, hetgeen zich uit in een volledig opgaan in de Nederlandse cultuur en daar tegenover het hebben van beste vrienden in Suriname.

Ook volgens Bijnaar (2004, p. 43) besteden voornamelijk eerste generatie Surinamers grote bedragen aan familiesteun vanwege hun sterke band met het land en familie die nog in Suriname woont. De steun is volgens Bijnaar door de afstand en het nieuwe leven in Nederland wel aan slijtage onderhevig. Individualisering is bij de tweede en derde generatie in Nederland duidelijker zichtbaar dan bij de eerste generatie. Daarom, en tevens door de minder hechte band met het moederland, is te verwachten dat de steun van tweede en derde generatie Surinamers beduidend lager zal zijn dan de steun van eerste generatie Surinamers. Bijnaar (2004, p. 45) geeft echter wel aan dat overkoepelende hulpprojecten vaak het initiatief zijn van tweede en derde generatie Surinamers. Ze is van mening dat er bij tweede en derde generatie Surinamers voorzichtig een nieuwe trend is te bespeuren waarbij de persoonsgebonden hulp afneemt en het ondersteunen van overkoepelende hulpprojecten toeneemt. Vaak zal dit vanuit Nederland gebeuren, omdat er weinig Surinamers zijn die naar Suriname willen migreren gezien het lage vertrouwen in de politieke en economische situatie van het land (Bijnaar, 2004, p. 46).

Uit een straatonderzoek van Oostindie (2005, p. 153) naar het belang van het herkomstland voor Nederlanders van Surinaamse en Caribische afkomst, blijkt dat Nederlanders van Surinaamse afkomst, in het bijzonder de jongere generatie, zich sterker identificeren met Nederland dan dat Nederlanders van Caribische afkomst dat doen. Daarnaast kwam uit de sample naar voren dat Nederlanders van Surinaamse afkomst minder vaak de wens zouden hebben om naar Suriname te migreren. Hierbij was geen verschil waar te nemen tussen eerste en tweede generatie Surinamers.

Uit een onderzoek van Van Heelsum (1997, p. 147-148) naar de etnisch-culturele positie van tweede generatie Surinamers komt naar voren dat veel tweede generatie Surinamers zichzelf identificeren als Nederlander en slechts een kleine minderheid als Surinamer. Daarnaast spreekt slechts een beperkte groep Sranantongo (Surinaams) en spreekt het grotendeel Nederlands met hun ouders en huisgenoten. Tevens komt uit het onderzoek naar voren dat de eerstgenoemde vriend of vriendin van de helft van de tweede generatie Surinamers van Nederlandse afkomst is. Verder onderhoudt niet meer dan een kwart van de ondervraagden contacten met Suriname. Concluderend stelt Van Heelsum vast dat de oriëntatie van de tweede generatie op de Surinaamse groep relatief zwak is. Uit het onderzoek komt naar voren dat het aantal ouders van Surinaamse afkomst sterk van invloed is. Kinderen van wie één ouder van Surinaamse afkomst is, identificeren zichzelf minder snel als Surinamer, zijn minder georiënteerd op de Surinaamse taal en cultuur en contacten in de Surinaamse groep, dan kinderen van wie twee ouders van Surinaamse afkomst zijn (Van Heelsum, 1997, p. 147-148).

Op basis van bovenstaande zou men kunnen verwachten dat de oriëntatie van de tweede generatie op Suriname en de bijdrage die de tweede generatie aan Suriname wil leveren beperkt is. Dit terwijl juist tweede generatie Surinamers een belangrijk verschil zouden kunnen maken in Suriname. Zoals in het theoretisch kader naar voren is gekomen kunnen juist tweede generatie Surinamers door hun jonge leeftijd en hun grote hoeveelheid menselijk kapitaal een impuls geven aan het ontwikkelingsproces van Suriname. Veel tweede generatie Surinamers in Nederland hebben een goede opleiding genoten in een gelijksoortig onderwijssysteem als in Suriname, zijn bekend met zowel de Nederlandse als Surinaamse cultuur en beschikken over meer vaardigheden dan hun ouders.

Om een duidelijker beeld te krijgen van de factoren die van invloed kunnen zijn op de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname, analyseer ik in de volgende drie hoofdstukken de interviews die ik heb gehouden met de respondenten van de tweede generatie.

4. Kenmerken van tweede generatie Surinamers

In totaal heb ik veertig tweede generatie Surinamers² geïnterviewd. Om de interviews in het perspectief van tijd te kunnen plaatsen, heb ik tevens vier eerste generatie Surinamers en zes derde generatie Surinamers gesproken. In dit hoofdstuk en in hoofdstuk 5 en 6 bespreek ik de uitkomsten van de interviews met de respondenten van de tweede generatie. In hoofdstuk 7 zal ik de interviews met de respondenten van de eerste en derde generatie analyseren en een koppeling maken tussen de verschillende generaties.

Zoals in paragraaf 1.5 reeds naar voren is gekomen, ben ik op verschillende manieren met de respondenten van de tweede generatie in contact gekomen. Ik heb er opgelet een zo divers mogelijke groep te interviewen op het gebied van etniciteit, leeftijd, opleiding, inkomensklasse, geslacht en het aantal ouders van Surinaamse afkomst. In bijlage 2 treft u een overzicht van de respondenten naar etniciteit, leeftijd, opleiding, netto jaarinkomen en geslacht.

Gezien de kwalitatieve methode van onderzoek zal ik in onderstaande analyse voornamelijk gebruik maken van citaten. Daarnaast zal ik ter verduidelijking enkele tabellen en figuren weergeven met procentuele verdelingen. Het is belangrijk te blijven beseffen dat de cijfers uitsluitend gebaseerd zijn op dit onderzoek en daardoor niet generaliseerbaar zijn voor alle tweede generatie Surinamers in Nederland.

In dit hoofdstuk beschrijf ik de kenmerken van de tweede generatie respondenten zoals die tijdens de interviews naar voren zijn gekomen. Ik ga in op de rol die Suriname in de opvoeding van de respondenten heeft gespeeld, de mate van contact die de respondenten hebben met mensen in Suriname, de band die de ze hebben met Suriname en het land van hun voorouders, de wijze waarop ze zichzelf definiëren en de mate van 'rootmigration'.

4.1. De 'rol' van Suriname in de opvoeding

Zoals in het theoretisch kader naar voren is gekomen kunnen de transnationale activiteiten van ouders en de band die zij hebben met Suriname van invloed zijn op de leden van de tweede generatie. Uit de interviews blijkt dat bij een groot deel van de respondenten 'Suriname' deel heeft uitgemaakt van de opvoeding. Veel respondenten gingen regelmatig naar Suriname op vakantie, luisterden naar uitgebreide verhalen van hun ouders of volgden Surinaamse beelden op televisie. Andre is zelf nog nooit in Suriname geweest, maar weet toch alle plaatsen in Suriname te vinden door verhalen van zijn vader. Hij zegt:

² Twee van de veertig respondenten zijn weliswaar in Nederland geboren, maar hebben het grootste deel van hun jeugd in Suriname gewoond. Officieel behoren ze daardoor tot de tweede generatie. Echter, door de grote invloed die Suriname kan hebben gehad in de jaren dat ze opgroeiden, heb ik besloten ze in dit hoofdstuk buiten beschouwing te laten.

‘Mijn vader komt er vandaan... Alle verhalen. Ik ken heel Suriname uit mijn hoofd in principe... Alle plaatsen, ik weet precies alles te vinden denk ik qua namen, je hoeft mij niks te vertellen, want ik weet het wel... Ja ik ben er nooit geweest, maar toch is het wel een soort thuis denk ik. Op een één of andere manier, denk ik dat als ik daar geland ben, dan ben ik er... Dat is toch wel iets wat je een keer moet voelen weet je wel.’

Sharifa vertelt dat haar moeder haar altijd riep als er Surinaamse beelden op tv waren:

‘Elke zaterdag op Amsterdams kanaal zenden ze van die Surinaamse beelden uit en dan roept mijn moeder ‘Kom kijken, kom kijken, ik zou zo weer willen gaan!’ en dan komt die heimwee toch naar boven... Ja we hebben het zeker wel een paar keer in de week over Suriname... Ik denk toch wel elke dag, want mij moeder luistert sowieso ook naar de radio, nieuws uit Suriname en haar broers en zussen wonen daar.’

Hoewel het enthousiasme van de ouders vaak wordt overgebracht op de kinderen, bestaat er geen causale relatie tussen de band die de ouders met Suriname hebben en die van de kinderen. Dit valt op te maken uit de volgende citaten:

Sonja: ‘Het was het altijd van ‘kom bij me op schoot zitten’ en dan ging hij allemaal verhalen vertellen. Als kind zijnde wilden we ook allemaal echt terug. Van ja we willen naar Suriname! Het klonk echt als een paradijs. We zeiden altijd ‘we gaan mee! We gaan mee!’ (...) Totdat we ouder werden. Je krijgt je eigen leven, je maakt je vrienden, je woont op een gegeven moment op jezelf. (...) Als kind zijnde leef je in je ouders hun wereld en je luistert naar alles wat zij zeggen weet je wel. Alles wat zij zeggen is waar. Totdat je ouder wordt. Dus we hadden als kind zijnde ook altijd zoiets van ‘Nee wij zijn niet Nederlands, wij zijn Surinaams en wij blijven hier ook niet, we gaan terug naar Suriname’ en dat zeiden we ook altijd... Totdat we tiener werden, toen was het echt zo van euh... ‘Nee we zijn Nederlands!’

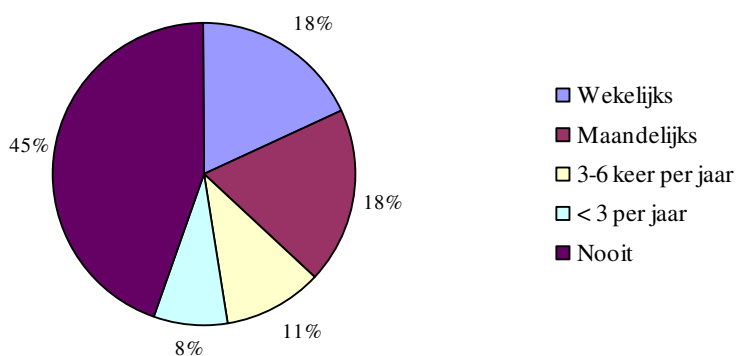
Ralph: ‘Ik heb natuurlijk mijn leven lang van mijn ouders te horen gekregen van wat voor een heerlijk land het is, helemaal zo! De hemel in geprezen (...) en dan kom je daar en dan denk je: ‘ja, maar de tijd heeft hier ook niet stilgestaan’. De jeugd is inmiddels ook een stuk gebekter en brutaler net zoals in Nederland. En er zijn ook drugs, noem maar wat op. Je ziet gewoon dat mensen ook moeten hosselen om rond te komen. Het is gewoon een ander land, maar het heeft ook problemen.’

De respondenten van de tweede generatie die al kinderen hebben, geven aan dat ze het zelf ook belangrijk vinden dat hun eigen kinderen weten waar hun ouders of voorouders vandaan komen en dat ze daarom 'Suriname' willen meegeven aan hun kinderen.

4.2. Contact met Suriname

Het aantal keren dat de respondenten van de tweede generatie contact hebben met vrienden of familie in Suriname ligt zeer uiteen. Contact vindt schriftelijk, telefonisch of via internet plaats. Uit figuur 4.2.1. valt op te maken dat ruim de helft van de respondenten nauwelijks of geen contacten onderhoudt met mensen in Suriname. 18 procent heeft nog wekelijks contact en 18 procent maandelijks.

Figuur 4.2.1.: Intensiviteit contact met familie of vrienden in Suriname (gebaseerd op 38 respondenten)

Opvallend is dat respondenten van Hindoestaanse afkomst relatief vaker contact hebben met mensen in Suriname dan respondenten van Creoolse afkomst. 70 procent van de Hindoestaanse respondenten heeft wekelijks of maandelijks contact tegenover 10 procent van de respondenten van Creoolse afkomst. Respondenten van gemengde afkomst en de groep 'overige' nemen een gemiddelde positie in van respectievelijk 36 procent en 29 procent (bijlage 3, figuur 1, p. 7). Tevens is opvallend dat mensen die een geloof praktiseren relatief vaker contact onderhouden met familieleden en vrienden in Suriname dan respondenten die niet gelovig zijn (bijlage 3, figuur 2, p. 7). Tussen de verschillende opleidingsniveaus van de respondenten zijn geen noemenswaardige verschillen waar te nemen.

Alle respondenten hebben nog familie in Suriname. Van de één woont zijn of haar grootouders nog in Suriname, van de andere een aantal tantes en ooms en weer een andere heeft alleen nog verre familie in Suriname. De respondenten die geen directe familie³ in

³ Onder directe familie versta ik ouders, broers en zussen, oma's en opa's, tantes en ooms en neven en nichten.

Suriname hebben wonen, onderhouden het minste contact met mensen in Suriname (bijlage 3, figuur 3, p. 8). Daarnaast hebben respondenten afkomstig van één Surinaamse ouder relatief iets minder contact met mensen in Suriname dan respondenten afkomstig van 2 Surinaamse ouders (bijlage 3, figuur 4, p. 8).

De meeste ouders van de respondenten onderhouden intensiever contact met mensen in Suriname dan de respondenten zelf. Zo geeft Yvo aan dat hij zelf geen contact heeft met mensen in Suriname, maar zijn moeder wel:

‘Alleen mijn moeder heeft contact, want het is allemaal familie van mijn moeder, neeffjes en nichtjes van mijn moeder en tantes van mijn moeder... dat is voor mij een generatie te ver.’

Via de ouders blijven sommige respondenten, die zelf nooit contact leggen met familie of vrienden in Suriname, nog enigszins in contact met mensen in Suriname. Dit vormen geen diepgaande contacten, maar eerder oppervlakkige korte contacten. Deze contacten heb ik niet meegeteld in figuur 4.2.1. Een voorbeeld van een dergelijk contact is:

Sarah: ‘als ze mijn moeder bellen en ik ben toevallig bij mijn moeder, dan ‘hoi’, groet ik even.’

Sommige respondenten geven aan het moeilijk te vinden contact te onderhouden door hun drukke leven in Nederland. Zo geven Ashwin en Muriël aan:

Ashwin: ‘De afstand is toch vrij groot en je hebt hier ook je leven en als je aan het werk bent... je wordt behoorlijk geleefd hier (...). Ik doe mijn best... maar het is heel moeilijk om de tijd ervoor te vinden om het contact te onderhouden.’

Muriël: ‘Ik merk nu wel dat het wel steeds minder wordt, omdat je gewoon druk bent met van alles, maar als ik op msn ben en ik zie iemand van de familie online, dan is het altijd wel eventjes van hoe het is enzo.’

De respondenten onderhouden vaker via modernere communicatiemiddelen contact met vrienden en familie in Suriname dan de ouders van de respondenten. Veel maken gebruik van email, chat en webcam.

4.3. Gevoel van verbondenheid

Uit de interviews komt naar voren dat het merendeel van de respondenten zich nog verbonden voelt met Suriname. Slechts een klein deel voelt zich niet of nauwelijks verbonden met Suriname. Onder andere het eten en drinken, de cultuur, familie, het klimaat en de manier van leven zorgen voor het gevoel van verbondenheid. De respondenten identificeren zich ermee en spreken erover met enthousiasme. In de volgende citaten komt dit duidelijk naar voren.

Ashwin: 'Je komt daar en je bent deel van de familie en je hoort erbij... maakt niet uit of je 14 jaar geleden voor het laatst bent geweest. (...) Het is daar veel relaxter, dat is het grote verschil, hier is het altijd jagen, jagen, jagen... maar daar is het 'morgen weer een dag' en genieten staat voorop... dat is toch hetgeen dat mij eigenlijk het meeste aantrok hoor... dat ongehaaste...'

Dennis: 'Ik vond het prachtig, ik voelde me gelijk thuis toen ik daar aankwam!'

Willem: 'Voor ons is het een soort van paradijs. (...) Je wordt er ontvangen door een familie die zo ontzettend blij is je te zien en je blijft bij ze in één van hun huizen en je wordt helemaal vertroeteld, alleen maar leuke dingen worden gedaan. Het is gewoon vakantie! (...) Het klimaat vind ik heel belangrijk. Ik vind het echt verschrikkelijk hier moet ik zeggen. Het valt me ook steeds meer op als ik met mijn nichtjes omga... ik heb zoveel overeenkomsten met ze, (...) bijvoorbeeld gewoon de drankjes die we drinken, we houden van heel zoet... Malibu drinken we, drinken dingen met cocos er in, met ananas, dat vinden we gewoon heel lekker en niemand snapt dat hier (...) Dat zit in het tropenbloed, het is hier koud...'

Sharifa: 'Ik voel me daar gewoon lekker...Je staat op en alles is open, er wordt niet binnen geleefd, de vogels fluiten enorm, het is lekker, de mensen zijn al op gang vanaf zes uur in de ochtend...die gaan naar de markt, die kopen groenten, het is heel anders. Je bent aan het koken, je haalt een pepertje uit de tuin. (...) Het leven is hier binnen en nu is het nog zomer en dan denk je van 'het gaat wel', maar zodra het herfst wordt, winter dan krijg ik echt die heimwee en dan voel ik me af en toe niet echt... gewoon heel gek, maar niet op mijn plaats. (...) Hier word je geleefd... de maatschappij, het gaat hier heel snel. (...) Het is gewoon een gevoel wat ik heb, als ik daar ben voel ik me gewoon zo lekker dat ik gewoon niet terug wil.'

Ingrid: 'Ja het is...ja mijn land (...) Ik ben er geboren, en al zou ik er niet geboren zijn, ik voel me altijd heel erg Surinaams (...) Maar als ik daar ben, dan wordt het

minder... dan ben ik heel erg Nederlands. Maar ja... in mijn aard ben ik heel erg Surinaams en ik ben daar ook heel erg op mijn gemak... Heel lekker.'

Het citaat van Ingrid laat duidelijk zien dat identiteit en 'belonging' niet verbonden hoeven te zijn met het land waar een individu geboren is. Als Ingrid in Nederland is voelt zij zich Surinaams, maar als zij in Suriname is wordt dat minder. Dit laat zien dat identiteit een concept is dat wordt geconstrueerd in verschillende contexten en daardoor continu aan verandering onderhevig is.

Enkele respondenten geven aan dat zij zich sterker verbonden voelen met het land van hun voorouders (India, Java, Afrika) dan met Suriname. Zo geven Andy en Peter aan:

Andy: 'Ik vind het land Indonesië mooier en daar voel ik me ook prettiger, omdat je misschien daar wat minder familie hebt. Het is groter, je bent daar misschien dan toch onbewust anoniemer. (...) Suriname is een kleine gemeenschap, iedereen kent je en je hoeft maar een scheet te laten en de volgende dag weet iedereen het. Ja, dat is het en daar hou ik gewoon niet van.'

Peter: 'Voor mijzelf voelt Suriname als een soort tussenhaven. (...) Ik heb daar gewoon een veel minder diepe binding mee. Ik zie het toch als een soort onvoltooide tussenstop en als ik in India kijk, dan zie ik verder teruggaande verbanden ofzo. Dat verklaart mijn kleur. (...) Suriname: voor mij persoonlijk is het een soort tussenstation in de geschiedenis. Voor mijn moeder is het een heel ander verhaal. Zij is daar geboren en getogen. Voor haar is dat haar land en zij kent het. Ik ken het niet goed. Mijn moederland is India.'

Meena geeft aan dat ze een band heeft met West-Afrika:

'Ik heb geen band met heel Afrika... alleen west Afrika... dus Ghana, Kameroen, Nigeria... Als ik daar culturele dingen van zie op tv dan herken ik veel dingen van de cultuur in het binnenland van Suriname. Met Ghanezen voel ik me meer verbonden dan Hindoestaanse Surinamers bijvoorbeeld... of Javaanse Surinamers.'

Het grotendeel van de respondenten geeft echter aan nauwelijks of geen band met Afrika, India of Java te hebben. Ze geven aan dat ze zich er van bewust zijn dat hun voorouders er vandaan komen, maar dat het voor hen zelf nauwelijks betekenis heeft. Sommige van hen zijn wel nieuwsgierig naar de landen en zouden er een keer naar toe willen, maar over het algemeen lijkt het gevoel van verbondenheid met Suriname sterker dan met Afrika, India of Java.

De band met Nederland is op haar beurt meestal weer sterker dan de band met Suriname. Onderstaande citaten zijn antwoorden op de vraag met welk land de respondent de sterkste band heeft.

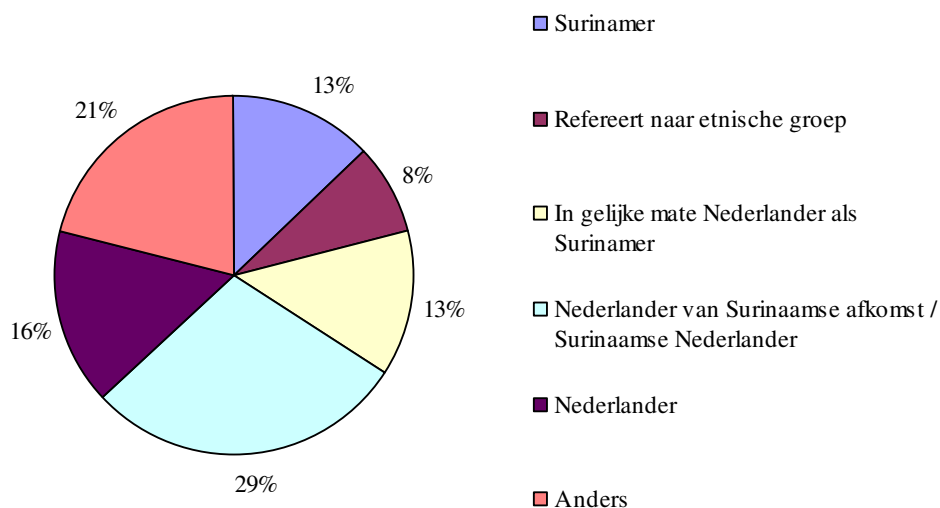
Daniëlle: 'Absoluut met Nederland! Ja ik heb hier gewoon alles, mijn leven... Op school gezeten, ideeën ontwikkeld, alles wat ik wil gaan doen hier is voor mij direct verbonden met Nederland.'

Willem: 'Ja ik moet toch wel zeggen Nederland. Ik ben hier geboren, ik ben hier opgegroeid en ik ken de Nederlandse cultuur, maar ik ben ontzettend blij met de verrijking die ik krijg van de kennis en ervaring van de Surinaamse cultuur.'

4.4. Identiteitsbeleving

Het grootste deel van de respondenten, namelijk 29 procent (figuur 4.4.1.), omschrijft zichzelf als Nederlander van Surinaamse afkomst. 16 procent noemt zichzelf een Nederlander en 21 procent omschrijft zichzelf op een andere manier. 13 procent voelt zich in gelijke mate een Nederlander als een Surinamer. De overige 21 procent voelt zichzelf een Surinamer of refereert naar de eigen etnische groep.

Figuur 4.4.1.: Zelfdefiniëring

Dionne en Maureen geven aan dat ze zichzelf omschrijven als een Surinaamse Nederlander of een Nederlander van Surinaamse afkomst:

Dionne: 'Ik zie mezelf niet als 'Nederlander, Nederlander', ik zie mezelf als Nederlander van Surinaamse afkomst. Ik weet waar ik vandaan kom, ik ben geen pure Hollander, zo zie ik mezelf niet en zo ben ik ook niet opgevoed. Mijn ouders hebben me Indonesisch opgevoed, dus ik zie me niet als een pure Hollander, ik zie me wel als een Hollander, omdat ik hier ben geboren. Je leeft, je betaalt belasting, je hebt net zoveel rechten. (...) Een echte Hollander, maar wel met een Surinaamse afkomst, dat sluiten we natuurlijk niet uit, dat is gewoon zo.'

Maureen: 'Een Surinaamse Nederlander, ik heb er lang over nagedacht, echt jaren over nagedacht, maar ik ben een Surinaamse Nederlander... Ik ben echt een Nederlander, ik bedoel ik ben er ook trots op om een Nederlander te zijn (...), maar ik ben een Surinaamse Nederlander, een Nederlander met extra's, dat beweer ik ook echt heel stellig en niet een Nederlandse Surinamer, want mijn roots liggen wel daar, maar ik ben hier opgegroeid.'

Natasha en Dennis voelen zichzelf zowel Nederlander als Surinamer.

Natasha: 'Ja ik ben Nederlands en ik ben Surinaams, ik ben gewoon echt wel Surinaams opgevoed en als ik ook naar mijn moeder kijk, mijn moeder heeft echt nog wel een Surinaamse kliek om haar heen (...), maar ik woon nu voor het grootste gedeelte in Nederland, ik heb een Nederlandse vriend en ja... ik heb meer Nederlandse vrienden... maar echt Hollands ben ik ook niet. (...) Ik heb van allebei heel veel, maar ik woon hier, als ik in Suriname ben, ben ik echt een Nederlander...dat vinden zij dan...'

Dennis: 'ppfff Surinaamse Nederlander, Nederlandse Surinamer... ja ik weet het echt niet hoor... hetzelfde gewoon. (...) Als ik hier kom dan ben ik een allochtoon en als ik daar ben, ben ik ook geen Surinamer...ik zit eigenlijk gewoon ertussen'.

Natasha en Dennis zijn niet de enigen die aangeven dat ze in Suriname als Nederlander worden gezien. Ook andere respondenten geven aan dat ze in Nederland als allochtoon worden gezien en in Suriname als Nederlander. Leonie verwoordt dit als volgt:

'Als ik daar ben, dan ben ik ook gewoon een Nederlander voor hen...Ze vinden het wel leuk dat ik er ben, maar je wordt er wel constant op gewezen. (...) Ik lach er maar een beetje om, maar aan de ene kant heeft het natuurlijk wel iets wreeds. Je ouders komen daar vandaan, je halve familie woont er bij wijze van spreken en dan zien ze bijvoorbeeld heel veel Nederlandse stagiaires, ik bedoel echt blanke Nederlanders, die fietsen daar bijvoorbeeld heel veel, en dan zeggen ze 'oh hier, daar heb je weer een

paar van jouw mensen!’ en ja... ‘ben jij dat dan niet ofzo?’, maar dat blijft toch een beetje die spanning zeg maar... en je kan je er wel heel druk om maken, maar het heeft geen zin.’

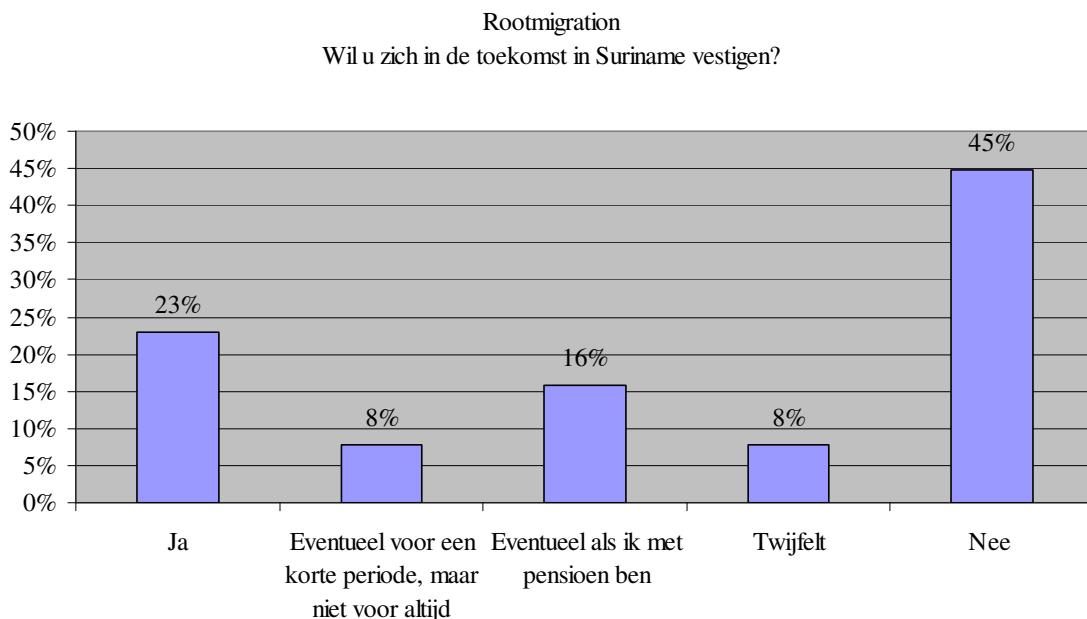
Bovenstaande citaten bevestigen wederom dat identiteit geen statisch concept is. De identiteit van een individu kan per locatie en moment verschillen. Dit laat zien dat de context van invloed is en dat daardoor identiteit continu aan verandering onderhevig is.

Uit de interviews komt naar voren dat respondenten van wie één ouder van Surinaamse afkomst is sneller geneigd zijn zichzelf als Nederlander te zien dan respondenten van wie twee ouders van Surinaamse afkomst zijn. Slechts 8 procent van de respondenten met één Surinaamse ouder noemt zichzelf Surinamer, tegenover 16 procent van de respondenten met twee Surinaamse ouders. 77 procent van de respondenten met één Surinaamse ouder omschrijft zichzelf als een Nederlander of op een andere wijze niet gerelateerd aan Suriname, waaronder wereldburger en kameleon. Bij respondenten met twee Surinaamse ouders ligt dit percentage veel lager, namelijk op 16 procent (bijlage 3, figuur 5, p. 9).

4.5. Rootmigration

In figuur 4.5.1. is te zien dat 53 procent van de respondenten er zeker van is nooit permanent in Suriname te gaan wonen. 8 procent hiervan zou eventueel wel voor een kortere periode in Suriname willen wonen. 23 procent zou zich wel willen vestigen in Suriname. 16 procent zou zich eventueel in Suriname willen vestigen als ze met pensioen zijn en 8 procent twijfelt.

Figuur 4.5.1.: Rootmigration

De respondenten die niet in Suriname willen wonen hebben daarvoor verschillende redenen. De meest genoemde redenen zijn:

- Familie en vrienden. Veel van de respondenten geven aan dat ze niet naar Suriname willen, omdat het grootste deel van hun familie en vrienden in Nederland woont;
- Werk. Veel respondenten willen hun huidige baan niet inruilen voor een onzekere toekomst in Suriname;
- Te kleine gemeenschap in Suriname. De kleine gemeenschap in Suriname benauwt veel respondenten. Ze hebben het gevoel dat iedereen elkaar in de gaten houdt en ze houden niet van de 'ons-kent-ons' mentaliteit;
- Mentaliteitsverschillen. Verschillende respondenten geven aan dat ze het moeilijk vinden om afspraken te maken met Surinamers. Daarnaast geven een paar respondenten aan dat ze Surinamers lui vinden;
- Minder voorzieningen dan in Nederland. Een aantal respondenten wil niet in Suriname wonen, omdat er minder voorzieningen zijn. Er zijn minder supermarkten, minder luxe artikelen en minder culturele voorzieningen;
- Het gevoel een buitenlander te zijn in Suriname. Sommigen geven aan dat ze niet in Suriname willen wonen, omdat ze door Surinamers nooit als 'één van hen' gezien zouden worden.

Ter verduidelijking van bovengenoemde redenen geef ik een aantal citaten. Muriël geeft aan dat ze niet wil migreren, omdat het grootste deel van haar leven in Nederland afspeelt:

'Ik zit hier op school en ik heb hier mijn vrienden en vriendinnen en ik wil echt niet weg. (...) Ik vind het een heerlijk vakantie-land, maar om te wonen... Nee.'

Sarita heeft moeite met de kleine gemeenschap en zegt:

'In Suriname is een hele kleine gemeenschap, heel gesloten, iedereen kent iedereen. (...) Ik zou me te veel gecontroleerd voelen. Hier leef je toch anders, individualistischer, maar ook je manier van denken is anders. Ik merk als ik daar op vakantie ga dat mensen toch best wel ... ik wil niet zeggen bekrompen, maar een beperkte manier van kijken naar dingen in het leven hebben en ik zou me daar in geremd voelen als ik daar zou moeten wonen.'

Maureen heeft voornamelijk moeite met de cultuur in Suriname:

'Suriname heeft gewoon een hele andere cultuur, andere normen en waarden ... uhm het leven is daar anders... Hier ben je toch al gauw geneigd om heel doeltreffend te zijn en heel planmatig en strak en uhm er is toch een redelijke mate van informeel gedrag ook, uh onderling. (...) Dat soort dingen die zijn in Suriname heel anders, ik merk toch wel dat er een bepaalde hiërarchie is waar je ook komt...en uhm dingen duren en duren en duren en uhm dat is iets waar ik niet zo goed tegen kan...'

Audrey is gehecht aan de luxe in Nederland. Ze zegt:

'Je groente op het land te verbouwen en je eigen beesten... als je daar van houdt, dan heb je daar gewoon een geweldig leven, maar wij houden daar gewoon niet van, ik hou gewoon van mijn luxe. Ik hou gewoon van vers, schoon water en supermarkten waar je alles kan halen.'

Dennis geeft aan dat hij niet naar Suriname wil migreren, omdat ze hem in Suriname altijd als 'buitenlander' zullen blijven zien.

'Ik ben daar zelfs ook een vreemde, als ik daar kom dan zien mensen direct dat ik uit Nederland kom... ook al heb ik dezelfde huidskleur en spreek ik dezelfde taal.. ze zien het direct, de manier waarop je loopt, waarop je praat, hoe je kijkt naar mensen, je ziet gewoon van het is een vreemde, (...) dus als je dan komt, dan ben je gelijk een vreemde weet je. Dus daarom zou ik er niet willen wonen daar'.

Voor sommige respondenten zijn mentaliteitsverschillen, het klimaatverschil en mensen in Suriname juist redenen om wel naar Suriname te willen migreren. Jimmy wil binnen ongeveer vijf jaar naar Suriname migreren en eventueel een eigen internetcafé beginnen. Hij motiveert dit als volgt:

'Ten eerste woont er veel familie van mij, of nouja toch een aantal familieleden die ik daar heb en uh het klimaat daar is heel aangenaam, het hele jaar is het er zomer. Dat is heel aangenaam, niet zoals in Nederland. En ook gewoon de sfeer daar, iedereen kent elkaar daar en iedereen is heel open naar elkaar toe, het hele leefklimaat trekt mij wel aan.'

Een aantal van de respondenten die in de toekomst naar Suriname willen migreren, geeft aan eerst in Nederland de studie af te willen maken, enige werkervaring op te willen doen en wat geld te willen verdienen. Zo zegt Shafi:

'Ik wil hier eerst mijn studie afronden, ik moet nog drie jaar op het HBO en dan nog een beetje hier werken, beetje ervaring opdoen, geld gaan sparen en dan wil ik echt naar Suriname gaan. (...) Het trekt mij gewoon meer aan weet je, hier ben je meer huiselijk weet je, het is allemaal in huis alles...sowieso in de winter, ik hou ook niet echt van de kou weet je, ik ben liever in Suriname. (...) Binnen nu en tien jaar of zo weet je, ik wil eerst eventjes hier mijn studie hebben afgerond, ervaring opdoen in mijn vak, dat ik ook daar iets kan helpen opbouwen. (...) Mijn land opbouwen weet je, dat is mijn doel eigenlijk... Ik ben hier geboren, maar toch zie ik dat als mijn eigen land, echt helpen opbouwen weet je.'

Het is onzeker welk percentage van de respondenten die op dit moment aangeven in de toekomst naar Suriname te willen migreren, dit daadwerkelijk gaat doen. Het gevoel van verbondenheid en de wijze waarop de respondenten hun thuis definiëren zijn namelijk geen statische gegevens, maar processen die continu in verandering zijn. Tal van factoren kunnen er voor zorgen dat iemand uiteindelijk een andere beslissing neemt. Zo vertelt Leonie dat zij eerst van plan was om in Suriname te gaan wonen, maar dat ze uiteindelijk in Nederland is gebleven. Als ik haar vraag waarom het uiteindelijk niet is doorgegaan, antwoordt ze het volgende:

'Het is heel moeilijk om afspraken te maken met de mensen, het klinkt heel cliché. Ik heb hier gewoon een vaste baan en vast inkomen, maar vooral ook vaste lasten. Eigenlijk denk ik dat het het beste werkt als je daar naar toe gaat en je gewoon een paar maanden oriënteert en een beetje kijkt en praat met mensen en dan maar hoopt dat er iets uitgroeit, (...) maar ik wil niet alles zo maar opzeggen en ik wil ook niet dat bijvoorbeeld mijn ouders weer moeten opdraaien omdat ik persé naar Suriname moet. Dus dan is het eigenlijk zo dat ik vanaf hier al zou moeten weten, van 'joh ik zeg dit op en dan ben ik er dan en dan en dan, kan ik dan en dan aan de slag en ik verdien ongeveer zoveel'. Dat je gewoon weet waar je aan toe bent en dat is gewoon niet zo (...) Het is gewoon heel moeilijk om concreet tot zaken te komen met mensen daar.'

Naast Leonie geven ook andere respondenten aan dat ze tijdelijk naar Suriname wilden gaan voor bijvoorbeeld een stage. Ook hen was het uiteindelijk niet gelukt, omdat het moeilijk was om afspraken te maken of omdat ze het financieel niet rond kregen.

Tenslotte zijn er een aantal respondenten die twijfelen. Onder andere Natasha weet niet zeker of ze in Suriname wil wonen.

'Ja en nee, ik denk dat ik Nederland heel erg ga missen, want ik ben ook een Nederlands mens geworden, een Nederlands persoon geworden, maar als ik daar ben, het eerste wat ik denk is 'kan ik hier wonen?' en dat gaat gewoon de hele tijd zo door

mijn hoofd... euh, want het voelt gewoon echt als thuis! En het is gewoon heerlijk! En je komt iedereen tegen op straat, de gezelligheid die daar heerst, maar het is heel klein, de populatie is gewoon heel klein... je kan hier heel veel dingen ondernemen en er is heel veel te doen en dat is daar veel minder, dan zou ik echt wel een stapje terug moeten doen... en ik weet niet of ik daar nu nog klaar voor ben, maar ik denk er wel over na, maar nu nog niet'.

Een aantal respondenten hebben het idee dat steeds meer leden van de tweede generatie naar Suriname willen migreren. Maureen geeft aan dat tweede generatie Surinamers met een hogere opleiding een nieuwe sociale klasse vormen in Suriname:

Maureen: 'De tweede generatie Surinamers die teruggaat naar Suriname vormen een soort van nieuwe sociale klasse. Een sociale klasse van mensen die overwegend toch geleerd hebben, gestudeerd hebben in het westen en met hele voortvarende ideeën komen om het land verder te ontwikkelen. Er is een hele andere stroming ontstaan en met name ook een stroming die tegen de gevestigde orde ingaat en niet op een harde manier, maar die toch een soort verandering teweeg brengt als het gaat om dingen als ... die statusverschillen weet je wel... normen en waarden, euh rangen en standen...'

Uit de interviews blijkt dat de respondenten die naar Suriname willen migreren verschillende opleidingsniveaus hebben. Daarnaast blijkt dat mannelijke respondenten eerder geneigd zijn naar Suriname te willen migreren dan vrouwen. De vrouwelijke respondenten twijfelen relatief meer dan de mannelijke respondenten om naar Suriname te migreren (bijlage 3, figuur 6, p. 9). Verder is opvallend dat een relatief hoog percentage Creolen en Hindoestanen, respectievelijk 30 en 40 procent, van plan is om naar Suriname te migreren. Van de groep overig en gemengd is dit slechts 14 en 9 procent (bijlage 3, figuur 7, p. 9). Naast de Hindoestanen die naar Suriname willen migreren, wil 50 procent van de Hindoestaanse respondenten juist niet naar Suriname migreren.

In tabel 4.5.1. is te lezen dat respondenten van wie één ouder van Surinaamse afkomst is in sterkere mate geneigd zijn niet in Suriname te willen wonen dan respondenten van wie twee ouders van Surinaamse afkomst zijn.

Tabel 4.5.1.: Rootmigration vs. Aantal Surinaamse ouders

Wil u in de toekomst in Suriname gaan wonen?	Aantal ouders van Surinaamse afkomst	
	1 ouder	2 ouders
Ja	23%	24%
Eventueel voor een korte periode, maar niet voor altijd	8%	8%
Eventueel als ik met pensioen ben	0%	24%
Twijfelt	0%	12%
Nee	69%	32%
<i>Totaal</i>	100%	100%
Absolute Aantal	13	25

Tevens is opvallend dat respondenten die een geloof praktiseren eerder geneigd zijn naar Suriname te willen migreren dan respondenten die niet gelovig zijn (bijlage 3, figuur 8, p. 10). Op het gebied van opleidingsniveau zijn er geen noemenswaardige verschillen waar te nemen.

Respondenten die voornamelijk Surinaamse vrienden hebben, geven het vaakst aan naar Suriname te willen migreren. Zo is in tabel 4.5.2. te lezen dat 75 procent van de respondenten met voornamelijk Surinaamse vrienden zich in de toekomst in Suriname wil vestigen, tegenover 0 procent van de respondenten die voornamelijk Nederlandse vrienden hebben. Dit zou kunnen betekenen dat individuen die in Nederland voornamelijk gericht zijn op de Surinaamse gemeenschap eerder geneigd zijn naar Suriname te migreren.

Tabel 4.5.2.: Rootmigration vs. Afkomst vrienden

Wil u in de toekomst in Suriname gaan wonen?	Van welke afkomst zijn uw vrienden?		
	Voornamelijk van Surinaamse afkomst	Van verschillende afkomst	Voornamelijk van Nederlandse afkomst
Ja	75%	14%	0%
Eventueel voor een korte periode, maar niet voor altijd	0%	14%	0%
Eventueel als ik met pensioen ben	25%	18%	0%
Weet het niet	0%	9%	12,5%
Nee	0%	45%	87,5%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%
Absolute aantal	8	22	8

Tenslotte kijk ik naar de relatie tussen de eerste en tweede generatie. Zoals in tabel 4.5.3. te zien is, wil het grootste deel van de ouders van de tweede generatie respondenten, namelijk 51 procent, naar Suriname terugkeren of is reeds teruggekeerd. 24 procent heeft niet de wens om terug te keren. Bij 14 procent van de respondenten verschillen de ouders van mening.

Tabel 4.5.3.: Returnmigration

Willen uw ouders migreren naar Suriname?	Percentage
Ja	43%
Vader wel, moeder niet of twijfelt	11%
Moeder wel, vader niet of twijfelt	3%
Zijn reeds teruggekeerd	8%
Twijfelen nog	11%
Nee	24%
<i>Totaal</i>	100%
Absolute aantal	37

Opvallend is dat ruim een derde van de respondenten van wie de ouders naar Suriname willen migreren, ook naar Suriname wil migreren en dat 78 procent van de respondenten van wie de ouders niet naar Suriname willen migreren ook niet naar Suriname wil migreren (bijlage 3, figuur 9, p. 10). Dit duidt erop dat de eerste generatie van invloed is op de tweede generatie.

5. Tweede generatie Surinamers en ontwikkelingen in Suriname

In dit hoofdstuk onderzoek ik in hoeverre de respondenten van de tweede generatie op de hoogte zijn van de ontwikkelingen en problemen in Suriname met als doel een beeld te krijgen van hun betrokkenheid met Suriname. Tevens analyseer ik de meningen van de tweede generatie respondenten over de ontwikkelingen en problemen. Daarnaast onderzoek ik op welke manier zij hun informatie vergaren en of zij hier al dan niet actief bij te werk gaan.

5.1. Kennisniveau

Tijdens de interviews heb ik de respondenten gevraagd of ze me meer konden vertellen over de problemen en ontwikkelingen in Suriname. Ruim de helft van de respondenten kon de belangrijkste problemen en ontwikkelingen beschrijven. Een kwart van de respondenten wist slechts in hoofdlijnen te vertellen wat er gaande is in Suriname, maar was niet in staat dieper op de problematiek in te gaan. De overige respondenten wisten nauwelijks wat er in Suriname speelt. Voor preciezere kwantitatieve uitspraken is een uitgebreider kwantitatief vervolgonderzoek nodig waarbij de kennis van de respondenten bijvoorbeeld getest zou kunnen worden door middel van een vragenlijst.

De problemen die door de respondenten het vaakst worden genoemd zijn: corruptie, armoede, sociale ongelijkheid, kwaliteit van de gezondheidszorg, niveau van het onderwijs, jeugdproblematiek, criminaliteit, bureaucratie, drughandel, mentaliteit, de economische situatie en in het bijzonder de politiek. Opvallend veel respondenten geven aan dat de meeste problemen voortkomen uit of samenhangen met de politiek. Zo zeggen Ashwin en Leonie:

Ashwin: 'Suriname is één groot probleem, haha... Nee ik vind dat de Surinaamse overheid wordt geleid door een stelletje niet capabele personen. (...) Kijk de bevolking heeft een niet te hoog opleidingsniveau en er zijn gewoon bepaalde mensen die maken er behoorlijk misbruik van door aan de macht te komen en degene die aan de macht zijn, die draaien de macht eigenlijk meer en meer naar henzelf toe, om er zelf beter van te worden dan de bevolking in Suriname. Daar ligt het grote probleem, want Suriname is een rijk land, ze hebben bauxiet, ze hebben hout, ze hebben van alles... Alleen een stukje management wat mist... stukje... heleboel management!'

Leonie: 'Het zal wel samenhangen met de politiek. Wat ik laatst hoorde, (...) dat ze een deal hebben gesloten over goudwinning bijvoorbeeld, wat echt helemaal niet voordelig is voor het land. Nou met bebossing is precies hetzelfde. Er is ook een deal gesloten die eigenlijk voor het land zelf helemaal niet iets oplevert. Na ja en als het al iets oplevert, dan lijkt het wel heel erg vaak in de zakken van politici te verdwijnen.'

Ter verduidelijking van de andere problemen die de respondenten noemen vermeld ik nog een aantal citaten. Muriël is één van de respondenten die aangeeft dat de groeiende sociale ongelijkheid een probleem vormt in Suriname:

‘Er zijn echt hele grote verschillen tussen rijk en arm. Als je zo door een straat rijdt zie je aan je rechterhand een kast van een huis en daarnaast staat gewoon een houten krotje dat bijna uit elkaar valt eigenlijk. Dus die verschillen... In de stad ook... hoe het er allemaal uitziet en bijligt, je moet echt uitkijken waar je loopt, want het is allemaal kapot... ook de autowegen, ook allemaal gaten in de wegen, dat soort dingen...Daar werken ze nu wel aan volgens mij, maar ja ik denk toch dat het wel een probleem is.’

Sharifa is al enige tijd aan het studeren. Ze geeft aan dat de slechte gezondheidszorg haar belemmert om naar Suriname migreren. Als de gezondheidszorg beter zou zijn, dan zou ze hebben geprobeerd sneller af te studeren om eerder naar Suriname te kunnen migreren. Ze zegt:

‘Het belangrijkste vind ik wat beter zou kunnen in Suriname is de gezondheidszorg. Als dát goed was in Suriname, dan zou ik volgens mij al lang afgestudeerd zijn, zo gemotiveerd was ik om terug te gaan, om daar te gaan wonen. Maar de gezondheidszorg, dat laat echt te wensen over en het verschil tussen arm en rijk, daar kan nog aan gewerkt worden en corruptie. Maar toch de gezondheidszorg, dat is heel erg zorgelijk.’

Aruna geeft aan dat de mentaliteit van sommige mensen de vooruitgang van het land niet bevordert:

‘Ja nou, het is ook een bepaalde mentaliteit die zij daar hebben, van... ja een heel groot deel (...) die denkt ‘als ik maar gewoon brood op de tafel heb, dat is genoeg.’ Dat idee, dat westerse, van carrière maken of je land opbouwen, van de grond krijgen, dat leeft niet bij iedereen. (...) Zolang er eten is voor alle kinderen en zo lang ze gewoon allemaal lekker kunnen genieten van de zon en het leven is het prima voor hen. Dat is ook een hele mooie instelling, maar het is heel zonde om dat land niet op te krikken’.

In het algemeen zijn de respondenten weinig positief over de ontwikkelingen en problemen in Suriname. Veel respondenten zijn kritisch over de onafhankelijkheid en de relatie tussen Nederland en Suriname na de onafhankelijkheid. Kiran heeft moeite met de houding van sommige Surinamers na de onafhankelijkheid. Hij zegt:

'Ik denk dat zij de arrogantie hebben genomen om te zeggen 'wij kunnen het zelf wel' en daar niet klaar voor waren. (...) Het is net als een kind die meteen denkt dat hij volwassen is als hij in de pubertijd raakt, maar gewoon geen flauw idee heeft wat er allemaal speelt en wat er komt kijken bij al die dingen. (...) De slimme mensen ontvluchten de armoede en die gaan in Nederland werken en die halen hun diploma's. Die gaan hier een bestaan opbouwen en dan terug om wat terug te doen voor Suriname. Maar dat accepteren ze in Suriname vaak niet omdat zij weg zijn gegaan en dat is zo moeilijk... Het is een eerkwestie, terwijl het helemaal niks met eer te maken heeft, maar gewoon wat is het beste voor je land... ik kan me daar niet echt bij inleven... ik vind het gewoon achterlijk, het is gewoon stom...'

Peter geeft aan dat de Nederlandse regering zich er in 1975 te gemakkelijk vanaf heeft gemaakt:

'Ik denk zelf dat het grootste probleem destijds de onafhankelijkheid is geweest. Dat daar alles nog steeds mee samenhangt en ik ben van mening dat de Nederlandse regering daar destijds zich iets te gemakkelijk vanaf heeft gemaakt. (...) De kennis is weggetrokken naar Nederland, iedereen met een beetje intelligentie zit hier. Mensen die daar zijn gebleven hebben gewoon moeite het hoofd boven water te houden. En dan komt zo'n Bouterse voorbij, ja dan ben je nog verder van huis. Corruptie en dat soort ongein.'

Naast de vele problemen die tijdens de interviews worden genoemd, zien enkele respondenten ook lichtpunten in de ontwikkeling van Suriname. Opvallend is echter wel dat de respondenten gemakkelijker problemen kunnen noemen dan positieve ontwikkelingen. Dat zou kunnen liggen aan de situatie in het land, maar zou tevens veroorzaakt kunnen worden door de enigszins beperkte kennis die de respondenten hebben. Richard geeft dit als volgt aan:

Richard: 'Je ziet wel dat het beter gaat, steeds beter... Toen ik in '92 ging, toen zag het er een stuk slechter uit, toen moest je in de rij staan bij het boodschappen doen, bij de bakker moest je in de rij staan, echt verschrikkelijk lange rijen, maar nu is het wel beter... en de straten, de wegen zijn ook verbeterd. Het gaat wel steeds meer de goede kant op hoor... Ja, ik ben ook niet heel erg bezig met Suriname, mijn ouders wel natuurlijk want die hebben die band... maar af en toe een paar dingen hoor ik zo als ik praat met familieleden over die toestanden daar... maar het is niet dat ik echt een expert ben erin ofzo.'

Muriël geeft aan dat de groei van het toerisme positief is:

Muriël: 'Het toerisme groeit heel erg. Dat merk je heel erg bijvoorbeeld als je nu... als je tien jaar geleden in het vliegtuig zat naar Suriname dan waren wij de enige blanken zo beetje (...) en als je nu in het vliegtuig zit, is misschien de helft blank, dus toerisme groeit echt heel erg. En dat merk je ook daar, omdat er heel veel nieuwe hotels worden gebouwd en dat soort dingen en bezoeken aan het binnenland enzo. Dus dat is wel positief natuurlijk voor zo'n land.'

Andere positieve ontwikkelingen die worden genoemd zijn: het toenemende aantal culturele voorzieningen, de opkomst van succesvolle kleine ondernemingen en de ontwikkeling dat steeds meer individuen zelf actie ondernemen en iets van hun leven proberen te maken. Een respondent geeft aan dat ze het positief vindt dat steeds meer mensen van de jongere generatie naar Suriname migreren. Ze denkt dat deze jongere generatie, omdat ze kennis heeft van zowel de Surinaamse als Nederlandse cultuur, een positieve bijdrage aan Suriname kan leveren.

Zoals al duidelijk is geworden, is ruim één vijfde van de respondenten niet op de hoogte van de problemen en ontwikkelingen in Suriname. Dit gedeelte is volkomen gericht op het leven in Nederland en praat zelden of nooit met familie of vrienden over de gebeurtenissen in Suriname. Als ik Sarah en Jason vraag naar de problemen en ontwikkelingen in Suriname antwoorden zij:

Sarah: 'Ik weet het niet... wat ik een beetje zie op tv zeg maar... er waren toch verkiezingen? Bouterse, ik weet dat er om hem heen iets is, ik weet niet precies wat het is...'

Jason: 'Zo daar kan ik eigenlijk echt weinig over zeggen! (...) Het enige ...uh op zich dat Bouterse de macht heeft, dat uh zou het land misschien een beetje in een bepaalde staat houden. Ik denk dat wanneer hij er niet was, dat er helemaal geen macht was en uh ja meer heb ik niet echt over het land te zeggen... Het is gewoon een mooi land.'

Het feit echter dat het grootste gedeelte van de respondenten op zijn minst enigszins op de hoogte is van de ontwikkelingen in Suriname, kan erop duiden dat een groot deel van de tweede generatie nog in sterke of minder sterke mate betrokken is bij Suriname.

5.2. Informatiewinning

Uit het onderzoek blijkt dat de kennis die de respondenten over Suriname hebben afhankelijk is van de wijze waarop zij informatie verzamelen. 42 procent van de respondenten spant zich actief in om op de hoogte te blijven van de gebeurtenissen in Suriname. De respondenten bezoeken websites, luisteren naar de radio, praten met vrienden en familie en lezen de krant. Eén respondent heeft de Surinaamse website <http://www.waterkant.net/> als startpagina ingesteld. Ze laat me enthousiast de pagina zien en een link naar een Surinaamse internetradio. Al snel schalt de muziek door de kamer. *'Gezellig toch! Zijn we gewoon even in Su! Vind het echt superleuk!'*

Een kleiner deel van de respondenten, namelijk 37 procent is wel min of meer op de hoogte van wat er in Suriname afspeelt, maar gaat zelf niet op zoek naar informatie. Het betreft een passieve groep die zo nu en dan van hun ouders hoort wat er in Suriname gebeurt, maar zelf geen moeite doet om informatie te verzamelen. Gezien de sterke band die hun ouders met Suriname hebben, blijven de respondenten toch nog enigszins op de hoogte van de ontwikkelingen in Suriname.

21 procent van de respondenten doet er niks aan om op de hoogte te blijven en wordt ook niet door hun ouders of vrienden ingelicht. Deze groep is voornamelijk gericht op het leven in Nederland en weet nauwelijks wat er speelt in Suriname.

Over het algemeen valt te concluderen dat hoe actiever een respondent is in het zoeken naar informatie over problemen en ontwikkelingen in Suriname, des te beter hij of zij op de hoogte is.

6. Initiatieven van tweede generatie Surinamers

In de vorige twee hoofdstukken is duidelijk geworden dat een groot deel van de tweede generatie respondenten zich nog verbonden voelt met Suriname. In dit hoofdstuk onderzoek ik of dit gevoel van verbondenheid tot uitdrukking komt in de mate waarin zij zich willen inzetten voor Suriname.

6.1. Een overzicht

Tijdens de interviews heb ik de respondenten allereerst gevraagd of ze denken dat Nederlanders van Surinaamse afkomst in het algemeen iets voor Suriname kunnen betekenen. Op een enkeling na is iedereen van mening dat de Surinaamse gemeenschap in Nederland een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van Suriname. Een groot deel van de respondenten vindt kennisoverdracht één van de belangrijkste punten. Volgens de respondenten kan kennis op tal van terreinen worden overgedragen, onder andere op het gebied van technologie, bedrijfsleven, internationale handel, onderwijs en organisatiekunde. Maureen geeft aan:

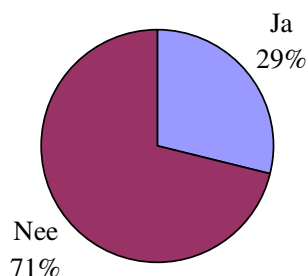
‘Kennis (...) en dan echt kennis in de breedste zin des woord. Niet in de zin van dat wij het hier beter weten, maar dat je elkaar kan verrijken. Je hebt veel ervaring van de mensen die hier zitten en die daar hebben gewoond. (...) Kennis op het gebied van onderwijs, op het gebied van sociale thema’s, hygiëne, gezondheidszorg, dat soort dingen’.

Daarnaast geven de respondenten aan dat Nederlanders van Surinaamse afkomst iets kunnen betekenen op het gebied van familieondersteuning, handel, scholing, sociaal-maatschappelijke projecten, stichtingen en infrastructuur. Tevens zeggen ze dat Nederlanders van Surinaamse afkomst een bijdrage kunnen leveren door ondernemingen te starten in Suriname, pakketten te sturen of door te migreren naar Suriname. Een aantal respondenten geeft aan dat het heel belangrijk is dat beide partijen op een gelijkwaardige basis met elkaar samenwerken, omdat anders de hulp niet effectief is.

Na met de respondenten gesproken te hebben over de bijdrage van Nederlanders van Surinaamse afkomst in het algemeen, vroeg ik hen welke acties zij zelf ondernemen. Opvallend is dat, hoewel vrijwel iedereen van mening is dat Nederlanders van Surinaamse afkomst een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van Suriname, slechts een beperkt gedeelte van de respondenten van de tweede generatie feitelijk actie onderneemt. In figuur 6.1.1. is te zien dat dit slechts 29 procent is.

Figuur 6.1.1.: De inzet van de leden van de tweede generatie (gebaseerd op 38 respondenten).

Zetten de leden van de tweede generatie zich in voor Suriname?

Van de respondenten die zich daadwerkelijk inzetten voor Suriname (11 respondenten), zet 27 procent zich op een actieve manier in, doneert 9 procent geld of goederen aan een stichting en stuurt 64⁴ procent geld of goederen naar familie of vrienden in Suriname.

De respondenten die zich op een actieve wijze inzetten voor Suriname doen dit op verschillende manieren. Natasha geeft om de drie jaar dansworkshops in Suriname.

‘Als ik in Suriname ben, altijd om de drie jaar, dan geef ik daar dansworkshops. Ik ken de mensen en de studio, Marilène, ze doet echt ontzettend veel voor de kinderen en probeert echt jongeren uit het buitenland en ook Surinamers vooral uit Nederland, als ze in Suriname zijn, dat ze in ieder geval iets van hun kennis overdragen aan de kinderen. (...) Ik heb die band met Suriname en ik wil het niet kwijtraken en juist door dit soort dingen te zoeken, heb ik zoiets van ‘nu kan ik in ieder geval nog iets betekenen vanuit hier’ en als ze de hulp goed kunnen gebruiken, waarom zou ik die dan niet geven, als wij die kennis hebben?!’

Naast de workshops die Natasha in Suriname geeft, zet ze zich actief in voor een stichting die zich sterk maakt voor kinderen in gevangenissen, waaronder de gevangenis in Paramaribo. Meena en Duane zijn de andere twee respondenten die zich actief voor Suriname inzetten. Meena heeft een single opgenomen en de opbrengst gedoneerd aan Suriname en Duane helpt regelmatig zijn moeder bij een stichting.

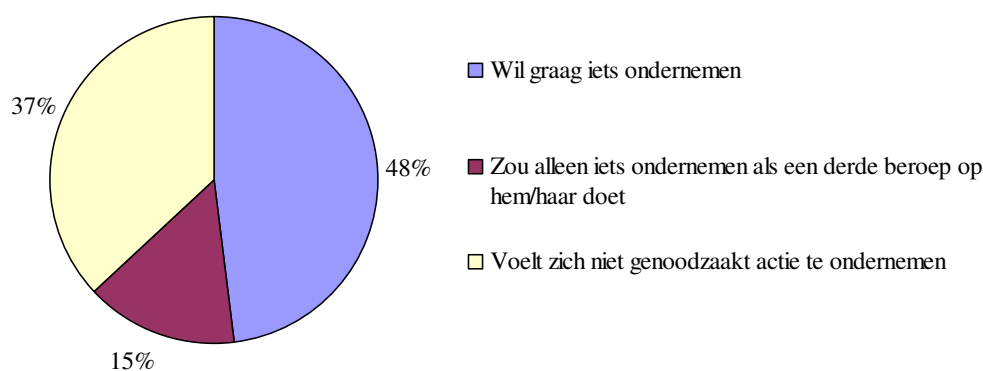
⁴ De respondent die doneert aan een stichting stuurt tevens één keer per jaar een pakket aan haar tante. In feite bedraagt het percentage respondenten dat geld of pakketten aan familie of vrienden in Suriname stuurt dus 73 procent (64+9). Naast deze ene respondent zijn er geen andere respondenten die binnen twee categorieën vallen.

Van de respondenten die pakketten of geld naar Suriname sturen, sturen vier respondenten één keer per jaar, twee respondenten twee tot drie keer per jaar en één respondent vier keer tot acht keer per jaar een geldbedrag en/of pakket. De hoogte van de geldbedragen en de waarde van de pakketten ligt hierbij nooit boven de €200, -. Slechts één respondent stuurt drie keer per jaar een pakket met een waarde tussen de €200, - en €400, -.

De respondenten die zich op het moment niet inzetten voor Suriname (27 respondenten) zijn in te delen in drie groepen zoals weergegeven in figuur 6.1.2.. 48 procent geeft aan geïnteresseerd te zijn in de toekomst een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van Suriname. 37 procent is hierin niet geïnteresseerd en 15 procent zou uit zichzelf geen actie ondernemen, maar eventueel wel zijn of haar medewerking verlenen als een derde op hem of haar een beroep doet.

Figuur 6.1.2.: De bereidheid om zich in te zetten voor Suriname.

De bereidheid van de respondenten die zich op het moment niet inzetten voor Suriname, dit in de toekomst wel te doen

Vincent geeft aan dat hij niet de behoefte heeft zich actief voor Suriname in te zetten.

'Ik ben dusdanig vernederlands dat ik niet heel veel zin heb om bijzonder veel moeite voor Suriname te doen en mijn leventje wat ik nu heb daarvoor om te gooien. Dus ik ben best wel bereid bijvoorbeeld kledingstukken en dergelijke of geld over te maken, maar om daar bijvoorbeeld zelf naar toe te gaan om te gaan helpen, uh nee die behoefte heb ik veel minder.'

Sonja voelt zich niet genoodzaakt zich in te zetten voor Suriname. Ze legt uit waarom:

'Ik denk dat de Surinamers in Suriname het er allemaal zelf naar gemaakt hebben. Ze wilden allemaal onafhankelijk van Nederland zijn, dat wilden ze allemaal zelf, daar hebben ze allemaal zelf naar gestreefd en uiteindelijk zijn ze onafhankelijk en kijk wat

het ze heeft gebracht? Helemaal geen reet, ja ze zijn alleen maar achteruit gegaan. En ze verwachten nu van Nederland dat ze gesteund worden, maar ze wilden zelf onafhankelijk zijn. Ze wilden onafhankelijk zijn, dan zijn ze onafhankelijk en dan moet je ook niet met je vinger gaan wijzen.'

Opvallend is dat meer dan de helft van de respondenten die zich niet genoodzaakt voelen zich voor Suriname in te zetten, wel een bijdrage wil leveren aan een ander goed doel of land. Hun keuze voor een land of project staat los van hun roots in Suriname, maar is afhankelijk van het soort project of de situatie van een land. Aruna zegt:

'Persoonlijk zet ik mij liever in voor andere landen die echt aan de armoedegrens zitten. Ik denk dat Suriname het over het algemeen gezien nog zo slecht niet heeft, zeker ook met alle grondstoffen die in het land aanwezig zijn. Mensen hoeven daar niet snel van de honger te sterven.'

Op basis van dit onderzoek zijn er geen noemenswaardige verschillen waar te nemen op het gebied van etniciteit en opleidingsniveau. Opvallend is dat oudere respondenten (vanaf 29 jaar) vaker familie of vrienden ondersteunen dan jongere respondenten (bijlage 3, figuur 10, p. 11). Daarnaast is het opmerkelijk dat de respondenten uit hogere inkomenscategorieën niet hun familie en vrienden in Suriname ondersteunen (bijlage 3, figuur 11, p. 11). Sommige van deze respondenten geven aan dat hun familie het niet nodig heeft. Tussen mannen en vrouwen zijn geen wezenlijke verschillen waar te nemen. Tenslotte blijkt dat respondenten met één Surinaamse ouder minder snel geneigd zijn zich in te zetten voor Suriname dan respondenten met twee Surinaamse ouders (bijlage 3, figuur 12, p. 12).

Veel van de respondenten geven aan dat hun ouders, in tegenstelling tot henzelf, wel geld of pakketten naar Suriname sturen of zich op een andere wijze inzetten voor hun herkomstland.

6.2. Niet actief, wel geïnteresseerd

In het theoretisch kader is reeds naar voren gekomen dat tweede generatie immigranten van grote betekenis kunnen zijn voor het herkomstland. Zoals in de vorige paragraaf duidelijk is geworden, zet reeds 29 procent van de respondenten zich op een één of andere manier in voor Suriname en is een groot deel bereid zich in de toekomst in te zetten. Als de bijdrage die deze groep wil leveren, aansluit op de hulpbehoefte van Suriname, vormt de groep een groot potentieel.

In de interviews wordt duidelijk dat de bijdrage die de respondenten willen leveren heel gevarieerd is. Leonie, Sarah, Ingrid, Lilian en Meena hebben concrete ideeën over de bijdrage die ze willen leveren.

Leonie: 'Ik zou graag een project opzetten of in ieder geval ondersteunen, omdat er al zoveel projecten zijn, denk ik van ja, moet ik dan ook nog met iets komen? Dat lijkt mij dan niet echt verstandig, maar ik zou wel graag kruisverbanden leggen tussen bestaande projecten (...) en ik zou best wel een tijd in een kindertehuis daar willen werken, want ik had ook al bedacht als ik zeg maar daar werk...(...) dan kan ik gewoon of in de avonduren in een tehuis werken of overdag en dan 's avonds op school lesgeven of iets doen met logopedie en dan kan je op die manier daar... ja ik bedoel ze hebben daar zoveel hulp nodig en als je ziet hoeveel kinderen daar geen thuis hebben of amper te eten ofzo.'

Sarah: 'Als ik afgestudeerd ben, wil ik een stichting opzetten, zodat we de kinderen uit de buurt zeg maar huiswerkbegeleiding geven. Zodat ze gewoon elke dag één dollar kunnen betalen en dat ze gewoon ook eten krijgen, huiswerkbegeleiding, dat ze daar kunnen spelen en dat soort dingen, (...) zodat ze toch proberen door te zetten naar school te gaan, want ik vind een diploma wel heel belangrijk. Je ziet gewoon dat heel veel kinderen toch niet die mogelijkheden hebben die ik wel heb, waarom zou ik hun daar niet bij helpen, een klein beetje teruggeven. (...) Mijn moeder gaat het wel draaien, omdat zij natuurlijk het meeste daar is en dan wil ik gewoon hierzo kijken of mensen het willen steunen...'

Ingrid: 'Er zijn een heleboel van die vlaktes met dor gras. Dan zou je best wel speeltuinen neer kunnen zetten. Hier in de buurt heb je zo'n organisatie die beheert dat en dan zit er iemand bij zo'n speeltuintje... Harstikke simpel. Je hebt in Suriname zo veel hout, zo veel spullen...maak het dan uit hout! Klaar! Dan kunnen kinderen lekker spelen, want er is geen één speeltuintje. (...) Ik weet gewoon zeker dat als er een speeltuintje in de buurt is, gaan mensen activiteiten doen... Iemand uit de buurt beheert dat of het rouleert, zoiets had ik bedacht en ik had nog meer van dat soort dingen.(...) Ik heb in ieder geval wel ideeën, de wil is er.'

Lilian: 'Ik doe nu de theaterschool en ik zou later graag les willen geven in Suriname. (...) Eerst zag ik het altijd als een droom, maar ik wil het heel graag waarmaken... Toen we de eerste keer naar Suriname gingen, zijn we ook naar een school wezen kijken en toen ik met Sharwin ben gegaan zijn we naar een kinderweeshuis geweest en ik denk dat ik wel iets voor Suriname op die manier kan betekenen.'

Meena: 'Ja ik doe nu de opleiding CMV (Cultureel Maatschappelijk Vorming) en ik kan met deze opleiding best iets betekenen voor Suriname. Ik kan buurthuizen opzetten en projecten waarbij de mensen zichzelf motiveren om vooral door te gaan met het

opbouwen van Suriname. Ik ga voor mijn stage in mijn derde jaar naar Suriname. Ik ben nog aan het zoeken naar een geschikte stageplek... maar mijn stage zal een begin zijn van mijn carrière daar... hoewel ik er niet ga wonen wil ik er wel de projecten opzetten.'

Naast bovengenoemde ideeën, worden onder andere de volgende bijdragen genoemd: het opzetten van een naschoolse opvang, het geven van workshops op eigen vakgebied, het overbrengen van kennis, het ontwikkelen van de gay-scene, het bouwen van een vakantiehuis, het financieel ondersteunen van ouders als zij remigreren, het sturen van kleren en het doneren van geld aan overkoepelende hulporganisaties. Veel respondenten hebben nog geen concreet beeld over de bijdrage die ze willen leveren. Dennis zou wel iets willen doen, maar heeft er nog nooit echt serieus over nagedacht. Hij zegt:

'Ik weet het nog niet echt, maar ja er zijn verschillende manieren voor, misschien uh...iets aan de scholen doen, zodat ze beter onderwijs krijgen of ziekenhuizen, zodat mensen betere medische zorg krijgen, daar weet ik ook niet echt veel van, maar ik heb wel gehoord dat het daar minder is dan hier zeg maar. (...) Ik heb er nog niet echt serieus over nagedacht, ik denk wel bij mijzelf, dat als mijn moeder daar gaat wonen, dat ik haar wil helpen met bouwen van een huis en al die dingen en dat ik dan misschien stap voor stap ooit ga denken van 'ik wil daar wonen', maar ik heb nu meer dromen over dingen die ik hier wil bereiken zeg maar, want ik ben hier geboren...'

Hoewel ik het niet met zekerheid kan zeggen, lijkt het me niet ondenkbaar dat de kans dat deze respondenten zich daadwerkelijk gaan inzetten voor Suriname kleiner is dan de kans dat de respondenten met concrete ideeën zich gaan inzetten.

Willem en Peter geven aan dat de Nederlandse staat tweede generatie Surinamers zou dienen te ondersteunen bij hun initiatieven. Ze zeggen:

Peter: 'Ik zie een soort van gedeelde verantwoordelijkheid van de Nederlandse staat, alsmede de nieuwe generatie Surinamers. (...) Daar ligt gewoon de sociale verantwoordelijkheid. (...) De overheid zou het initiatief moet nemen door een soort stimulans te geven. (...) Dat jij als tweede generatie, waar je ook vandaan komt, als jij iets wil doen in je thuisland, dat je hier bij wijze van spreken een minilening kan afsluiten en nog een gesubsidieerde cursus kunt volgen ofzo... Dat je gestimuleerd wordt om het zelf te doen, maar dat er ook wel een bepaald systeem is waarbinnen het kan. Dát mis ik.'

Willem: 'Ik denk eigenlijk dat het geen gek idee is als Buitenlandse Zaken, in samenwerking met andere departementen, het mogelijk zou maken voor mensen zoals

ik, om het veel makkelijker te maken om daar een jaar te gaan werken. Het hoeft niet blijvend te zijn, maar het moet dan wel gaan van... we creëren een aantal plekken, het is geen vakantie, je gaat er echt werken, mensen met hun roots daar en het gaat om 'brengen' en het gaat om 'halen'... Een tweezijdig proces. Om daar kennis te delen. Te leren van wat daar aan de hand is en misschien daar een project op te zetten die later zelf verder kunnen. Dat zou ik eigenlijk heel belangrijk vinden en dan zou ik best bereid zijn om daar aan mee te doen. Op mijn vakgebied natuurlijk. Want ik wil daar iets in investeren, ik wil daar iets geven. Dat zou ik eigenlijk fijn vinden als zo'n programma er zou zijn. (...) Een soort van volwassen-stage. (...) Op die manier zouden wij iets kunnen bijdragen en zou ik ook willen bijdragen en kunnen bijdragen.'

Als 'test' heb ik de respondenten tijdens de interviews de hypothetische vraag gesteld wat ze zouden doen als ze €100.000,- zouden winnen. Meer dan de helft van de respondenten zou tenminste een deel van het bedrag besteden aan een bestemming die gerelateerd is aan Suriname. De één zou naar Suriname op vakantie gaan, de ander zou een perceel kopen of een huis gaan bouwen en weer een ander zou een project opzetten voor kinderen. De respondenten zijn redelijk consistent in hun antwoorden. Dit wil zeggen dat het merendeel van de respondenten die eerder hadden aangegeven zich in de toekomst te willen inzetten voor Suriname, ook nu aangeven een deel van het bedrag te besteden aan een bestemming in Suriname.

Ongeveer een tiende van de respondenten zou een deel van het bedrag besteden aan een goed doel elders in de wereld. Tenslotte geeft ruim een derde van de respondenten aan het gehele bedrag te zullen besteden aan persoonlijke doeleinden in Nederland.

Heel opvallend is dat geen van de respondenten een deel van het bedrag zou besteden aan een goed doel in Nederland. Hoewel ik de respondenten tijdens de interviews niet systematisch heb gevraagd naar de mate waarin ze maatschappelijk actief zijn in Nederland, is het in meerdere interviews aan bod gekomen. Op basis van de gesprekken valt echter niet te concluderen of er een verband is tussen mate waarin de respondenten maatschappelijk actief zijn in Nederland en de mate waarin zij zich willen inzetten voor Suriname. Het feit echter dat geen enkele respondent een deel van het bedrag aan een goed doel in Nederland zou besteden, zou erop kunnen duiden dat tweede generatie Surinamers bij voorkeur maatschappelijk actief willen zijn voor Suriname en niet voor Nederland.

6.3. Belemmerende factoren

Gezien de grote groep die zich wel wil inzetten, maar momenteel niets doet, onderzoek ik in deze paragraaf of er factoren zijn die de respondenten belemmeren een bijdrage te leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname.

De respondenten hebben uiteenlopende redenen waarom ze op het moment geen bijdrage leveren aan de ontwikkeling van Suriname. Sommige geven aan eerst afgestudeerd te willen zijn, andere hebben het te druk en weer andere willen eerst in Nederland 'hun zaakjes op orde hebben'. De volgende citaten laten de variëteit aan redenen zien waarom de respondenten geen actie ondernemen. Net zoals voor enkele andere respondenten, is tijd en geld voor Kiran het grootste probleem.

'Als ik het geld en de tijd heb, zou ik best wel wat dingen van mijn ouders overnemen, in de zin van vrijwilligerswerk, want zij doen heel veel vrijwilligerswerk, maar als ik nu naar mijn leven kijk en ik heb totaal geen zicht op tijd en hoe lang dat zou kunnen gaan duren... alles kost tijd en uh als ik er tijd voor over zou hebben, dan is het wel iets waar ik eventueel voldoening uit zou halen.'

Voor Sharifa en Rosanna is de belemmerende factor dat ze zelf op het moment niet in Suriname zijn:

Sharifa: 'Nee op dit moment niet, ik zou wel zeg maar... ik heb ook altijd gezegd, als ik in Suriname zit en ik zou er voor een tijdje wonen, dan zou ik wel wat ontwikkelingswerk willen doen, bijvoorbeeld bij dat tehuis gaan en de kindertjes voorlezen of dat soort dingen. Geld daar inzamelen en de kinderen, ik zeg maar wat, één keer in de maand naar Mc. Donalds brengen ofzo, dat is gewoon voor een tehuis ofzo, zoiets zou ik wel willen doen, maar ik zou nu niet in de organisatie willen, nee. (...) Ik wil het echt doen, het zou me echt voldoening geven. (...) Toevallig was het op 10-minuten, was maanden terug, zei één van die leidinggevenden van 'we zouden wel eens iemand willen hebben die de kindjes kwam voorlezen', toen dacht ik 'na als ik daar had gewoond, had ik me direct aangemeld'. Ik bedoel dat is toch harstikke leuk?!'

Rosanna: 'Ik denk dat wanneer je daar bent, dan zit je er middenin, dan ga je vanzelf als het kan wat doen, maar hier ben je toch best wel ver, ga je minder snel zo'n initiatief nemen.'

Maureen geeft als reden dat ze op het moment meer met de problemen in de Nederlandse samenleving bezig is dan met Suriname:

'Ja ik zou ooit wel... tuurlijk, misschien zelf nu wel, alleen ik weet niet zo goed wat... ik ben op dit moment gewoon heel erg bezig met de Nederlandse samenleving en de problemen die we hier hebben, diversiteit met name... Ik zit echt nog te veel in het Nederlandse gebeuren.'

Richard vertelt dat hij zich wel zou willen inzetten, maar dat hij het na een vakantie in Suriname vaak al snel weer vergeet. Hij zegt:

‘Kijk mijn ouders zijn zo trots op Suriname. Het is echt hun land... maarja dan denk ik, ik zou ook wel wat willen doen... want soms als ik op vakantie ben, zie ik ook wel problemen en als ik met vrienden ben, dan discussiëren en praten we ook over wat we kunnen doen, maar als je eenmaal hier weer bent, dan vergeet je het eigenlijk weer. Dan heb je het er niet echt meer over.’

Zelfs Natasha, die zich reeds inzet voor Suriname, geeft aan dat ze, sinds dat ze een baan heeft, moeite heeft haar werk voor Suriname te combineren met haar dagelijkse werk.

Natasha: ‘Eerst had ik nog geen baan en ik was er zeker drie dagen mee bezig. (...) Nu ik deze baan heb, merk ik dat ik er eigenlijk gewoon nauwelijks iets meer voor doe. Af en toe is het telefoontjes plegen, maar hoeveel ik er eigenlijk mee bezig moet zijn, dat kan ik dus niet.’

Wat opvalt is dat veel respondenten aangeven dat Surinamers niet op hulp vanuit Nederland zitten te wachten. Ze geven aan dat dit een belemmerende factor kan zijn en zelfs Nederlanders van Surinaamse afkomst ervan kan weerhouden zich in te zetten voor de ontwikkeling van Suriname. Leonie, Sharifa, Kiran en Maureen zeggen hier het volgende over:

Leonie: ‘Ze hebben zoiets van Nederlanders weten het altijd beter en daar heb je weer die Nederlanders met dat vingertje. Dus wat dat betreft is het ook wel moeilijk denk ik om echt een structurele bijdrage te leveren... dus er kan wel een bijdrage geleverd worden, maar om echt een structurele bijdrage lijkt me wel lastig. (...) Het frustrleert je wel, want het is raar, want je wordt hier ook constant er op aangesproken dat je allochtoon bent (...) en dat is daar dan ook. Dat is natuurlijk heel raar, omdat je dan denkt van dan ben ik wel tussen iedereen, waarvan ze hier vinden dat ik erbij hoor, en dan hoor ik van hen alsnog van ‘ja maar we zijn hier niet in Nederland’.’

Sharifa: ‘Die Surinamers van daar houden niet van de Surinaamse Nederlanders, als je daar komt met je kennis, dan vinden ze je betweterig... Dat is sowieso een obstakel dat doorbroken moet worden.’

Kiran: ‘De acceptatie moet er ook zijn, ze moeten het ook willen...en dat wil het land van herkomst niet... Ik denk dat er wel een stroming is die het wil, maar ik denk dat

het grote algemene volk denkt 'zij gaan weg, laat ze maar oprotten, blijf maar lekker weg'. Als Suriname laat zien dat... uh van... 'wij zien dat jullie iets hebben kunnen maken in Nederland en wij zouden heel graag willen dat jullie toch laten zien dat jullie ook wat voelen voor Suriname'. (...) Dat de mensen die naar Suriname komen niet als buitenlanders behandeld worden. (...) Als er met zo'n insteek vanuit Suriname naar de Nederlandse Surinamers wordt toegetreden, dan zullen zij veel positiever zijn en ook veel eerder willen helpen... want het is niet dat ze niet willen.'

Maureen: 'Ik ken genoeg mensen in mijn omgeving die het hebben geprobeerd en die gewoon weer teruggekomen zijn... omdat je er gewoon niet doorheen komt. (...) Je wordt gewoon niet voor vol aangezien of er wordt een stempel op je gedrukt zo van 'je komt uit het westen, je komt ons wel vertellen hoe het moet'. Het is lastig hoor. Het is niet echt een houding waarmee je verbetering krijgt in het land.'

Willem heeft een Surinaamse vader en een Nederlandse moeder. Hij vertelt dat hij zich best zou willen inzetten voor Suriname, maar dat een aantal dingen hem er van weerhouden.

Willem: 'Het kriebelt bij mij ook wel, maar ik vind dat ik zelf een beetje in een moeilijke positie zit, omdat ik niet alleen half Surinaams ben, ik heb niet twee Surinaamse ouders, dat is ook al iets. Ik spreek geen Sranantongo. Ik versta het één en ander, maar als iemand begint in het Sranantongo, dan ben ik weg én ik ben homo-seksueel. Dus dat zijn allemaal dingen die het me extra moeilijk zullen maken in Suriname. Want de pull voor mij blijft, the way of life trekt me aan, en gewoon de manier waarop mijn familie in elkaar zit is gewoon heel erg prettig. Maar dat zou mij ervan weerhouden, dat ik mij er gewoon niet thuis zou voelen, omdat ik niet gewenst zou zijn.'

Duidelijk is geworden dat er verschillende redenen zijn waarom de respondenten wel een bijdrage aan de ontwikkeling van Suriname willen leveren, maar het momenteel niet doen. Het is onzeker of deze respondenten zich in de toekomst daadwerkelijk zullen gaan inzetten voor Suriname.

6.4. Persoonsgebonden hulp vs. overkoepelende hulpprojecten

In paragraaf 3.3 is reeds naar voren gekomen dat Bijnaar (2004) in één van haar studies het vermoeden uitspreekt dat er een voorzichtige trend is te bespeuren dat tweede generatie Surinamers steeds vaker geneigd zijn te investeren in overkoepelende hulpprojecten en minder vaak geld of pakketten naar familie en vrienden sturen. In deze paragraaf kijk ik of dit onderzoek deze trend al dan niet bevestigt.

In de vorige paragraaf is duidelijk geworden dat van de respondenten die een bijdrage leveren aan Suriname, 27 procent zich op een actieve manier inzet, 9 procent geld of goederen doneert aan een stichting en 64 procent geld of goederen stuurt naar familie of vrienden. Als ik puur en alleen kijk naar hetgeen dat daadwerkelijk gebeurt, kan ik concluderen dat relatief meer respondenten pakketten of geld aan familieleden sturen dan overkoepelende hulpprojecten ondersteunen. Dit zou erop duiden dat de trend waarover Bijnaar spreekt niet opgaat voor de respondenten van dit onderzoek.

Als ik echter de respondenten vraag waar hun voorkeur naar uitgaat, geeft 58 procent aan overkoepelende hulpprojecten te prefereren. 16 procent van de respondenten geeft aan persoonsgebonden hulp de voorkeur en 26 procent zegt dat beide voor- en nadelen hebben.

De respondenten die overkoepelende hulpprojecten verkiezen boven persoonsgebonden hulp geven vaak aan dat persoonsgebonden hulp niet duurzaam is en dat het mensen in Suriname kan demotiveren om zelf aan de slag te gaan. Tevens zeggen sommige respondenten dat ze simpelweg geen directe familie in Suriname hebben om geld of goederen naar te sturen. Ralph, Andre, Cindy en Natasha noemen de voordelen van overkoepelende hulpprojecten:

Ralph: 'Ik ga niet elke maand €50, - sturen om in hun levensonderhoud te voorzien, want ik heb zoiets van zolang je nog alles kan, dan moet je daar zelf aan werken. (...) Een hoop zijn ook best wel gemakzuchtig, terwijl het niet hoeft. Je hoeft in Suriname geen honger te hebben, want bijna elk huis heeft een tuin. Je graaft een kuil en een week later komt er iets uit.'

Andre: 'Ze zijn best wel gierig hoor soms. Krijg je ineens een collect call uit Suriname weet je wel en dan wist je soms helemaal niet wie je aan de telefoon had, van de familie met geldproblemen... en dan dacht ik echt van 'ja kom op he, je spreekt elkaar nooit en dan ineens na vier en half jaar krijg je ineens mensen aan de telefoon van 'we hebben geld nodig'. Ik heb het daar niet zo op. Projecten of een stichtingen die hebben tenminste een plan en die hebben wat opgezet. Maar dan nog... met Surinamers moet je oppassen dat ze het niet verduisteren, maar als het een betrouwbare stichting is of iets, dan denk ik van dan kan je het beter aan hen geven.'

Cindy: 'Ik denk dat het beter is om een project te ondersteunen. Vaak is het zo met Surinaamse mensen dat ze wel plannen hebben, maar dat er vaak niet zo veel van komt. Als je geld stuurt, zie je niet direct wat er mee gebeurt, maar wanneer jij zelf een project ondersteunt, ben je er zekerder van dat je geld goed terecht komt.'

Natasha: 'Ik denk dat in projectvorm beter is. Dat is altijd beter, want als je geld gaat opsturen, hoeven... want dan sturen ze bijvoorbeeld honderd euro per maand... nou

daar kunnen ze gewoon van leven... dus dat betekent dat sommige mensen niet gemotiveerd zijn om te gaan werken, want ze krijgen toch wel geld uit Nederland. (...) Dus ik denk dat als je echt een project opzet, dat het veel meer waarde heeft ook voor anderen en nu gaat het alleen maar om één persoon.'

Een groot deel van de respondenten is echter ook kritisch ten aanzien van overkoepelende hulpprojecten. Net zoals Richard, Muriël en Sharifa, hebben ze er weinig vertrouwen in dat het geld goed terecht komt.

Richard: 'Familieleden vertrouw je toch wel een beetje. Kijk bij zo'n project... Er zijn zoveel projecten in Suriname, dat je soms afvraagt, heeft het wel echt nut? Door wie wordt het project geleid? Dat soort dingen, dus liever naar familieleden, dat je gewoon weet dat het geld op een goede plek terechtkomt en dat het niet weer in iemand anders zak verdwijnt voor een mooie auto ofzo.'

Muriël: 'Ik denk persoonlijk dat als je het naar je eigen familieleden stuurt die het nodig hebben, dat je beter weet waar het terecht komt. Want je hoort vaak met die goede doelen dingen dat je eigenlijk niet weet waar het terecht komt.'

Sharifa: 'Je weet niet of het wel goed terecht komt. (...) Als je je eigen familie ondersteunt, dan kan je gewoon geld sturen. Maar het lijkt me best wel eng als je zeg maar voor een tehuis ofzo geld stuurt (...) ik bedoel je weet niet waar het terechtkomt en dat vind ik best wel eng.'

Op basis van dit onderzoek is het moeilijk te zeggen of de trend waarover Bijnaar spreekt waar is. De voorkeur van het grootste deel van de respondenten lijkt de trend te bevestigen, maar de daadwerkelijke cijfers ontkrachten het juist. Daarnaast is het moeilijk een uitspraak te doen over een trend, omdat dit onderzoek slechts een momentopname is.

6.5. Behoren migrantenorganisaties tot het verleden?

In het theoretisch kader is duidelijk geworden dat migrantenorganisaties van invloed kunnen zijn op de economische en sociale ontwikkeling van het herkomstland door middel van de contacten die zij onderhouden met het herkomstland. In deze paragraaf onderzoek ik of de respondenten zijn aangesloten bij migrantenorganisaties en wat hen daar wel of niet toe beweegt.

Uit de interviews is naar voren gekomen dat slechts een klein deel van de respondenten van de tweede generatie, 10,5 procent, is aangesloten bij een migrantenorganisatie. Bij de ouders van de respondenten ligt dit percentage hoger, namelijk

op 39,5 procent. Ongeveer de helft van de respondenten is wel op de hoogte van verscheidene migrantenorganisaties (bijlage, figuur 13, p. 12). De meeste respondenten geven echter aan dat ze niet de behoefte hebben bij een organisatie aangesloten te zijn. Zo zeggen Leonie en Shafi het volgende:

Leonie: 'Ik weet heus wel dat ik Surinaams ben en ik vind het ook wel belangrijk om daar bepaalde dingen van mee te krijgen, maarja om hier nu bij zo'n club te gaan zitten. (...) Haha nee, lekker boeiend weet je wel, ik ga wel lekker naar de stad en zelf dingen doen... en als ik iets Surinaams wil doen, bel ik wel een familielid op of ga ik wel naar een feestje ofzo.'

Shafi: 'Ik heb gewoon mijn familie, dus ik hoef niet echt... weet je... ik heb ook genoeg vrienden van Hindoestaanse en Surinaamse afkomst, dus ik heb niet echt behoefte om me nog bij een organisatie aan te gaan sluiten, omdat ik te weinig met Surinamers in contact kom.'

Muriël's ouders zijn aangesloten bij een migrantenorganisatie. Vroeger ging Muriël regelmatig met haar ouders mee naar activiteiten van de vereniging, maar tegenwoordig niet meer. Ze heeft hier de volgende verklaring voor:

Muriël: 'Bijna alle mensen die daar komen hebben kinderen van onze leeftijd, maar niemand komt ooit mee. Wij zijn de enige die wel eens meegaan, maarja als je dan alleen bent, is er ook niks aan. (...) Mijn ouders gaan daar heen omdat ze daar veel mensen kennen van vroeger uit Suriname. Persoonlijk lijkt me dat ook wel leuk als je dat zou hebben, maar dat is voor ons niet het verhaal.'

De uitkomsten van de interviews duiden erop dat de interesse in migrantenorganisaties onder tweede generatie Surinamers zeer beperkt is. De interesse zou in de toekomst echter kunnen toenemen als meer leden van de tweede generatie gaan investeren in overkoepelende hulpprojecten.

7. Tweede generatie Surinamers in tijdsperspectief

In dit hoofdstuk plaats ik de tweede generatie in het perspectief van tijd. Ik analyseer de relatie tussen de verschillende generaties en onderzoek of de rol van Suriname binnen de verschillende generaties verschilt.

7.1. Eerste generatie Surinamers

Tijdens de interviews met de respondenten van de tweede generatie heb ik gevraagd naar de band die hun ouders met Suriname hebben. Op die manier heb ik indirect informatie verkregen over de eerste generatie. De volgende punten zijn reeds duidelijk geworden:

- De ouders van de respondenten van de tweede generatie onderhouden intensiever contact met vrienden en familie in Suriname dan de respondenten zelf;
- Veel leden van de eerste generatie zijn, aldus de respondenten van de tweede generatie, beter op de hoogte van de problemen en ontwikkelingen in Suriname dan zijzelf. Vaak worden ze door hun ouders op de hoogte gesteld van familiegebeurtenissen en andere ontwikkelingen in Suriname;
- De eerste generatie lijkt eerder geneigd te zijn naar Suriname te migreren dan de tweede generatie. Slechts 24 procent van de ouders van de respondenten van de tweede generatie wil niet naar Suriname migreren, tegenover 45 procent van de respondenten zelf (figuur 4.5.1. en tabel 4.5.3.);
- Eerste generatie Surinamers lijken zich vaker in te zetten voor Suriname dan tweede generatie Surinamers. De respondenten van de tweede generatie geven namelijk aan dat hun ouders vaker geld of pakketten naar vrienden en familie sturen of zich op een andere wijze inzetten voor hun herkomstland dan dat zij zelf doen;
- De ouders van de respondenten van de tweede generatie zijn vaker aangesloten bij migrantenorganisaties dan zijzelf.

De antwoorden van de respondenten van de tweede generatie duiden erop dat eerste generatie Surinamers een sterkere band met Suriname hebben en eerder geneigd zijn zich in te zetten voor hun herkomstland dan tweede generatie Surinamers. Ik vergelijk deze uitkomsten met de informatie die de vier personen van de eerste generatie mij geven.

Alle vier de respondenten hebben regelmatig contact met mensen in Suriname, waaronder familieleden, vrienden of leden van een stichting of organisatie waarbij ze zijn aangesloten. De respondenten beschikken over uitgebreide kennis over de problemen en ontwikkelingen in Suriname. Daarnaast weten zij veel van de Surinaamse gemeenschap in Nederland.

Alle vier de respondenten sturen ofwel geld of pakketten aan familieleden of zetten zich in voor een overkoepelend hulpproject. Alle vier zijn aangesloten bij organisaties die zich op één of andere manier inzetten voor Suriname.

Mevrouw Callender denkt dat 80 procent van de totale hulp van de Surinaamse gemeenschap in Nederland afkomstig is van eerste generatie Surinamers. Daarnaast verwacht ze dat de persoonsgebonden hulp zal afnemen en de steun aan overkoepelende hulpprojecten zal toenemen. Ze legt uit dat mensen die hun ouders ondersteunen, na het overlijden van hun ouders meestal overkoepelende hulpprojecten gaan ondersteunen en niet andere familieleden. Tevens verwacht ze dat de persoonsgebonden hulp afneemt, omdat veel leden van de tweede generatie geen directe familie in Suriname hebben en daardoor minder geld of pakketten naar Suriname sturen.

De heer Choenni geeft aan dat slechts een klein deel van de tweede generatie nog betrokken is bij Suriname en zich nog wil inzetten voor Suriname.

‘De tweede generatie is veel minder actief... een kleine groep van de tweede generatie is nog geïnteresseerd in Suriname, maar een groot deel van de kinderen die hier geboren zijn, van de tweede generatie (...) hebben niet zo’n goed beeld... Ze associëren Suriname misschien toch met Bouterse, ontwikkelingsland, land van mijn ouders. (...) Ik denk dat een grote groep (...) ze zouden Suriname wel een keertje willen zien, maar ze zijn vernederlands. (...) Dus er is een kleine groep die betrokken is en iets wil betekenen voor Suriname, maar de grote groep van de tweede generatie heeft wel iets van een vage betrokkenheid en op emotionele momenten misschien (...), maar voor rest is het een ‘ver-van-mijn-bed-show’ en zijn ze niet heel erg betrokken.’

Hij voegt daar aan toe:

‘Surinamers van de eerste generatie, dat zie je ook op allerlei feesten overal, die praten veel over Suriname... heimwee, nostalgie... die kunnen urenlang over allerlei dingen praten en de kinderen die zegt dat niks... die vervelen zich heel snel.’

De heer De Winter denkt dat tweede generatie Surinamers zich wel betrokken blijven voelen bij Suriname. Hij geeft hiervoor de volgende reden:

‘Ze blijven namelijk Surinaams bloed in zich hebben en blijven er mee geconfronteerd worden dat ze anders zijn dan Nederlanders... door hun naam en huidskleur... Daardoor moeten ze wel op zoek gaan naar hun ‘anders zijn’.’

Volgens mevrouw Callender zijn er twee stromingen binnen de tweede generatie.

'Ik zie twee stromingen: aan de ene kant, ook binnen de hogeschool bij Surinaamse studenten, dat nog relatief veel stage gaan lopen en gaan afstuderen in Suriname. Dus de belangstelling en betrokkenheid is daar op een één of andere manier wel aanwezig. Ook laatst het voorbeeld van voetballers die de Europacup hadden gewonnen en met de Surinaamse vlag rondliepen en vervolgens naar Suriname gingen, terwijl die jongens bijna allemaal in Nederland zijn geboren. Dus de betrokkenheid zie ik aan de ene kant heel goed, maar ik zie ook wel een groep Surinaamse jongeren die dat gewoon minder hebben.'

Wat betreft migrantenorganisaties geven zowel de heer Choenni als mevrouw Veldhuizen aan dat ze het idee hebben dat bijna alle leden van de migrantenorganisaties tot de eerste generatie behoren.

De interviews met de leden van de eerste en tweede generatie duiden erop dat eerste generatie Surinamers intensiever contact onderhouden met mensen in Suriname, uitgebreidere kennis hebben over datgene wat er in Suriname gebeurt, eerder geneigd zijn naar Suriname te migreren, vaker zijn aangesloten bij migrantenorganisaties en zich vaker inzetten voor de ontwikkeling van Suriname dan tweede generatie Surinamers. Dit zou kunnen betekenen dat de banden met Suriname per generatie afnemen.

7.2. Derde generatie Surinamers

De derde generatie bestaat uit mensen van wie de opa en/of oma in Suriname is geboren en de ouders in Nederland zijn geboren of voor hun zesde levensjaar naar Nederland zijn gemigreerd. Ik onderzoek welke rol Suriname in het leven van de zes respondenten van de derde generatie speelt, in welke mate zij zich verbonden voelen met Suriname en zich willen inzetten voor het land.

De respondenten hebben nauwelijks of nooit contact met mensen in Suriname. Niet één van de respondenten is ooit naar Suriname op vakantie geweest. Ze zijn wel nieuwsgierig naar Suriname en willen er graag een keer naar toe. Stefan en Ashley zeggen:

Stefan: 'Ik wil er echt wel naar toe. (...) Gewoon kijken, beetje zien... Het is toch een stukje waar je vandaan komt, dus dat wil ik zeker wel ooit gezien hebben.'

Ashley: 'Een kwart van mij is toch Surinaams, dus dan heb ik die nieuwsgierigheid van, na ja het is Surinaams, maar wat is Suriname eigenlijk?'

Hoewel alle respondenten graag een keer naar Suriname willen, heeft het grotendeel er geen haast mee. Jeffrey zegt:

'Eerder als ik tijd over heb ofzo. (...) Ik ben ook niet echt ermee opgegroeid. (...) Het komt wel een keertje. Daar naartoe gaan en dan zie ik wel hoe het daar is. Ik wil het wel echt een keer zien, dat wel.'

Dat de respondenten geen hoge prioriteit geven aan een bezoek aan Suriname, blijkt onder andere uit het feit dat de respondenten in het verleden vaak andere landen dan Suriname als vakantiebestemming hebben gekozen. Zo is Stefan onlangs een jaar naar Peru geweest en gaat Eva reizen in Zuid-Amerika.

Stefan: 'Afgelopen jaar, voordat ik met mijn studie begonnen ben, ben ik naar een ontwikkelingsland geweest en ik had twee opties, naar een Zuid-Amerikaans land en Suriname. (...) Ik heb gekozen voor een ander Zuid-Amerikaans land en niet voor Suriname. Ik heb voor Peru gekozen. (...) Ik zou nu eigenlijk zeggen dat ik meer een band heb met Peru eigenlijk dan met Suriname. (...) Ik wou Spaans leren en het leven in Peru is goedkoper.'

Eva: 'Ik ga naar Zuid-Amerika, maar ik ga niet naar Suriname... De verhalen hebben er voor gezorgd dat ik nu niet denk van 'goh dat is een heerlijk vakantieland om naar toe te gaan', dus dan zou het echt om een andere reden zijn dat ik er naar toe zou gaan en vooralsnog heb ik dat niet. Nee, zo hard leeft het niet.(...) Ik ga nu naar Argentinië in oktober, dat doe ik liever dan Suriname.'

De nieuwsgierigheid van de respondenten naar Suriname wordt vaak veroorzaakt door verhalen van hun opa, oma of ouders of doordat mensen in hun omgeving vragen van welk land zij afkomstig zijn. Eva zegt:

'Toen mijn opa drie jaar geleden overleed was het voor mij wel een... heel erg moment van ok, nu ben ik die wortels wel kwijt. Ik ben er altijd wel zoekend naar geweest, omdat ik er altijd mee geïdentificeerd werd. (...) Mensen zeiden altijd, goh je ziet er wel iets anders uit. Wat ben je? Ben je Indonesisch? En misschien doordat je omgeving er zo op let, dat je er zelf ook over na gaat denken. Wat ben ik eigenlijk? Ben ik toch een deel Chinees ofzo? Waar komt het eigenlijk vandaan de vormen van mijn lichaam? De vormen van mijn gezicht... Uh dus daar was wel bij mij een ernstige behoefte aan. (...) Dus dat heb ik uitgezocht voor mijzelf, van ja wat betekent het nou?... Nou het betekent dus niet zoveel, het betekent enkel de buitenkant!'

Veel verder dan nieuwsgierigheid gaat het echter meestal niet. In het dagelijkse leven van de respondenten speelt Suriname nauwelijks meer een rol. Hun ouders praten weinig over Suriname en sommige van hun ouders zijn zelfs nog nooit in Suriname zijn geweest. In veel

gevallen hebben de respondenten dan ook meer over Suriname te horen gekregen van hun opa en oma dan van hun ouders. Stefan, Hendrik en Ashley geven aan dat Suriname weinig invloed heeft op hun leven.

Hendrik: 'Ik heb wel het besef dat het een stukje van mij is, maar met name denk ik dus door die invloed van mijn oma. (...) Maar als er morgen zeg maar een politieke crisis zou zijn in Suriname, dan raakt mij dat net zoveel als een politieke crisis in Spanje. (...) Het kleurt mijn leven niet heel erg.'

Stefan: 'Ik heb zelf ook niet echt een reden om me er mee bezig te houden, want ik ken gewoon niemand die daar woont op dit moment en ik ben er zelf nooit geweest en mijn vader heeft het er nooit over, want mijn vader is een echte Hollander geworden.'

Ashley: 'Zo'n grote rol speelt het niet in mijn leven, want ja uh... Ik voel me gewoon Nederlander. (...) Ook niet iedereen weet dat ik kwart Surinaams ben. Ik vind het wel leuk om te vertellen. (...) Het is toch wel, die trots die ik wel heb, van ik ben wel een kwart Surinaams, maar uh... toch zie ik mezelf wel meer als een Nederlander. Ik zou niet zeggen ik ben Nederlander van Surinaamse...nee, nee.'

Net zoals Ashley identificeert het merendeel van de respondenten zichzelf als Nederlander. Ook Eva ziet zichzelf als Nederlander:

'Gewoon een Nederlander. (...) Ik heb mezelf eigenlijk altijd gewoon neergezet als Nederlandse, omdat het maar zo'n klein deel is, het is maar een kwart. Nederlander met een soort randje. Ik zie er net wat anders uit en dat vind ik niet zo erg, maar ik zie mezelf in hoofdzaak gewoon als Nederlander, niet als Surinamer, want ik denk dat ik me daar niet mee kan vergelijken, nee.'

Opvallend is dat geen van de respondenten, in tegenstelling tot de respondenten van de tweede generatie, uitsluitend Surinaamse vrienden heeft. Eva, Jeffrey, Hendrik en Stefan hebben vrienden die van verschillende landen afkomstig zijn. Linda en Ashley hebben voornamelijk autochtone Nederlanders als vrienden. Eva geeft aan dat haar familieleden de enige mensen van Surinaamse afkomst zijn die ze regelmatig ziet.

'Ik heb eigenlijk alleen maar familie die zeg maar Surinaams is en de meeste vrienden die zijn van alles wat, blank, Marokkaans, eigenlijk van alles wat, maar niet Surinaams moet ik eerlijk zeggen. Dat is eigenlijk enkel mijn familie.'

Dit zou kunnen betekenen dat derde generatie Surinamers minder 'embedded' zijn in de Surinaamse gemeenschap dan eerste en tweede generatie Surinamers.

Tevens is opmerkelijk dat, in tegenstelling tot de respondenten van de tweede generatie, de meeste respondenten van de derde generatie nauwelijks of geen kennis hebben van de problemen en ontwikkelingen in Suriname. Ze praten nauwelijks of nooit over Suriname. Onder andere uit het volgende citaat blijkt dat de kennis van de respondenten zeer beperkt is:

Stefan: 'Ik zou niet specifiek iets kunnen vertellen. (...) De reden dat mijn opa en oma naar Nederland gekomen zijn... Desi Bouterse daar was iets mee... Ik weet niet of dat de reden was, maar dat was in die tijd dat die hele familie naar Nederland kwam.'

Hendrik en Jeffrey antwoorden het volgende als ik hen vraag of ze op de hoogte zijn van de gebeurtenissen in Suriname:

Hendrik: 'Ja naja, oppervlakkig eigenlijk. Niet meer dan dat wat hier in de Nederlandse media staat.'

Jeffrey: 'Nee helemaal niet, helemaal niet.'

De citaten laten zien dat de betrokkenheid van de respondenten bij datgene wat er in Suriname gebeurt laag is.

Uit de interviews komt naar voren dat vrijwel alle respondenten van mening zijn dat de Surinaamse gemeenschap in Nederland iets kan betekenen voor Suriname. Ze voelen zichzelf echter niet geroepen zich in te zetten voor Suriname. De volgende citaten maken duidelijk dat het voor de respondenten net 'te ver weg is':

Hendrik: 'Ik en mensen met mij, wij hebben denk ik niks speciaals te bieden. Het is misschien iets anders als je eerste generatie bent of tweede generatie en nog wel een nauwe band hebt. (...) De afstand tussen mij en Suriname die is heel erg groot. Dat wil niet zeggen dat ik bijvoorbeeld op mijn terrein niet iets zou kunnen betekenen voor Surinaamse media, maar dat komt dan voort uit mijn expertise en niet uit het feit dat ik toevallig een stukje Surinamer ben.'

Eva: 'Ja misschien als je eerste generatie bent, maarja inmiddels derde generatie, dat vind ik echt, ja nee, te ver weg eigenlijk. Ik heb niet zo veel meer met het land, als wel dat je nog iets terugvindt in de bloedsporen zeg maar, wat je Surinaams maakt. Nee, nee. Ik denk dat dat bij de eerste generatie wel leeft.'

Jeffrey: 'Ja het zou wel makkelijk zijn als ze dat doen, het is toch wel je vaderland steunen. (...) Maar voor mij... Ik heb er niks mee, dus het zou voor mij niet van toepassing zijn.'

Linda geeft aan dat ze eventueel vrijwilligerswerk wil gaan doen. De keuze zal voor haar echter eerder afhangen van het soort project dan van het land.

'Ik heb in mijn hoofd dat ik een project wil gaan doen in het buitenland en uh naja als ik graag naar Suriname wil, is dat natuurlijk een goede combinatie...Ik heb er verder niet over nagedacht wat. (...) Er zijn wel meerdere landen waar ik heen zou willen. Het hangt er dan heel erg vanaf wat het aanbod aan projecten is. (...) Ik denk dat ik het ooit nog wel doe, maar ooit is denk ik vrij ver weg. (...) Er zijn zoveel goede doelen waarvan ik denk daar zou ik iets mee moeten... In die zin zie ik het niet als echt mijn taak. Niet meer dan andere dingen.'

Hendrik vertelt dat hij met zijn expertise in het verleden wel eens mensen heeft geholpen met een bedrijfsplan voor een bedrijf in Suriname. Hij geeft aan dat hij bereid is een bijdrage te leveren als mensen hem daarom vragen.

'Het zijn dingen waar ik in zekere zin passief in was. Mensen die ik kende en die ik vertrouwde en respecteerde waar ze mee bezig waren, vroegen mij een bepaalde input te leveren en dan doe ik dat. En in de besluitvorming speelt wel het feit dat het in Suriname is een rol, maar ik zal er niet actief naar op zoek gaan. Het kwam op mijn pad. Interessante onderwerpen en interessante mensen die er mee bezig zijn, dus ja goed, dan probeer ik er iets mee te doen.'

Hij vertelt dat op werkgebied de inhoudelijke keuze belangrijker is dan de keuze van het land. Tevens geeft hij, net zoals veel respondenten van de tweede generatie, aan dat hulp vanuit Nederland niet altijd welkom is.

Concluderend kan ik stellen dat de respondenten van de derde generatie nieuwsgierig zijn naar hun roots, maar dat Suriname verder nauwelijks of geen rol speelt in hun leven. Ze voelen zich Nederlander, zijn niet of nauwelijks op de hoogte van de gebeurtenissen en problemen in Suriname en voelen zich niet verantwoordelijk voor Suriname.

7.3. Vervagende transnationale banden?

In deze paragraaf wil ik met grote voorzichtigheid een uitspraak doen over de veranderende rol van Suriname in het leven van de verschillende generaties Surinamers in Nederland. Grote voorzichtigheid is gepast omdat ik slechts een gering aantal mensen heb geïnterviewd en geen

langdurig onderzoek heb uitgevoerd. Dit onderzoek is slechts een momentopname en het is moeilijk in te schatten hoe de ontwikkelingen daadwerkelijk zullen zijn. Daarnaast baseer ik mijn uitspraken deels op 'tweedehands' informatie, omdat ik de informatie over de eerste generatie voor een deel heb verkregen via de respondenten van de tweede generatie. Gezien de beperkte tijd van het onderzoek was het niet mogelijk de ouders zelf te spreken.

Als ik de uitkomsten van de interviews met de leden van de eerste, tweede en derde generatie met elkaar vergelijk, wordt duidelijk dat de respondenten van de eerste generatie het meest intensief contact onderhouden met mensen in Suriname. De respondenten van de tweede generatie onderhouden minder intensief contact met mensen in Suriname en de respondenten van de derde generatie onderhouden vaak helemaal geen contact. Daarnaast zijn de respondenten van de eerste generatie eerder geneigd naar Suriname te migreren dan de respondenten van de tweede generatie, die weer eerder geneigd zijn naar Suriname te migreren dan de respondenten van de derde generatie.

Ook het kennisniveau lijkt af te nemen. De respondenten van de eerste generatie zijn goed op de hoogte van de ontwikkelingen en problemen in Suriname, de respondenten van de tweede generatie iets minder goed en de respondenten van de derde generatie nog minder goed.

Hetzelfde geldt voor de mate waarin de respondenten zich willen inzetten voor Suriname. De respondenten van de tweede generatie geven aan dat hun ouders, de leden van de eerste generatie, vaker geld of pakketten sturen naar Suriname of zich op een andere wijze inzetten voor het land dan zichzelf. De respondenten van de derde generatie voelen het niet als hun verantwoordelijkheid om zich in te zetten voor Suriname. De respondenten van de derde generatie identificeren zichzelf in de meeste gevallen dan ook als Nederlander, in tegenstelling tot de respondenten van de tweede generatie die zich vaak identificeren op een wijze die gerelateerd is aan Suriname. Tevens lijken de respondenten van de derde generatie minder 'embedded' te zijn binnen de Surinaamse gemeenschap dan de respondenten van de tweede generatie, omdat het aandeel 'vrienden van Surinaamse afkomst' beduidend lager is. Over het algemeen duiden de uitkomsten van de interviews erop dat er sprake is van een afnemende band en betrokkenheid met Suriname per generatie.

8. Conclusies

In dit onderzoek heb ik getracht antwoord te krijgen op de vraag welke factoren van invloed kunnen zijn op de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname. Met behulp van bestaande literatuur en interviews met eerste, tweede en derde generatie Surinamers heb ik antwoord gekregen op deze vraag. Vanwege het beperkte aantal interviews zijn de uitkomsten niet representatief voor de gehele Surinaamse gemeenschap in Nederland.

De uitkomsten van dit onderzoek wijzen erop dat zowel eerste als tweede generatie Surinamers deelnemen aan transnationale activiteiten. Hoewel de intensiviteit van activiteiten bij de eerste generatie volgens de respondenten van de tweede generatie hoger is, mag de deelname aan transnationale activiteiten van tweede generatie Surinamers niet worden onderschat. Ruim een derde van de respondenten heeft maandelijks contact met Suriname en een kwart wil in de toekomst naar Suriname migreren. Dit kan erop wijzen dat er verschillen zijn tussen tweede generatie Surinamers en tweede generatie immigranten in de Verenigde Staten, van wie slechts een klein deel transnationaal actief is (Jones-Correa, 2002; Portes, 2001).

In tegenstelling tot hetgeen Portes en DeWind (2004) en Haller en Landolt (2005) zeggen, wijst dit onderzoek erop dat het opleidingsniveau van een individu van de tweede generatie nauwelijks van invloed is op de mate van contact met mensen in Suriname en de bijdrage die een individu levert aan het ontwikkelingsproces van Suriname. Uit het onderzoek van Portes en DeWind kwam naar voren dat hoogopgeleiden en beter ontwikkelde mensen vaker deelnemen aan transnationale activiteiten dan laagopgeleiden. In het onderzoek van Haller en Landolt komt daarentegen naar voren dat juist mensen uit lagere klassen vaker banden onderhouden met het land van herkomst dan mensen uit hogere klassen. Daarnaast wijst dit onderzoek erop dat er nauwelijks verschillen zijn tussen mannen en vrouwen van de tweede generatie. Dit komt niet overeen met wat Portes (2003) en Haller en Landolt (2005) zeggen, namelijk dat mannen eerder geneigd zijn transnationale contacten te onderhouden dan vrouwen. Net zoals Haller en Landolt (2005) en Levitt (2003) aangeven, wijst dit onderzoek erop dat individuen die een religie praktiseren vaker contact onderhouden met mensen in het herkomstland en vaker een bijdrage willen leveren aan het ontwikkelingsproces van het herkomstland dan individuen die geen religie praktiseren. Verder wijst dit onderzoek erop dat een sterke oriëntatie van tweede generatie Surinamers op de Surinaamse gemeenschap, zowel de mate van contact met mensen in Suriname, als de bereidheid om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname, kan vergroten. Tweede generatie Surinamers van wie één ouder van Nederlandse afkomst is en één ouder van Surinaamse afkomst lijken hiertoe juist minder geneigd te zijn.

In het theoretisch kader bleek dat er volgens Gowricharn en Schüster (2003, p. 171) twee extremen waar te nemen zijn binnen de tweede generatie; namelijk een sterk afnemende interesse in Suriname en het hebben van beste vrienden in Suriname. In aanvulling daarop onderscheid ik drie groepen. Ten eerste is er een groep die actief is en een bijdrage levert aan het ontwikkelingsproces van Suriname. Ten tweede is er een groep die niet actief is, maar wel geïnteresseerd is een bijdrage te leveren. Ten derde is er een groep die niet actief is en ook niet geïnteresseerd is een bijdrage te leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname. De tweede groep is in dit onderzoek het grootst. Dit zou erop kunnen wijzen dat een redelijk groot deel van de tweede generatie bereid is een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname, maar dat de daadwerkelijke inzet van tweede generatie Surinamers gering is. De inzet van de ouders van de respondenten van de tweede generatie ligt hoger dan van hen zelf en de inzet van de respondenten van de derde generatie ligt veel lager. Op basis hiervan verwacht ik dat de bereidheid om een bijdrage te leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname per generatie zal afnemen. Het onderzoek laat zien dat sommige tweede en derde generatie Surinamers zich liever inzetten voor landen die armer zijn dan Suriname.

Daarnaast wijzen de uitkomsten van dit onderzoek erop dat de interesse in migrantenorganisaties onder tweede generatie Surinamers zeer beperkt is. Veel respondenten zijn wel van migrantenorganisaties op de hoogte, maar hebben geen behoefte om lid te worden. Dit komt overeen met het onderzoek van Van Heelsum (2004, p. 22), waarin zij aangeeft dat Surinaamse jongeren relatief weinig behoefte hebben aan Surinaamse organisaties.

De interviews laten een grote variëteit aan bijdragen zien die de respondenten van de tweede generatie willen leveren aan het ontwikkelingsproces van Suriname. De bijdragen variëren van het sturen van geld of het opzetten van een stichting tot het starten van een eigen bedrijf. Afhankelijk van de aansluiting van deze bijdragen op de hulpbehoefte van Suriname, kan de tweede generatie een belangrijk potentieel vormen voor Suriname. Wanneer de aansluiting goed is, dan is dit hét moment voor Suriname om er van te profiteren. De uitkomsten van dit onderzoek wijzen er namelijk op dat veel tweede generatie Surinamers zich nog met Suriname verbonden voelen en een deel van hen nog bereid is zich in te zetten voor het land, terwijl Suriname in het leven van derde generatie Surinamers nauwelijks meer een rol lijkt te spelen. Daarom, zoals één van de respondenten van dit onderzoek zei: 'het is nu of nooit'.

In het onderzoek is tevens duidelijk geworden dat een negatieve houding van Surinamers ten opzichte van Nederlanders van Surinaamse afkomst de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname kan belemmeren. Dit komt overeen met het onderzoek van Lee (2004) over tweede generatie Tonganezen die zich niet welkom voelen in Tonga. Veel respondenten van dit onderzoek zijn, net als veel tweede generatie Tonganezen, kritisch over overkoepelende hulporganisaties en materiële remittances. Overkoepelende hulporganisaties worden als onbetrouwbaar ervaren en

materiële remittances als niet duurzaam. Desalniettemin is het mogelijk dat de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces zal toenemen wanneer Suriname toont dat er behoefte is aan hulp door in contact te treden met tweede generatie Surinamers in Nederland.

9. Nawoord

Op basis van dit onderzoek is niet met zekerheid vast te stellen hoe de stromen van geld, personen, kennis en informatie zich in de toekomst zullen ontwikkelen. Ik verwacht dat de banden met Suriname per generatie zullen afnemen. Dit hoeft echter niet te betekenen dat ook de stromen van geld, personen, kennis en informatie tussen Suriname en Nederland zullen afnemen. Pensioenen van mensen die naar Suriname migreren, zorgen voor een nieuwe stroom geld. Tevens is het mogelijk dat tweede generatie Surinamers, die momenteel geen geld of pakketten naar Suriname sturen, dit wel gaan doen wanneer hun ouders naar Suriname remigreren. Het contact en de band met Suriname kan op dat moment weer sterker worden. Daarnaast migreren nog jaarlijks ruim 2000 mensen vanuit Suriname naar Nederland. Deze mensen vormen een nieuwe eerste generatie en houden de stromen in stand. Geheel verdwijnen zullen de banden tussen Suriname en Nederland daardoor nooit. Wel acht ik de kans groot dat de stromen tussen beide landen zullen afnemen als gevolg van de afnemende transnationale activiteiten per generatie en het hoge percentage interetnische huwelijken.

Zoals gezegd vormt dit onderzoek slechts een eerste oriëntatie op de factoren die van invloed kunnen zijn op de bereidheid van tweede generatie Surinamers om een rol te spelen in het ontwikkelingsproces van Suriname. Voor een beter en representatiever beeld is grootschalig en langlopend onderzoek nodig, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Daarnaast lijkt het mij interessant en zinvol te onderzoeken in welke mate de hulp van Nederlanders van Surinaamse afkomst al dan niet welkom is in Suriname. Ik ben benieuwd of de hulp inderdaad niet welkom is of dat slechts een kleine groep Surinamer er niet welwillend tegenover staat en dat deze kleine groep de beeldvorming bepaalt. Tevens zou een onderzoek naar de aansluiting van de hulpbehoefte van Suriname op de kennis en vaardigheden van tweede generatie Surinamers heel waardevol zijn.

Tenslotte zou een vergelijkend onderzoek naar de transnationale activiteiten van verschillende allochtone bevolkingsgroepen in Nederland zinvol zijn. Op die manier kan duidelijker worden hoe groot de invloed is van de complexe relatie tussen Nederland en Suriname op transnationale activiteiten.

10. Literatuur

- Al-Ali, N., & Koser, K. (2002). *New approaches to migration? Transnational communities and the transformation of home*. Routledge: London.
- Armbruster, H. (2002). Homes in crisis: Syrian orthodox Christians in Turkey and Germany. In N. Al-Ali & K. Koser (Eds.), *New approaches to Migration? Transnational communities and the transformation of home* (pp. 17-33). Routledge: London.
- Bijnaar, A. (2004). Verborgen principes. In J. van der Meer (Ed.), *Stille gevers. Migranten en hun steun aan het thuisland* (pp. 38 – 47). De Balie: Amsterdam.
- Bruijne, A. de, & Schalkwijk, A. (1994). *Konderman en P'tata. Nederland als referentiekader voor Surinamers*. Bosch & Keuning: Baarn.
- Bruijne, A. de, Runs, A., & Verrest, H. (2001). De NGO-wereld als bron van nieuwe transatlantische contacten. *OSO, Tijdschrift voor Surinaamse Taalkunde, Letterkunde, Cultuur en Geschiedenis*, 20, 1, 36-47.
- Consumentenbond (2005). Goed geld overmaken. Geld overmaken naar het buitenland: mogelijkheden en perceptie van allochtone consumenten.
- Gemeente Amsterdam, Dienst Onderzoek en Statistiek (2006). De Amsterdamse Burgermonitor 2006.
- Ghorashi, H. (2003). Iraanse vrouwen, transnationaal of nationaal? Een (de)territoriale benadering van 'thuis' in Nederland en de Verenigde Staten. *Migrantenstudies*, 19, 3, 140-155.
- Ghorashi, H. (2005). Layered meanings of community: Experiences of Iranian women exiles in 'Iranglees'. In T. Davids & F. van Driel (Eds), *The gender question in globalisation. Changing perspectives and practices* (pp. 197-217). Ashgate Publishing Ltd.: Aldershot.
- Gortzak, W. (2003). *Nederland-Suriname: De Herkansing*. Mets en Schilt: Amsterdam.
- Gowricharn, R., & Schüster, J. (2001). Diaspora and transnationalism. The case of the Surinamese in the Netherlands. In R. Hoefte & P. Meel (Eds.), *20th Century Suriname; continuities and discontinuities in a new world society* (pp. 155-173). KITLV Press: Leiden.
- Hall, S., & Gay, P. du (1996). *Questions of cultural identity*. Sage Publications: London.
- Haller, W., & Landolt, P. (2005). The transnational dimensions of identity formation: Adult children of immigrants in Miami. *Ethnic and Racial Studies*, 28, 6, 1182 –1214.
- Heelsum, A.J. van (1997). *De etnisch-culturele positie van de tweede generatie Surinamers*. Het Spinhuis: Amsterdam.
- Heelsum, A.J. van, & Voorthuysen, E. (2002). *Surinaamse organisaties in Nederland. Een netwerkanalyse*. Aksant: Amsterdam.
- Heelsum, A.J. van (2004). *Migrantenorganisaties in Nederland*. FORUM: Utrecht.

- Jones-Correa, M. (2002). The study of transnationalism among the children of immigrants: where we are and where we should be headed. In P. Levitt en C. Waters (Eds.), *The changing face of home* (pp. 221-241). Russell Sage Foundation: New York.
- Lee, H. (2004). 'Second generation' Tongan transnationalism: Hope for the future? *Asia Pacific Viewpoint*, 45, 2, 235 – 254.
- Leitner, H., & Ehrkamp, P. (2006). Rethinking immigration and citizenship: new spaces of migrant transnationalism and belonging. *Environment and Planning A*, 38, 1591-1597.
- Leitner, H., & Ehrkamp, P. (2006). Transnationalism and migrants' imaginings of citizenship. *Environment and Planning A*, 38, 1615–1632.
- Levitt, P. (1998). Social remittances: Migration driven local-level forms of cultural diffusion. *International Migration Review*, 32, 4, 926-948.
- Levitt, P. (2003). 'You know, Abraham was really the first immigrant': Religion and transnational migration. *International Migration Review*, 37, 3, 847-873.
- Levitt, P., DeWind, J., & Vertovec, S. (2003). International perspectives on transnational migration: An introduction. *International Migration Review*, 37, 3, 565-575.
- Liem, P., Veld, T. (2005). *De integratie van Surinamers: voortgang en stagnatie. De sociaal-economische en sociaal-culturele integratie van Surinamers in Nederland*. Drukkerij Van de Sande: Nootdorp.
- Lucas, S., & Purkayastha, B. (2007). 'Where is home?' Here and there: transnational experiences of home among Canadian migrants in the United States. *GeoJournal*, 68, 243-251.
- Massey, D. (1994). *Space, Place and Gender*. Polity Press: Cambridge.
- Mallett, S. (2004). Understanding home: A critical review of the literature. *The Sociological Review*, 52, 1, 62-89.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken (2004). Een rijke relatie. Suriname en Nederland: heden en toekomst.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken (2004). Ontwikkeling en Migratie. Beleidsnotitie.
- Naerssen, T. van (2008). 'We are bridging cultures and countries'. Migrant organizations and development cooperation in the Netherlands. In T. van Naerssen, E. Spaan & A. Zoomers (Eds.), *Global migration and development* (pp. 172-194). Routledge: New York.
- Oostindie, G. (2005). *Paradise overseas. The Dutch Caribbean: Colonialism and its transatlantic legacies*. Macmillan Caribbean: Oxford.
- Portes, A. (1995). *The economic sociology of immigration. Essays on networks, ethnicity, and entrepreneurship*. Russell Sage Foundation: New York.
- Portes, A. (2001). Introduction: the debates and significance immigrant transnationalism. *Global Networks*, 1, 3, 181-193.
- Portes, A. (2003). Conclusion: Theoretical convergencies and empirical evidence in the study

- of immigrant transnationalism. *International Migration Review*, 37(3), 874-892.
- Portes, A. (2007). Migration, development, and segmented assimilation: A conceptual review of the evidence. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 610, 73-97.
- Portes, A., & DeWind, J. (2004). A cross-Atlantic dialogue: The progress of research and theory in the study of international migration. *International Migration Review*, 38(3), 828-851.
- Portes, A., Escobar, C., & Walton Radford, A. (2007). Immigrant transnational organizations and development: A comparative study. *International Migration Review*, 41(1), 242-281.
- Portes, A., Guarnizo, L., & Landolt, P. (1999). The study of transnationalism: pitfalls and promise of an emergent research field. *Ethnic and Racial Studies*, 22, 2, 217-237.
- Portes, A., & Rumbaut, R. (2005). Introduction: The second generation and the children of immigrants longitudinal study. *Ethnic and Racial Studies*, 28(6), 983-999.
- Potter, R., & Conway, D. (2008). The development potential of caribbean young return migrants: Making a difference back home. In T. van Naerssen, E. Spaan & A. Zoomers (Eds.), *Global migration and development* (pp. 213-230). Routledge: New York.
- Savage, M., Bagnall, & G., Longhurst, B. (2005). *Globalisation & belonging*. Sage Publications: London.
- Schlangen, L.A. (2007). Hosselen in het paradijs. *Carp*, 6, 21-23.
- Snijders, A. (2000). *Suriname*. KIT-uitgeverij: Amsterdam.
- Staheli, L., & Nagel, C. (2006). Topographies of home and citizenship: Arab-American activists in the United States. *Environment and Planning A*, 38, 1599-1614.
- Unger, B., & Siegel, M. (2006). *The Netherlands-Suriname corridor for workers Remittances. prospects for remittances when migration ties loosen*.
- Vertovec, S. (2001). Transnationalism and identity. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 27(4), 573-582.
- Wessendorf, S. (2007). 'Roots migrants' transnationalism and 'return' among second generation Italians in Switzerland. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(7), 1083-1102.
- Westwood, S., Phizacklea, A. (2000). *Trans-nationalism and the politics of belonging*. Routledge: London.
- Willemsen, G. (2001). Diaspora nationalisme en ontwikkeling. *OSO, Tijdschrift voor Surinaamse Taalkunde, Letterkunde, Cultuur en Geschiedenis*, 20(1), 103-108.
- Zoomers, A. (2006). Op zoek naar eldorado. Over internationale migratie, sociale mobiliteit en ontwikkeling. Inaugurele rede. Radboud Universiteit 28 september 2006.

Websites

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ns.html>, 23.11.07

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mo.html>, 23.11.07

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>, 23.11.07

<http://www.minbuza.nl/binaries/pdf/reizen-en-landen/betrekkingen-met-nederland/suriname.pdf>, 12.12.07

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, 23.11.07

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, 27.11.07

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, 12.12.07

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/start.asp?lp=Search/Search>, 12.12.07

<http://www.waterkant.net/suriname/over-waterkantnet/>, 28.01.07

<http://www.linkis.nl/nl-NL/Content.aspx?type=projectengids&id=11&c=blue>, 13.02.07

11. Bijlagen

BIJLAGE 1: INTERVIEWGIDS	1
BIJLAGE 2: RESPONDENTENOVERZICHT	3
BIJLAGE 3: TABELLEN EN FIGUREN	6
FIGUUR 1: MATE VAN CONTACT VS. ETNICITEIT.....	6
FIGUUR 2: MATE VAN CONTACT VS. RELIGIE.....	6
FIGUUR 3: MATE VAN CONTACT VS. AANTAL FAMILIELEDEN DAT IN SURINAME WOONT	7
FIGUUR 4: MATE VAN CONTACT VS. AANTAL OUDERS VAN SURINAAMSE AFKOMST	7
FIGUUR 5: IDENTITEITSBELEVING VS. AANTAL OUDERS VAN SURINAAMSE AFKOMST.....	8
FIGUUR 6: ROOTMIGRATION VS. GESLACHT	8
FIGUUR 7: ROOTMIGRATION VS. ETNICITEIT.....	8
FIGUUR 8: ROOTMIGRATION VS. RELIGIE	9
FIGUUR 9: ROOTMIGRATION VS. RETURNMIGRATION	9
FIGUUR 10: INZET VS. LEEFTIJD.....	10
FIGUUR 11: INZET VS. INKOMEN.....	10
FIGUUR 12: INZET VS. AANTAL SURINAAMSE OUDERS	11
FIGUUR 13: MIGRANTENORGANISATIES	11

Bijlage 1: Interviewgids

1. Algemeen:
 - a. Heeft de respondent nog familie/vrienden in Suriname?
 - b. Heeft de respondent nog contact met mensen in Suriname? Hebben de ouders van de respondent nog contact met mensen in Suriname?
 - c. Wat heeft de respondent in zijn of haar opvoeding meegekregen van Suriname?
 - d. Hoe beleeft de respondent zijn identiteit?
 - e. Met welk land voelt de respondent zich het meest verbonden? (Suriname, Nederland, Afrika, Java, India)
 - f. Weet de respondent welke ontwikkelingen er in Suriname gaande zijn?
 - g. Weet de respondent welke problemen er in Suriname zijn?
 - h. Hoe ontvangt de respondent informatie over Suriname?

2. Nederlandse gemeenschap:
 - a. Weet de respondent welke initiatieven er in Nederland zijn om de ontwikkeling van Suriname te stimuleren?
 - b. Kunnen Nederlanders van Surinaamse afkomst volgens de respondent een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van Suriname?
 - c. Op wat voor een manier kan dit volgens de respondent het beste gebeuren?
 - d. Geeft de respondent de voorkeur aan persoonsgebonden hulp of overkoepelende hulpprojecten?

3. Rol van de respondent zelf:
 - a. Zet de respondent zich op dit moment in voor Suriname? Op welke wijze?
 - b. Welke factoren motiveren/belemmeren de respondent om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van Suriname? Op welke wijze?
 - c. Zetten de ouders van de respondenten zich in voor Suriname?
 - d. Wil de respondent in de toekomst een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van Suriname? Zo ja, op welke manier wil de respondent dat doen? Zo nee, waarom niet?
 - e. Wat zou de respondent doen als hij of zij €100.000 zou winnen?
 - f. Is de respondent op de hoogte van Surinaamse organisaties in Nederland?
 - g. Is de respondent aangesloten bij een Surinaamse organisatie? Zijn de ouders van de respondent aangesloten bij een Surinaamse organisatie? Waarom wel of niet?
 - h. Wil de respondent ooit in Suriname gaan wonen? Waarom wel of niet?
 - i. Willen de ouders van de respondent in Suriname gaan wonen? Waarom wel of niet?

Algemene gegevens

1. Naam;
2. Leeftijd;
3. Geslacht;
4. Etniciteit;
5. Geboorteland;
6. Wanneer naar Nederland;
7. Geboorteland ouders;
8. Gesproken taal met vrienden en familie.
9. Religie;
10. Opleiding;
11. Burgerlijke staat;
12. Etniciteit partner;
13. Aantal kinderen;
14. Netto jaarinkomen van het huishouden (categorieën: tot 10.000 euro; 10 tot 20 duizend euro; 20 tot 30 duizend euro; 30 tot 40 duizend euro; 40 tot 50 duizend; 50 duizend euro of meer);
15. Hoe vaak stuurt de respondent gemiddeld per jaar een pakket aan familieleden of vrienden in Suriname?
16. Wat is de gemiddelde waarde van een pakket? (categorieën: < €200; €201 – €400; €401 – 600; €601 – €800; €801 – €1000; > €1000,-);
17. Hoe vaak stuurt de respondent gemiddeld per jaar geld aan familieleden of vrienden in Suriname?
18. Wat is het gemiddelde bedrag dat de respondent per keer stuurt? (categorieën: < €200; €201 – €400; €401 – €600; €601 – €800; €801 – €1000; > €1000,-).

Bijlage 2: Respondentenoverzicht

In verband met privacy zijn de namen van de respondenten veranderd. Daarnaast is in de digitale versie van de scriptie het netto jaarinkomen van het huishouden weggelaten.

Tabel 5.1.1 Etniciteit Hindoestaans

Naam	Leeftijd	Opleiding	<i>Netto jaarinkomen huishouden</i>	Aantal ouders van Surinaamse afkomst	Geslacht M = man V = vrouw
Sarita	39	VWO		2	V
Sunita	37	MBO		2	V
Valerie	37	MBO		1	V
Rene	36	HBO		1	M
Jimmy	30	HBO		2	M
Aruna	27	HBO		1	V
Andre	25	MBO		1	M
Kiran	23	HBO		2	M
Sharwin	23	HBO propedeuse		2	M
Shafi	20	MBO		2	M

Tabel 5.1.2 Etniciteit Creools

Naam	Leeftijd	Opleiding	<i>Netto jaarinkomen huishouden</i>	Aantal ouders van Surinaamse afkomst	Geslacht M = man V = vrouw
Ingrid	39	MBO		2	V
Quincy	37	MTS		2	M
Maureen	31	WO		2	V
Leonie	31	WO		2	V
Jennifer	28	HBO		2	V
Sarah	25	MBO		2	V
Rosan-na	23	WO bijna afgerond		2	V

Lilian	20	HBO propedeuse	1	V
Jason	20	MBO	2	M
Dennis	19	MBO	2	M
Cindy	18	5 VWO	1	V

Tabel 5.1.3 Etniciteit Marron

Naam	Leeftijd	Opleiding	<i>Netto jaarinkomen huishouden</i>	Aantal ouders van Surinaamse afkomst	Geslacht M = man V = vrouw
Daniëlle	39	HBO		2	V
Meena	17	HAVO		2	V
Duane	17	Vakschool		1	M

Tabel 5.1.3 Etniciteit Javaans

Naam	Leeftijd	Opleiding	<i>Netto jaarinkomen huishouden</i>	Aantal ouders van Surinaamse afkomst	Geslacht M = man V = vrouw
Andy	32	HBO		2	M
Sonja en Dionne	27	MAVO		2	V
Audrey	21	MAVO		2	V
Jeanice	20	MBO		1	V

Tabel 5.1.4 Etniciteit Gemengd

Naam	Leeftijd	Opleiding	<i>Netto jaarinkomen huishouden</i>	Aantal ouders van Surinaamse afkomst	Geslacht M = man V = vrouw
Carol	37	HBO		2	V
Willem	36	WO		1	M
Ralph	35	MBO		1	M
Natasha	33	HBO		2	V
Dwight	33	MBO		2	M

Ashwin	29	MBO	2	M
Sharifa	26	HBO propedeuse	2	V
Richard	25	VWO, WO 3e jaar	2	M
Peter	23	Havo, 2 ^e jaar HBO	2	M
Vincent	23	HBO CE	1	M
Muriël	18	VWO, 1 ^e jaar HBO	2	V
Yvo	19	VWO, 2 ^e jaar WO	1	M

Bijlage 3: Tabellen en figuren

Figuur 1: Mate van contact vs. etniciteit

Etniciteit					
Aantal keer contact	Hindoestanen	Creolen	Overig	Gemengd	Totaal
Wekelijks	30%	0%	29%	18%	18%
Maandelijks	40%	10%	0%	18%	18%
3-6 keer per jaar	0%	20%	0%	18%	11%
< 3 per jaar	0%	10%	0%	18%	8%
Nooit	30%	60%	71%	28%	45%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%	100%	100%
Aantal	10	10	7	11	38

Figuur 2: Mate van contact vs. religie

Religie			
Aantal keer contact	Ja	Gelooft ergens in, maar is niet aangesloten bij een gemeenschap	Nee
Wekelijks	36%	20%	0%
Maandelijks	29%	10%	14%
3-6 keer per jaar	14%	10%	7%
< 3 per jaar	0%	30%	0%
Nooit	21%	30%	79%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%
Aantal	14	10	14

Figuur 3: Mate van contact vs. aantal familieleden dat in Suriname woont

Aantal familieleden dat in Suriname woont						
Aantal keer contact	Meer dan de helft woont in Suriname	Ongeveer de helft woont in Suriname	Een aantal familieleden	Alleen verre familie	Geen familie	Totaal
Wekelijks	16,7%	25%	23%	11%	0%	18%
Maandelijks	25%	0%	23%	11%	0%	18%
3-6 keer per jaar	16,7%	25%	8%	0%	0%	11%
< 3 per jaar	16,7%	0%	0%	11%	0%	8%
Nooit	25%	50%	46%	67%	0%	45%
<i>Totaal</i>	100,0%	100%	100%	100%	0%	100%
Aantal	12	4	13	9	0	38

Figuur 4: Mate van contact vs. aantal ouders van Surinaamse afkomst

Aantal ouders van Surinaamse afkomst		
Aantal keer contact	1 ouder	2 ouders
3-4 keer per maand	15,4%	20%
1-2 keer per maand	15,4%	20%
3-6 keer per jaar	8%	12%
< 3 keer per jaar	15,4%	4%
Nooit	46%	44%
<i>Totaal</i>	100,0%	100%
Aantal	13	25

Figuur 5: Identiteitsbeleving vs. aantal ouders van Surinaamse afkomst

Identiteitsbeleving	Aantal ouders van Surinaamse afkomst	
	1 ouder	2 ouders
Surinamer	7,7%	16%
Refereert naar etniciteit	0%	12%
In gelijke mate Nederlander als Surinamer	7,7%	16%
Nederlander van Surinaamse afkomst / Surinaamse Nederland	7,7%	40%
Nederlander	31%	8%
Anders	46%	8%
<i>Totaal</i>	100%	100%
Aantal	13	25

Figuur 6: Rootmigration vs. geslacht

Zou u in Suriname willen wonen?	Geslacht	
	Vrouw	Man
Ja	19%	29%
Eventueel voor een korte periode, maar niet voor altijd	5%	12%
Eventueel als ik met pensioen ben	19%	12%
Weet het niet	14%	0%
Nee	43%	47%
<i>Totaal</i>	100%	100%
Aantal	21	17

Figuur 7: Rootmigration vs. etniciteit

Zou u in Suriname willen wonen?	Hindoestanen	Creolen	Overig	Gemengd
Ja	40%	30%	14%	9%
Eventueel voor een korte periode, maar niet voor altijd	0%	10%	0%	18%
Eventueel als ik met pensioen ben	10%	40%	0%	9%
Weet het niet	0%	10%	0%	18%
Nee	50%	10%	86%	46%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%	100%
Aantal	10	10	7	11

Figuur 8: Rootmigration vs. religie

Zou u in Suriname willen wonen?	Religie		
	Ja	Gelooft ergens in, maar is niet aangesloten bij een gemeenschap	Nee
Ja	36%	40%	14%
Eventueel voor een korte periode, maar niet voor altijd	14%	10%	0%
Eventueel als ik met pensioen ben	29%	20%	0%
Twijfelt	0%	0%	7%
Nee	21%	30%	79%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%
Aantal	14	10	14

Figuur 9: Rootmigration vs. returnmigration

Zou u naar Suriname willen migreren?	Willen uw ouders naar Suriname migreren?					
	Ja	Vader wel, moeder niet of twijfelt	Moeder wel, vader niet of twijfelt	Zijn reeds teruggekeerd	Twijfelen nog	Nee
Ja	37,5%	0%	0%	0%	50%	11%
Eventueel voor een korte periode, maar niet voor altijd	0%	0%	0%	33,3%	50%	0%
Eventueel als ik met pensioen ben	12,5%	0%	100%	33,3%	0%	11%
Twijfelt	19%	0%	0%	0%	0%	0%
Nee	31%	100%	0%	33,3%	0%	78%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Aantal	16	4	1	3	4	9

Figuur 10: Inzet vs. leeftijd

Zetten de respondenten van de tweede generatie zich in voor Suriname?	Leeftijd			
	17-22	23-28	29-34	>35
Ja, is actief binnen een maatschappelijk project	20%	0%	16,7%	0%
Ja, doneert aan stichting	0%	0%	16,7%	0%
Ja, stuurt geld of pakketen aan familie	10%	8%	33%	33%
Nee, maar is wel geïnteresseerd een bijdrage te leveren	40%	46%	16,7%	22,2%
Nee, zou alleen een bijdrage leveren als een derde beroep op hem/haar doet.	10%	8%	0%	22,2%
Nee, heeft geen interesse	20%	38%	16,7%	22,2%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%	100%
Aantal	10	13	6	9

Figuur 11: Inzet vs. inkomen

Zetten de respondenten van de tweede generatie zich in voor Suriname?	Netto jaarinkomen huishouden					
	<10.000	10.000-20.000	20.000-30.000	30.000-40.000	40.000-50.000	>50.000
Ja, is actief binnen een maatschappelijk project	0%	0%	14%	25%	0%	0%
Ja, doneert aan stichting	0%	0%	7%	0%	0%	0%
Ja, stuurt geld of pakketen aan familie	16,7%	14%	29%	0%	0%	0%
Nee, maar is wel geïnteresseerd een bijdrage te leveren	50%	29%	7%	75%	33,3%	100%
Nee, zou alleen een bijdrage leveren als een derde beroep op hem/haar doet.	16,7%	14%	7%	0%	33,3%	0%
Nee, heeft geen interesse	16,7%	43%	36%	0%	33,3%	0%
<i>Totaal</i>	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Aantal	6	7	14	4	3	1

Figuur 12: Inzet vs. aantal Surinaamse ouders

	Aantal Surinaamse ouders	
Zetten de respondenten van de tweede generatie zich in voor Suriname?	1 ouder	2 ouders
Ja, is actief binnen een maatschappelijk project	8%	8%
Ja, doneert aan stichting	0%	4%
Ja, stuurt geld of pakketten aan familie	23%	16%
Nee, maar is wel geïnteresseerd een bijdrage te leveren	15%	44%
Nee, zou alleen een bijdrage leveren als een derde beroep op hem/haar doet.	15%	8%
Nee, heeft geen interesse	39%	20%
<i>Totaal</i>	100%	100%
Aantal	13	25

Figuur 13: Migrantenorganisaties

Bent u aangesloten bij een migrantenorganisatie?	Percentage
Ja	10,5%
Nee	89,5%

Kent u migrantenorganisaties?	Percentage
Ja	45%
Nee	55%

Zijn uw ouders lid van een migrantenorganisatie?	Percentage
Ja	40%
Nee	55%
Weet niet	5%